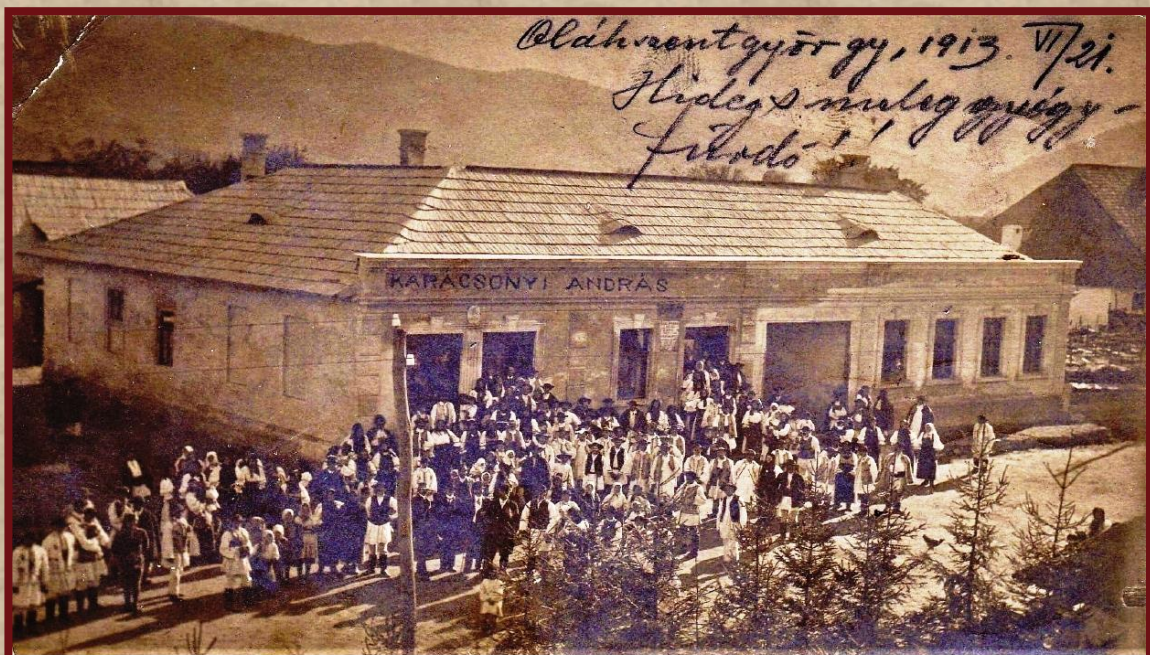

PISANII SÂNGEORZENE

**SÂNGEORZ-BĂI: Grup de țărani în straie de sărbătoare în fața
Magazinului Universal Karacsonyi Andras.**

Fotografie - carte poștală – circulată și datată 21.06.1913.

Colecția Cornel Rusan

- Spiritualitate, istorie și tradiție locală -

ANUL XII, NR. 2(126), FEBRUARIE 2023

BĂILE (SCALDELE)

dela Sân-Georgiulă Năseudului (N.-Szent-György).

Apa minerală muriatică de natron în comitatul Bistrița-Năsăud în Transilvania; se ține de cele mai escelente silicate de natron, conține (24.45 de părți natron acid carbonic în 10,000 de părți) conține iod, este probată ca leac contra frigurilor învechite, a întăririi de ficat și de splină, a mistuirii necomplete, contra hoemoroidelor, a anomaliilor de menstrațiune, blenorhoe (scurgere) uterinală, contra bronchitei cronice, a petrei în beșică și în rinichi a scrofilelor, a slăbiciunii de nervi și în fine contra Hypochondriei histeriei.

Sesonul se începe la 15 Iunie.

Apa minerală se poate lua în sticle de câte un litru direct dela isvorul său dela depositul principal în Bistrița la J. Keresztes.

Informațiuni și prospecte se capătă dela

ADMINISTRAȚIA BĂILORŪ.

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

„Universul”, București, Anul XLIX, 1931, nr. 214, p. 2.

I. P. S. S. Mitropolitul Blaifului dr. Vasile Suciu la băile „Hebe” din Sâ- georz-băi (Năsăud)

Sângeorz-băi, 8 Aug.

De câteva zile se află la stațiunea noastră I. P. S. S. dr. Vasile Suciu, mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș.

I. P. S. Sa cu toate că nu se simțea prea bine, fiind bolnav de gripă, care i-a provocat dureri de cap și inflamarea ochilor, m'a primit totuș și mi-a spus că suferă de stomac și ficat și că a venit să-și facă cura și să se recreeze, fiind obosit de muncă, de oarece din 1925 lucrează fără întrerupere, neavând concediu nici o zi. Ni-a mai declarat I. P. S. Sa că de când a venit aici se simte bine și a început să observe eficacitatea apei din localitate.

I. P. S. Sa va mai sta la băile noastre până prin 20 August, când va pleca la reședința I. P. S. Sale la Blaj.

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<http://pisaniiangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniiisang.wordpress.com>

COPERTA 1: Magazinul Karacsonyi Andras din Sângeorz-Băi (Colecția Cornel Rusan)

COPERTA 2: Promovare stațiune în „Gazeta Transilvaniei”

COPERTA 3: Promovare stațiune în „Gazeta Transilvaniei”

COPERTA 4: Hotelul „Hebe” cu terasa restaurant (Colecția Cornel Rusan)

Fotografiile provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Iustin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5
<u>BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE</u>	
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Învățătorul Ieremia Șorobetea (1840-1911)</i>	6
SILVIU B. SOHORCA, <i>Trei Sfinți Arhieri: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur – Predică de la anul 1876</i>	12
<i>Lupta românilor de pe Valea Rodnei pentru alegerea unui membru în comitetul comitatens Bistrița-Năsăud în anul 1885</i>	15
<i>Scrisori de la băi</i>	18
<i>Impresii de călătorie</i>	25
<i>Activitatea Partidului Național-Țărănesc din județul Năsăud</i>	27
DORIN DOLOGA, <i>Aspecte privind criza economică din 1929-1933 la Sângeorz-Băi</i>	30
<i>Serată la Sângeorz-Băi</i>	33
<u>RESTITUIRI</u>	
MAXIM POP, <i>Maria Antoinette – schiță biografică</i>	34
<u>DIN GRANITĂ</u>	
<i>Momente din călătoria Arhiepiscopului și Mitropolitului Ardealului, Miron Românul, în partea nordică a Transilvaniei</i>	39
<i>Din Năsăud – comedia cu abdicarea lui Ciocan</i>	43
<i>Năsăudenii (Simple constatări)</i>	45
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial</i>	48
<i>Pe pământul făgăduinței</i>	61
<u>EPISTOLAR</u>	
ICU CRĂCIUN, <i>Corespondența dintre Ion Al-George și Liviu Rebreanu</i>	63

BISERICĂ, ȘCOALĂ SOCIETATE

Învățătorul IEREMIA ȘOROBETEĂ (1840-1911)

Alexandru DĂRĂBAN

Înființarea Regimentului de graniță la Năsăud, ca o continuare a militarizării întregii Transilvanii, precum implicarea Bisericii greco-catolice (unite cu Roma) și-au adus o contribuție deplină, fundamentală la dezvoltarea procesului de învățământ și a sistemului școlar. Românii grăniceri, cu conștiința împăcată că au devenit oameni liberi, au fost încurajați, de multe ori obligați să urmeze diferite forme de învățământ, fiindu-le necesar în formarea lor ca funcționari și cadre militare pentru Imperiu. Au avut acces deplin în toate unitățile de învățământ. În acest demers privind organizarea, conducerea și susținerea financiară s-au implicat direct comandamentele militare¹.

Deschiderea venită dinspre puterea politică, receptivitatea la aceasta a elitei românești, în marea ei majoritate ecleziastică, de promovare a învățământului, prezența în număr cât mai mare a doritorilor din sânul românilor de a face școală, au dus la rezultate favorabile, fiind conștienți de beneficiul școlii pe timp îndelungat. Receptivi la toate acestea au fost și grănicerii năsăudeni care, făcând mari eforturi și sacrificii materiale și-au creat și construit propriul lor sistem școlar puternic, devenind simbol și punct de referință în peisajul cultural-educativ transilvănean².

Școlile năsăudene, din teritoriul militarizat al Văii Rodnei, multă vreme au fost singurele românești din nordul Ardealului, beneficiind de cea mai bună organizare, se poate spune chiar de pe întregul teritoriu transilvan, aducându-i un binemeritat prestigiu. Reputația, seriozitatea mai ales, i-au făcut pe mulți elevi români, dar și de alte etnii din întregul Ardeal, să se îndrepte spre școlile Năsăudului³.

Declanșarea procesului de constituirea sistemului școlar elementar din ținutul năsăudean s-a făcut prin înființarea școlilor triviale, urmate apoi de școlile elementare comunale (naționale). La început s-au deschis școlile „poporale” în comunele mai mari ale regimentului, ajungându-se să fie câte o școală primară în fiecare sat.

Se puna problema recrutării și pregătirii profesionale a învățătorilor. Înainte de 1848 majoritatea învățătorilor erau absolvenți de școli sătești sau triviale și, mai rar acest lucru, să urmeze școala normală. După 1849 calitatea personalului didactic s-a îmbunătățit semnificativ, fiindu-le impuse de autoritățile ca aceștia să fie absolvenți de școală normală, uneori de curs preparandial, unii dintre ei urmând chiar cursuri pedagogice superioare la Viena, Praga⁴.

Funcționarea Școlii Normale, înființarea Preparandiei greco-catolice (1858) și a vestitului gimnaziu năsăudean (1863) au creat cadrul propice privind stimularea și pregătirea unor generații de dascăli, de intelectuali, majoritate laici, cu o contribuție hotărâtoare pentru urmașii grănicerilor năsăudeni⁵.

¹ Mirela Andrei, *La granița Imperiului. Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2006, p. 261.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 265-266.

⁴ *Ibidem*, p. 280.

⁵ *Ibidem*, p. 290.

Alexandru DĂRĂBAN

Școala trivială din Sângeorz-Băi a fost mutată de la Maieru (școală înființată în 1766) în anul 1816. Limba de predare a fost româna, avea două despărțăminte, cu un învățător și un catehet¹. Învățătorii care au servit, de-a lungul timpului, la „triviala” din Sângeorz-Băi au fost: Ioan Salvan, Vasile Pop, Vasile Mureșan, Isidor Bodescu, Cosma Anca, Teodor Rotar, Isac Nășcuțiu, Iosif Georgița, Mihai Domide și Ieremia Șorobetea². În anul 1890, când au fost desființate școlile triviale, Mihai Domide și Ieremia Șorobetea au fost pensionați³. În rândurile ce urmează vom stăruia asupra celui ce a fost învățătorul Ieremia Șorobetea.

Ieremia Șorobetea s-a născut la data de 19 iunie 1840 în Sângeorgiul român, din părinții Mihai – militar și Nastasia, locuind la casa cu numărul 14. Făcând parte din cultul greco-catolic a fost botezat de preotul Elias (Ilie) Lica – capelan. Nași i-au fost Leonte Pop – militar, cu soția Gacea, iar de moașă a avut-o pe Maria Clement Buia. Toate aceste date le aflăm din o copie a testamentului baptismal eliberat de parohul greco-catolic local Simion Tanco la dat de 9 august 1875⁴.

Cum era firească, urmează cursurile trivialei din comună, după care a urmat Școala normală din Năsăud pentru a profesa cariera de învățător. A absolvit cursul preparandial de doi ani, 1859 și 1860, la Preparandia Română greco-catolică din Năsăud⁵.

Cu decretul episcopesc semnat de episcopul greco-catolic Ioan Alexi și de Macedon Pop (născut în Sângeorgiul român), în calitate de prepozit și inspector școlar diecezan, a fost numit ca învățător definitiv din Parohia Băbeni, Districtul Cetății de Piatră⁶.

Cu decretul episcopiei din 17 octombrie 1863 a fost numit ca învățător definitiv pentru școala elementară din Parohia Bistrița, unde a servit până în anul 1867⁷.

În anul școlar 1867/1868 a funcționat ca învățător la școala elementară din Feldru, iar în anul școlar 1869/1870 la școala elementară din Sângeorgiu⁸, dar ca și învățător suplinitor la școala trivială din satul natal⁹.

În data de 3 august 1868, având vârsta de 28 ani, se căsătorește în Bistrița cu Ana Mureșianu (văduvă) în vârstă de 26 ani care originară și locuia în Bistrița. Era fiica lui Ștefan și Maria Mureșianu, de confesiune greco-catolică. Martori le-au fost Lazar Pantelimon din Sângeorgiu, Gavrilă Chifa din Bistrița și N. Budurleanu, jude procesual, cu soția. Au respectat rânduiala „vestirilor de 3 ori”, adică în 26 iulie, 1 și 8 august a aceluiași an. Actul cununiei a fost săvârșit pe preotul greco-catolic din Bistrița, Alexandru Silași¹⁰.

Și-a luat examenul de învățător pentru școala trivială la Preparandia din Gherla conform testamentului eliberat la data de 3 august 1870¹¹. În urma acestui fapt, Comitetul administrativ al fondurilor școlare grănicerești a emis decretul de numire ca învățător titular la școala trivială din Sângeorgiu, rămânând un post liber datorită decesului învățătorului Iosif Georgița¹².

Făcând o recapitulare a activității didactice a lui Ieremia Șorobetea, vedem că a servit în următoarele localități:

- Băbeni, 3 ani;
- Bistrița, 4 ani;

¹ Iustin Sohorca, *Restituiri* (editori Alexandru Dărăban, Florin Hodoroga), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, p. 93.

² *Ibidem*, p. 96-97.

³ Virgil Șotropa, Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913, p. 84.

⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJAN B-N), Fond *Administrația Fondurilor Grănicerești Năsăudene (AFGN)*, Pachetul CLXXXI, Dosarul de personal al învățătorului Ieremia Șorobetea din Sângeorz-Băi, f. 63, 65 și 79.

⁵ *Ibidem*, f. 45.

⁶ *Ibidem*, f. 45, f. 49 (f-v) și f. 69 (f-v).

⁷ *Ibidem*, f. 45.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, f. 92.

¹¹ *Ibidem*, f. 45, f. 39 (f-v) și 40 (f-v).

¹² *Ibidem*, f. 45, f. 6(f-v) și 7 (f-v).

Învățătorul IEREMIA ȘOROBETEA (1840-1911)

- Feldru, 1 an;
- Sângeorgiul Român, 21 ani.

Totalizând toți acești ani, rezultă că a avut 30 de ani de activitate neîntreruptă la catedră¹.

La data de 5 noiembrie 1890 înaintează o cerere către Comisia administratoare a fondurilor scolastice centrale din Năsăud în care specifică că „sunt împliniți 30 de ani de când umilitul subscris servesc ca învățător la școlile elementare. În acest interval de timp starea sănătății întru atâta s-a zdruncinat că nu mai sunt capabil de serviciu, ceea ce se vede și din testimoniu medical alăturat și, de aceea, vin a vă ruga cu toată umilința ca să fiu pus în pensiune asemănându-mi-se suma ce mi se cuvine după serviciul meu”². Acest lucru se va întâmpla în acel an, 1890, odată cu desființarea școlilor triviale, fiind pensionat alături de un alt coleg, învățătorul Mihai Domide. Trebuie amintit faptul că, atunci când s-a desființat școala trivială din Sângeorgiu, s-a dispus de către Comisia fondurilor de la Năsăud trimiterea sa la școala fundațională de la Prundu Bârgăului. Având deja cererea de pensie înaintată a refuzat acest lucru³.

Datorită avântului luat de învățământul năsăudean s-a simțit nevoia consultării și dezbaterilor privind problemele învățământului și din partea învățătorilor și a organelor competente. Se țineau conferințe, aproape în fiecare an o dată, se dezbăteau probleme școlare referitoare la planul de învățământ, dotarea și ridicarea autorității învățătorului⁴.

Învățătorii din ținutul năsăudean, conștienți de chemare și deplin convinși despre efectul și rezultatele ce se pot obține prin astfel de conferințe, întruniri, au simțit nevoia înființării Reuniunii învățătorilor greco-catolici din Năsăud, pe care au denumit-o „Mariana”, în memoria celui ce a fost zeusul învățător Ioan Marian⁵. Filiala Sângeorgiului s-a constituit la 24 noiembrie 1878, alegându-se ca președinte Mihai Domide, iar ca secretar Ieremia Șorobetea, învățători în Sângeorgiu, aceștia conducând afacerile filialei până la pensionarea lor⁶. Printre cei care au susținut prelegeri în cadrul întâlnirilor a fost și Ieremia Șorobetea. Menționăm aici lucrările „Încât poate contribui învățătorul și afară de școală la înaintarea materială și culturală a poporului” (2 iunie 1875)⁷ și „Despre educație” (20 martie 1879)⁸.

A fost implicat în diferite activități culturale, dar și în mișcarea politică națională a vremii.

Alături de alți intelectuali sângeorzeni (Sohorca, Domide, Chibulcutean, Utalea, Haliță și Utalea) a trimis o telegramă de aderare și sprijin pentru oprirea unui banchet organizat de tinerii români din Cluj⁹. S-a implicat pentru strângerea de fonduri pentru ridicarea unui monument dedicat lui Andrei Mureșanu¹⁰.

Cu ocazia jubileului de 50 ani de la înființarea „Gazetei Transilvaniei”, la 1 ianuarie 1888 și-a pus semnătura pe o telegramă de felicitare alături de preotul greco-catolic Silviu Sohorca, învățătorii Ștefan Utalea și Mihai Domide, Paul S. Rusu, Matei B. Brutaru, Alexandru E. Epureanu, Constantin Economu, Maxim Haliță și preotul cooperativ Vasile Pop¹¹.

La data de 29 septembrie 1892 îl găsim pe Ieremia Șorobetea în rândul celor care au trimis o telegramă de sprijin față de Dr. Vasile Lucaciu, care trecea prin momente grele ale vieții, pe care o prezentăm în cele ce urmează:

„Iubite D-le Lucaciu!

Subscriși, în numele întregului popor de aici, cu durere în suflet dezaprobam fapta episcopu-

¹ *Ibidem*, f. 39 (f-v) și 40 (f-v).

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, f. 42 (f-v).

⁴ *Memorialul Reuniunii învățătoresți greco-catolice „Mariana” din Năsăud, Năsăud, 1901, p. 10.*

⁵ *Ibidem*, p. 10-11.

⁶ *Ibidem*, p. 36.

⁷ *Ibidem*, p. 13.

⁸ *Ibidem*, p. 23.

⁹ *Tribuna*, Sibiu, Anul II, 1885, nr. 26, p. 1.

¹⁰ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XLIV, 1881, nr. 47, p. 4.

¹¹ *Idem*, Brașov, Anul LI, 1888, nr. 7, p. 1.

Alexandru DĂRĂBAN

lui Szabo și a consistoriului său față cu suspendarea D-tale care, cu putere de atlet, ai combătut fariseismul în biserică și șovinismul în politică, apărând cu bărbăție și abnegațiune interesele noastre vitale și de o parte și de alta. Fii sigur, Preaiubite Domnule, că inimile noastre au fost de când ai început lupta pe arena publică, sunt și vor fi nedespărțite de D-ta, în ciuda tuturor uneltirilor dușmanilor noștri.

Și, ceea ce spre mângâiere putem să-ți zicem și dorim, este că în biserică noastră să răsară apostolii, iar pe câmpul vieții noastre naționale generale, cât de numeroși asemenea ție, cu așa cu toții să putem ridica și ține falnic, sus și tare stindardul credinței și naționalității noastre/

Piară renegații și trădătorii!

Trăiască D-rul Lucaciu!

Ioan Par[amon] Pop, Maxim Haliță, Ieremia Șorobetea, Dr. Monda, Mihai Domide, Vartolomeu Șorobetea, Ioan Sohorca, Iovu Lupoae, Ștefan Utalea, Alexandru Mărcuș, Ioan Marcu, Leon George, Alexandru Cosma, I. Șpaimoc, Alexandru Onea, Ioan Mecicu, Dionisiu Istrate, Alexandru Sfrângeu, Nechita Ciociu, Maxim Tahăș, Vasile Moldovan, David Ciocan, Grigore Romanesi”¹.

În anul 1894 îl găsim printre donatorii din Sângeorgiu care au adunat ajutoare în bani pentru școlile din Blaj², dar și în buna administrare a băilor „Hebe”.

În anul 1911, Grigore Lupoae cu soția Ioana (fini), învățătorul Maxim Lupoae cu soția Silvia și nepoții Costan și Alexandru Lupoae anunțau „cu inima înfrântă de durere tuturor amicilor și cunoscuților că Ieremia Șorobetea, învățător trivial pensionat și administrator al băilor „Hebe”, după lungi suferințe, și-a dat blândul suflet în mâinile Creatorului, joi în 6 aprilie 1911, la ora 3 după amiază, în etate de 71 ani. Rămășițele pământești ale scumpului defunct s-au așezat, după ritul bisericii greco-catolice, Duminică 9 aprilie, în cimitirul bisericii greco-catolice din Sângeorgiul-român”³.

Cu siguranță, Ieremia Șorobetea, la fel ca și alți intelectuali, s-a distins ca unul din modelele de dascăli sângeorzeni, dar și rândurile întregii populații grănicerești, s-a implicat în lupta de emancipare a românilor ardeleni. Deși a trăit într-o epocă în care lumea satului era dominată de autoritatea preotului aflat la concurență cu puterea laică, iar dascălul, să zicem, pe o a treia poziție, el a reușit să îmbine armonios, să fie o punte de legătură între cele două autorități, bisericești și laice, rămânând modelul de urmat pentru generațiile cărora le-a fost dascăl, dar și pentru generațiile viitoare.

Anexe

Jurământ

Dumneata vei jura Atotputernicului Dumnezeu și vei promite pe onoarea și credința dumnilale că vei fi statornic, fidel și ascultător Majestății Sale ces[aro] reg[esc] și Apostolic Preainălțatului Principe și Domn Francisc Iosif I din grația lui Dumnezeu Împăratul Austriei, Regele Ungariei și a Boemiei, Regele Lombardiei și a Veneției, a Dalmației și Croației, a Slavoniei și a Galiției, a Lodomeriei Histriei, Arhiducele de Austria, Mare Principe de Transilvania, etc. și după Înălțimea Sa următorilor Moștenitori și Descendenți din același rang.

Dumneata vei jura că-ți vei îndeplini datoriile care te obvin⁴ din oficiul de învățător, ca suplinitor de învățător secundar la școala trivială din San-Georgiu de curând încredințat cu toată acuratețea și conștiința că vei evita abuzurile și anume toate acelea ce sunt periculoase statului, religiunii și moralității, că vei fi cu reverență și ascultare prescrisă către Antistele⁵ și Directorul aceluia institut la care conlucrezi și dumneata și te vei sili, de pe puțința a fi într-o armonică conlucrare cu co-

¹ *Tribuna*, Sibiu, Anul IX, 1892, nr. 218, p. 870.

² *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LVII, 1894, nr. 61, p. 3.

³ *Idem*, Anul LXXIV, 1911, nr. 70, p. 3.

⁴ A se afla, a interveni.

⁵ Epitrop bisericesc, primar comunal.

Învățătorul IEREMIA ȘOROBETEA (1840-1911)

legii dumnitale și vei cerca¹ din toate puterile, pe lângă științele propuse, a dăruii și a lăți în școlarii încredințați dumnitale și simțământul de religiozitate, moralitate și ordinea prescrisă în cercul lor de activitate.

La examen și clasificarea prestațiilor școlarilor vei fi cu o rigoare și nepărtinire conștiincioasă și nu te vei abate de la aceste datorii, nici prin grație ori dizgrație, nici prin orice altfel de considerațiuni.

Dumneata vei a promite în urmă că nu te vei înfrăți nici în prezent, nici pe viitor cu vreo societate oprită de împărăția austriacă, nici vei pași în legătură cu vreo atare societate din țară ori din afară ce există.

Ce mi s-au preles acum și am înțeles bine și chiar de bun și voiesc, gândesc a împlini.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

Năsăud în 30 septembrie 1869.

Ieremia Șorobetea

Învățător suplinitor secundar la școala trivială din Sângeorgiu

În fața noastră

Grigore Moisil, vicar episcopesc foraneu și inspector scolastic de fonduri.

Cosma Anca, director normal.

Iacob Pop, învățător; Teodor Rotariu, învățător normal².

Testimoniu preparandial

Domnul Ieremia Șorobetea, greco-catolic, născut în comuna Sângeorgiu, Districtul Năsăudului, de 30 ani, fiind cursul preparandial de doi ani la Preparandia din Năsăud la 1859 și 1860 și facilitat prin Venerata Deciziune Consistorială la 3 august 1870, nr. 1802/1179 de a depune examen de docente pentru școala trivială, care depunându-l înaintea corpului profesoral a preparandiei diecezane a meritat testimoniul următor:

Purtarea morală și observarea legilor.

Frecventarea școlii.

Aplecarea.

Tratarea cu pruncii școlari pe baza atestatelor produse: foarte bună.

Pronunțarea clară.

Propunerea inteligibilă.

Obiectele de învățământ	Progresul	
	În știința obiectelor de învățământ	În tratarea obiectelor de învățământ
a) Religiunea și istoria biblică	Foarte bună	Foarte bună
b) Pedagogia și didactica	Foarte bună	Foarte bună
c) Metodica	Foarte bună	Foarte bună
d) Geografia universală și a patriei	Foarte bună	Foarte bună
e) Istoria universală și a patriei	Foarte bună	Foarte bună
f) Limba română	Foarte bună	Foarte bună
g) Limba maghiară	-	-
h) Limba germană	Foarte bună	Foarte bună
i) Științele naturale și aplicarea lor la cultura pământului și la industrie	Bună	Bună
k) Economia de câmp și grădina	Bună	Bună

¹ A proba, a căuta să vezi dacă ceva e bun, potrivit.

² SJAN B-N, Fond AFGN, Pachetul CLXXXI, Dosarul de personal al învățătorului Ieremia Șorobetea din Sângeorz-Băi, f. 5 (f-v) și 13 (f-v).

Alexandru DĂRĂBAN

l) Constituția patrie m) Matematică și geometrie n) Cântul bisericesc	Bună Foarte bună Foarte bună	Bună Foarte bună Foarte bună
---	------------------------------------	------------------------------------

Obiectele de învățământ	Progresul	
	În știința obiectelor de învățământ	În tratarea obiectelor de învățământ
- Cunoștința notelor - Cunoștința instrumentului - Ritul și tipicul - Caligrafie și desen - Gimnastica - Practicarea învățăceilor în școală de deprindere	- Foarte bună Foarte bună Foarte bună - -	- Foarte bună Foarte bună Foarte bună - -

Drept aceea dânsul se află calificat spre oficiul docențial în școlile triviale/poporale superioare, cu limba de învățământ româna.

Dat în Gherla la 3 august 1870.

Mihail Șerban, Canonic, Inspector școlar Diecezan și Director Preparandie.

Atanasiu Demian, profesor primar de preparandie.

Ioan Secuiu, profesor de canto, tipic și rit¹.

¹ *Ibidem*, f. 68 (f-v) și 87 (f-v), copie.

Trei Sfinți Arhieriei: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur Predică de la anul 1876

Silviu B. Sohorca

*Întru acest chip să lumineze lumina voastră
înaintea oamenilor, că văzând faptele voastre cele
bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri
Matei, V, 17*

Mântuitorul nostru Isus Christos se îndreaptă prin cuvintele Sfintei Evanghelii de astăzi către Apostolii și învățăceii săi și desenându-le calea cea adevărată pe care să meargă, îi învață: ce trebuie să facă ca să fie atât ei, cât și următorii lor preoții adevărului ceresc, luminătorii popoarelor necredincioase și răspânditorii Evangheliei și învățurii sale! Le arată că lumina cea adevărată a credinței sunt faptele bune, prin care se laudă, onorează și preamărește Tatăl cel din ceruri.

Dacă privim noi la cununa frumoasă a sfinților și aleșilor lui Dumnezeu – ne convingem că puțini au fost între ei care să fie înălțat la o treaptă atât de înaltă a învățurii și Apostoliei – ca și cei trei Sfinți Arhieriei: Vasile, Grigore și Ioan, a căror laude le servește astăzi Sfânta Biserică. Puternici în cuvânt, mari în fapte, neclintiți în credință – au strălucit acești sfinți ca trei luceferi ai bisericii lui Christos.

Pe lângă predicarea și lățirea cuvântului sfânt, s-au distins ei, mai cu seamă:

1. în petrecerea celui mai mult timp al vieții într-un post și rugăciune, lepădându-se de toate cugetele lumești;
2. în ajutorarea celor lipsiți și necăjiți, lăsându-se pe sine, pentru aceștia, în lipsuri și neajunsuri;
3. în suferirea cu toată resemnațiunea a orice nefericire vremelnică, cugetându-se atunci mai fericiți – când au suferit pentru Christos.

Și înalte fapte sunt acestea! Acestea sunt fântânile credinței celei vii, din care bând omul cu dulceață nu însetează în veci; acestea sunt scara pe care omul, dezbrăcându-se de păcate, se înalță sus, către Dumnezeu, către patria cea desfătă a cerurilor.

Dar să le vedem și cercăm puțin mai de-aproape.

I

Flacăra cea mai aleasă și mai sfântă ce se vede aprinsă în viața Sfinților Vasile, Grigore și Ioan este postul și rugăciunea.

Postul și rugăciunea sunt fundamentul virtuții și sfințeniei. Nimeni nu poate fi sfânt și drept fără post și rugăciune. De câte ori omul voiește a se îndrepta cu cugetul său către Dumnezeu, să alerge numai la post, lacrimi și rugăciune - și Dumnezeu, de bună seamă, îi va fi bun. Aceasta ne-o arată nouă exemplele tuturor patriarhilor, profeților și aleșilor Testamentului Vechi și Nou, care și-au câștigat sfințenia și dreptatea prin post și rugăciune; ba însușii Mântuitorul nostru Isus Christos a petrecut, înainte de a-și începe opera cea mare a răscumpărării, 40 de zile și 40 de nopți în deșert postind și rugându-se, nu doar pentru că el ar fi avut lipsă de putere cu care să se lupte în contra satanei, ci pentru ca să ne lase nouă exemplu de înarmare contra dușmanului.

Asemenea, Sfinții Arhieriei Vasile, Grigore și Ioan, mare parte a vieții lor s-au retras de zgomotul turbat al certelor religioase ariene, ce domneau atunci, și petrecând prin deșert într-un post și rugăciuni, - s-au înarmat și încins pe sine cu scutul Credinței, cu sabia Adevărului și cu platoșa Dreptății, cu care, după ce au devenit episcopi, s-au luptat pentru sfânta religie a lui Christos cu un zel de ostași adevărați și neînvinși, delăturând și împrăștiind negurile eresurilor stricacioase de care se molipseau de-a rândul credincioșii lui Christos.

Silviu B. SOHORCA

Postul este, precum zice însușii Sfântul Ioan Gură de Aur, pacea sufletului nostru, podoaba bătrâneților, îndreptătorul tinereții, învățătorul contenirii, frumusețea și diadema fiecărui bătrân; iar despre rugăciune zice că e piatra fundamentală a tuturor bunurilor.

Vedeți cât e de lipsă postul și rugăciunea, pentru că omul să viețuiască moral și să nu se amăgească de ispitele și patimile lumii! Postul este plugul ce răstoarnă în inima noastră brazda sfințeniei, rugăciunea este grapa ce curăță și mătură toate păcatele și rădăcinile lor, semănând în ea sămânța iubirii și nevinovăției; postul este cheia prin care se încuie iadul, rugăciunea cheia prin care se deschide cerul; postul este moartea păcatului, rugăciunea – viața virtuților.

Să alergăm dară la post și rugăciune ca la două luntre care, cuprinzându-ne în lăuntru lor, ne trec prin apa dezmiertărilor lumești și ne înalță către ceruri; să urmăm exemplul ce ni-l întind Sfinții Arhieri de azi, Vasile Grigore și Ioan, dintre care Sfântul Ioan zice că precum dintre două corăbii, ce plutesc pe mare, cea mai încărcată se scufundă mai iute, așa și cel ce nu postește de păcate și fapte rele și nu se roagă pentru dobândirea darului ceresc se scufundă în marea grijilor și deșertăciunilor lumești.

II

A doua scânteie sfântă și dumnezeiască ce strălucește în viața Sfinților Arhieri Vasile, Grigore și Ioan este și ajutorarea celor săraci și lipsiți. și, într-adevăr, ce poate fi mai frumos pe lume decât ca din aceea cu ce te-a dăruit pe tine bunătatea cerească, să dai cu inima curată și iubitoare o părticică și fratelui tău, ce plânge înaintea ta de necaz și sărăcie? O, dar cugetați că frumusețea avuției stă în comori de aur, argint și alte prețioase? O, nu! Sfântul Apostol Pavel, în una din epistolele sale către Timotei, zice că argintul e cauza tuturor răutăților.

Frumusețea avuției stă în aceea ca să umpli cu îndurare mâna celui sărac ce plânge; să ștergi cu iubire de pe genele văduvei lacrimile ei; să îneci cu dărnicia suspinele orfanului din inima lui! Aceasta ne-a zis și Christos prin cuvintele: „faceți-vă vouă prieteni din Mamona nedreptății”, adică averile și comorile ce sunt mijlocul cel mai puternic al satanei pentru a înșela și pierde pe om, să le folosim nu pentru trup și lumea aceasta, ci pentru mântuirea sufletului nostru.

„Întinde-ți mâna ta, - zice Sfântul Ioan Gură de aur, - către cei săraci și vei mișca Înaltul cerului și cel ce domnește acolo va primi cu bucuria pomana ta!” și iarăși „ceea ce pui tu în mâna săracilor, pui în mâna lui Dumnezeu, căci mâna săracului e visteria lui Christos și, ce primește săracul, primește Christos!”

Ascultați ce zice Sfântul și Marele Vasile: „Tu îți îmbraci - zice el – până și pereții casei tale și pe săraci nu vrei a-i îmbrăca? Cailor tăi le dai nutreț scump și pe săracul ce-l vezi în zdrențe și flămând, îl urgisești? Tu îți nutrești câinii tăi cu mâncări alese și săracilor nun le alini foamea? Tu îți ascunzi aurul tău în pământ fără ca să ai cât de puțină grijă și de săracii ce-i vezi umblând pe pământ? Astfel oftă din suflet acest Sfânt Părinte și zelul lui întru ajutorarea săracilor întru atâta era de mare, încât ca și episcop nu avea nimic pe lângă sine decât o manta, cu care se învelea și niște cărți din care se ruga.

Ce avem dară să facem și noi, decât ca să ne împărțim pâinea noastră cu cei săraci și flămânzi, ce? Decât ca să dăm din ce e mic în această lume pentru ca să dobândim ce e mare în altă viață, ca să dăm din ce e trecător pentru ca să dobândim ce e veșnic, ca să dăm ce e pământesc pentru ca să dobândim cerul?

III

A treia faptă prețuită ce se vede în viața Sfinților Vasile, Grigore și Ioan este răbdarea și bucuria ce o arată la orice necaz și lovitură ce le venea din partea lumii acesteia.

Orice ispită grea, orice nefericire nu era în stare a abate pe acești Sfinți Părinți de la credința lui Christos, ba încă cu atât mai tare îi întăreau și îndemneau spre sfințenie și virtute.

Dar, oh! Câtă diferență între ei și noi! Pe ei, amenințările împăraților rău-credincioși și orice primejdie, nu i-au putut abate de la credința cea adevărată și, pe noi, o întâmplare cât de mică ne smintește. Nu vedem noi, adeseori, binele și dulceața lui și totuși suntem mai aplecați spre a face răul? Nu ne temem de aceea de ce am trebui mai tare să ne apropiem și urâm aceea ce am trebui mai vârtos să iubim?

Noi suntem asemenea peștișorilor din apă care, la aruncarea unei pietricele în ea, deodată se

*Trei Sfinți Arhieri:
Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur*

împrăștie și fug, pe când la aruncarea undiței amăgitoare, pe întrecute se apropie la pieire; suntem asemenea acelor păsărele vioaie care, la ridicarea oricărui semn în mijlocul semănăturilor, se depărtează cu spaimă, însă la crengile unse cu vâsc de păsărarul vicelan, zboară pe întrecute și se prind în laț.

Noi am trebui mai mult să ne bucurăm decât să ne întristăm peste neplăcerile și amărăciunile ce ne întâmpină în lumea aceasta, căci prin acelea ne apărăm contra păcatului, aducându-ne mai adeseori aminte de Dumnezeu; și din contră, am trebui să ne temem de fericirea deșartă ce ne surăde aici pe pământ, căci aceasta deschide calea la cele mai multe păcate și fărdelegi. Să ne uităm numai la lucrurile dumnezeiești, direse față cu sfinții și aleșii Domnului și ne vom convinge despre acest adevăr. Dumnezeu pe Profeții Testamentului Vechi, pe Apostoli, pe aleși și pe toți sfinții i-a supus goanelor, patimilor și tuturor amărăciunilor lumii acesteia. Și oare pentru ce? Oare nu a putut Dumnezeu să facă pe oamenii săi mai fericiți și în această viață? A putut în adevăr, ci a vrut să arate că fericirea din lumea aceasta e trecătoare, alunecoasă și păcătoasă.

Sunt unii dintre noi care, între necazurile și durerile sorții, se amărăsc și întristează peste măsură, se cugetă că ei sunt cei mai nefericiți oameni pe lume. Însă, iată, ce zice un Sfânt Părinte despre unii ca aceștia¹ „De această fericire – zice el – pe care oamenii s-au îndatinat a o numi fericire, mai mult trebuie omul să se teamă decât de sărăcie și necaz care, de cele mai multe ori, din sărăcie și necaz răsare fruct bun, fericirea însă corupe sufletul dându-l diavolului și ispitei”!

Cât de primejdioasă este această fericire lumească vreau să vă arăt și prin exemple.

Regele psalmist David pe când era un păstoraș sărac în casa lui Isai, tatăl său, se lupta cu leii și urșii cei tari și-i înfrânge cu brațul său, pe când petrece în casa lui Saul și era persecutat (gonit) de acesta s-a arătat distins în fapte bune, modest și virtuos, însă devenind David rege și, înotând fericirea pământeană, îndată a fost cucerit de toate patimile cele rele. Din iubitorul de mai înainte a virtuților, a devenit adoratorul viciului și desfrânării, din ucigașul urșilor și a leilor deveni ucigașul oamenilor.. dacă David ar fi petrecut de-a pururea între turmele oilor sale luptându-se cu urșii sau dacă în tot timpul ar fi avut a se bate cu filistenii și Goliat sau dacă tot mereu ar fi fost alungat de Saul, atunci el, de bună seamă, ar fi rămas tot David cel virtuos și temător de Dumnezeu.

Încă un exemplu! Să privim numai la doi oameni, unul în rai, celălalt în gunoi, ispitindu-se amândoi de două muieri rele și înșelătoare. Cel dintâi, Adam, al doilea Iov. Adam a fost ispitit de Eva ca să calce porunca lui Dumnezeu și, iată, întru fericirea sa a fost învins; Iov, asemenea, a fost de muieria sa nu numai ispitit, ci și înjurat (sduit) și dojenit, voind însă el tare în credința sa nu s-a mișcat ca stânca din mare.

Și vă întreb pe voi, ce cugetați: pentru ce Adam s-a lăsat învins atât de urât și pentru ce Iov a ieșit învingător?

Pentru că Adam, în paradis (rai), trăia în desfătare și fericire, în îndestulare și prisosința tuturor bunurilor; Iov însă, în gunoi, sărăcie, dureri și necazuri, de aceea și un Sfânt Părinte zice: „Iov mai fericit a fost în gunoi decât Adam în rai”.

Vedeți, că necazurile și durerile, bolile și neajunsurile ce vin adeseori asupra capului nostru, nicidecât nu au sfârșit rău, ele ni se trimit de Dumnezeu pentru ca să ne îndreptăm.

Dacă am putea cerca iadul, de bună seamă am afla în el mulți de aceia care în această viață au fost mereu îndestulați și fericiți, trăind mereu în îmbuibări și desfătări; și de am putea căuta cerul am afla mai mulți de aceia care în această viață au avut a se lupta cu necazuri și dureri.

Să nu se întristeze dar nimeni din noi dacă vin asupra noastră supărări și necazuri, boli și neîndestulări, pentru că acestea sunt probele lui Dumnezeu prin care voiește ca să ne aducem aminte de el, ci să le suferim cu răbdare, deprinzându-ne ca Sfinții Arhieri Vasile, Grigore și Ioan, întru post și rugăciune, întru ajutorarea săracilor și întru îndelungă răbdare, căci numai în acest chip va străluci lumina noastră înaintea lumii, ca văzând oamenii faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl cel din ceruri¹.

¹ *Predicatorul Săteanului Român*, Cluj, 1876, p. 4-12.

Lupta românilor de pe Valea Rodnei pentru alegerea unui membru în comitetul comitatens Bistrița-Năsăud în anul 1885

Depărtându-se de aici din Rodna, încă înainte de aceasta cu vreo doi ani, fostul adjunct administrativ Emil Hosu, a devenit vacant locul unui membru ales de acest cerc în comitetul comitatens. Spre a fi înlocuit printr-un alt membru s-a ținut în această cauză alegeri, la 8 noiembrie 1885, în comunitatea Sângeorgiu care e locul alegerilor de natura aceasta. Despre această alegere un corespondent însemnat a raportat foii „Magyar Polgár”.

În această corespondență, cu data 15 noiembrie, respectivul intitulează pe unul dintre cei mai venerați români ca [și] conducător de muscali (muskavezeto), altuia îi impută pentru ce absentase de la acea alegere și nu veni să voteze partida de care se ține domnul, iar pe noi, ceilalți alegători nevinovați, că de aceea am votat pe domnul preot cooperador al Rodnei Vechi ca să împiedicăm prin el năzuințele patriotice din comitetul comitatens Bistrița-Năsăud. Cu o vorbă a timbrat de rău patriot pe tot acela care nu e sau nu își dă aerul de unghur atunci când însușii domnia-sa mi se pare că e un fiu rătăcit dintre urmașii lui Dragoș.

Ei bine, și de ce toate aceste vărsări de venin patriotic-renegat? Numai pentru aceea că nu a reușit la această alegere ca membru al comitetului comitatens candidatul partidei, ce fără temei se numește pe sine partida „maghiară”, administratorul minelor de aici, Szellemy Géza.

Fost-au amestecați și mâini stăpânitoare în joc, ori ba, nu o știm pozitiv, știm însă că alegătorii, de astădată, nu au fost convocați prin invitator special, ci ținerea alegerii s-a publicat la „părade¹”; știm ceva, cam suspicios, și despre publicațiunile acelea. Publicațiunile acelea au fost trimise primăriilor din parte oficiilor protoriale așa târziu încât în multe comune nici nu s-a publicat ținerea alegerii din vorbă, pentru că publicațiunile au ajuns comunei respective după ziua alegerii. Opidul Rodna Veche a primit publicațiunea cu ord. nr. 6542 din 29 octombrie 1885, s-a publicat în 1 noiembrie, iar alegerea s-a ținut în 8 noiembrie. Luând acum în considerare că în acest ținut publicațiunile se înfăptuiesc – după uzul rămas din timpul graniței – adică în Duminici și Sărbători, apoi nu știu cum vor fi sosit aceste publicațiuni la primăriile comunelor care sunt în depărtare de câte 8 mile – de vineri până sâmbătă – ca să poată publica Duminica. Las să judece onoratul public, încât corespunde o astfel de procedură dispozițiilor legale.

Partida, care se numește pe sine „maghiară”, de aici, și-a făcut calculul așa: alegătorii îs târzii, ba unii deloc înștiințați, fiindcă nu li s-a trimis invitări speciale de care românii noștri, ca de orișicare scrisoare, se interesează mai mult, nu se vor prezenta dar decât puțini. Așa vom candida noi pe Szellemy. Așa au și făcut.

Românii, însă, și-au pus încrederea în zelosul preot din Rodna Nouă, Pamfilu Grapini. În ziua alegerii, constituindu-se biroul, au votat alegători români până către ora 2 d. a., când deodată vedem că vin în mai multe trăsuri pline cu câte 4-5 alegători, unul slovac, altul neamț, al treilea rus, al patrulea chiar român după origine, dar astăzi mare maghiar; unul a venit la mandatul administratorului de mine; alții amăgiți, că așa voiește satrapul Bannfy, iar alții seduși de învățătorii de stat, fiecare adică s-a dus acolo cugetând că își va pune prin aceasta o proptea de subzistență.

În timpul votării, președintele a căutat mai multe țidule ca nu cumva sunt două țidule băgate în una. Cu această ocazie s-a văzut și acea apucătură că dl. Szellemy votase pentru sine, faptă de-altmintrelea demnă de domnia-sa. Partida d-lui Szellemy începe a zbiera, că nu e cu cale ca unora să li se dea țidulele și ei insinuă protest. Până și-au gătit protestul, a ajuns și timpul scrutinului, din care s-a văzut că domnul Pamfilu Grapini a fost ales cu 49 voturi, contra 18 voturi.

Rezultatul acestui protest, fără nici un temei în care a fost zis, că președintele ar fi desfăcut țidulele de-a rândul, prin ce s-ar fi violat secretul votului, că nația maghiară nu a fost reprezentată în

¹ De sărbătoare; pentru ocazii deosebite.

Lupta românilor de pe Valea Rodnei în anul 1885

birou, că mulți alegători de-ai partidei maghiare s-au retras de la alegere văzând că președintele se uită la țidule, a fost că alegerea s-a nimicit, iar președintele, fără să fi fost invitat a se justifica, încât cuprinde acel protest adevărat, a fost destituit.

Unde în larga lume constituțională s-a mai întâmplat un caz analog acestuia, să se aducă sentință, adică asupra unei corporațiuni și asupra președintelui servit de 10 ani, fără a se asculta partida acuzată?

Apoi mai putem zice, oare, că nu-s liberale legile noastre? Pentru unguri vezi bine. Încă tot a fost norocos președintele, că nu a fost acuzat cu omor, că pe astă cale se pronunța asupra lui sentință de moarte fără a fi fost măcar întreat.

Nouă, rodnenilor, ni s-a publicat în 27 decembrie 1885 că în afacerea de sub întrebare se va ține o nouă alegere în 29 decembrie 1885. Câte comune nu vor fi putut publica acea scrisoare din cauză că și aceste publicațiuni s-au trimis din partea oficiilor protoriale foarte târziu! Suntem fericiți că suntem în o comunitate cu oficiu protorial, dar unde e Coșna, Cârlibaba? Când li se publică lucruri de acestea comunelor care formează notariate comunale? S-a început corteșire¹ formală din partea partidei ce-și arogă titlul de „maghiară” pentru des pomenitul Szellemy. Românii, și de astă dată, și-au concentrat voturile în persoana domnului Pamfilu Grapini. Constituindu-se în ziua memorată biroul, sub prezidiul d-lui avocat Dănilă Lica și alegându-se bărbați de încredere d-nii Mihail Zagyod, preot romano-catolic din Rodna Veche, Korbuly Zacharias, neguțător din Rodna, acum ca să fie reprezentată naționalitatea maghiară, apoi d-l Simion Pahone, bravul învățător din Josenii Bârgăului și Iuliu Pop, învățător al Rodnei, s-a pășit în votare, a cărei rezultat fu că d-l Pamfilu Grapini a căpătat 66 voturi, iar d-l Szellemy 26, adică alegătorii români s-au prezentat în un număr mai mare.

Am ajuns a vedea adunându-se în Sângeorgiu la alegere de membri în comitetul comitatens câte 92 voturi, pe când mai înainte abia se întruneau 10-20 de voturi. E drept, că pe atunci nici în minte nu-i venea nici unui neromân din Rodna să pășească ca [și] candidat de membru în comitetul comitatens. Erau și oameni cu mai multă judecată mai înainte la oficiul montan.

Lucrul e greu de priceput, ce-l îndemnă pe d-l Szellemy ca să pășească ca [și] candidat atunci când e lucrul prea curat, că până ne-a sta capul în sus, de va păși domnia-sa de 100 de ori, de 100 de ori va cădea. Noi, urmașii bravilor grăniceri, până când vom avea câte un român de astă treabă - și grație cerului - vom avea încă lung timp, vom alege român, căci noi știm ce va să zică proverbul: „câmașa e mai aproape ca sumanul și sângele apă nu se face”. Îl asigurăm pe d-l Szellemy că nu are de lucru cu oameni de calibrul domniei-sale care, între anumite împrejurări, să zică „Ha a magyarok nem adják, amit gondolok, akkor elmegyek Muscaliba” (Dacă ungurii nu-mi vor da ce gândesc eu, trec la muscali) are de lucru cu oameni crescuți care țin la naționalitatea lor morțiș.

Totuși, ne-am luat rău pe seamă că n-am votat pentru d-l Szellemy, pentru că e un om foarte cu spirit și tact, ceea ce o dovedesc următoarele: societatea de cântări, de când se bucură de înțeleapta conducere a domniei-sale, a apus; societatea de lectură, de când se bucură de înțeleapta conducere a domniei-sale, afară de aceea că am repășit² noi românii, e teatrul împerecherilor, dezbinărilor și a certurilor; iar la petrecerea aranjată înspre seara anului nou, tot domnia-sa, poate pentru a esopera³ împăcarea între români și maghiari ori mai bine renegații de aici, ce-i stă pe inimă - cum zice el - interpelează pe un român ce se afla din oficiu că de ce umblă dânsul cu românul N. ori P.? Și dacă acesta-i răspunde cum a meritat, îl roagă cu pălăria în mână de iertare. Tot domnia-sa ține toast pentru împăcarea naționalităților de aici, iar de pe ordinea de dans, acoperă partea scrisă cu litere românești și nemțești.

A pierdut mult comitetul comitatens că n-a putut saluta în mijlocul său pe un membru așa norocos în întreprinderile sale.

Ne servește de un bun augur interesul ce l-au dovedit cu această ocazie d-nii alegători și anume: d-l protopop administrator greco-ortodox din Josenii Bârgăului, d-l protopop al Prundului,

¹ Desfășurare a unei activități de agent electoral; Reprezentare a intereselor unui partid sau ale unui candidat.

² A se da înapoi, a ceda, a se retrage.

³ A obține ceva prin insistență; A (se) realiza.

Lupta românilor de pe Valea Rodnei în anul 1885

Monda, d-l Vrășmaș, preot greco-ortodox tot în Prundu Bârgăului, apoi directorul școlii normale din Prund, Iacob Onea și învățătorul Simion Pahone din Josenii Bârgăului – mai departe frații Reiterești din Rodna Nouă și învățătorul Tivadar, tot de acolo și, îndeosebi, pururea veghetor al intereselor naționale d-l preot cooperator Gherasim Domide din Rodna Veche; bravii din Ilva Mare cu d-nii Bal și Slăvoacă în frunte, de mult stimatul Groze, paroh al Maierului, bravul director de la școala din Sângeorgiu Mihai Domide, parohul Feldrului d-l Grigore Mureșan cu învățătorul de acolo Cosma și cel din Ilva Mică, Nechiti, care, toți în capul iernii, la apelul unor oameni, deși foarte modești în poziția socială, nu au prețuit a participa la această alegere, însoțiți de un număr frumos de alegători din comunele lor, care împrejurare ne servește ca cel mai eclatant argument despre încrederea ce le-o păstrează poporul.

Și dacă nu amintesc și pe un român care s-a năzuit a paraliza activitatea adevăraților români și pe unii, care au fost surzi la apel, nu o fac aceasta în neștiință de cauză, ci aflu de bine a tăcea acum de astădată.

Îmi place a crede, că și în viitor inteligența română din apropierea Izvorului Someșului, va participa cu asemenea interes la alegeri și întruniri, aducând cu dumnealor pe toți alegătorii și, cu deosebire în anul acesta, când se vor efectua alegerile de ciclu. Dea cerul să nu mă înșel în credință, ci acea credință să ne mântuiască¹.

SÂNGEORZ-BĂI
Vedere panoramică cu Biserica Greco-Catolică edificată în 1882
Carte poștală circulantă în 29.07.1905
- Colectia Cornel Rusan -

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XLVIII, 1885, nr. 288, p. 2-3.

Scrisori de la băi

Sângeorgiul-român, 27 iulie st. n.

După o așteptare nu prea scurtă a sosit, în fine, și timpul frumos, absolut indispensabil, ca să putem spune că „E.K.E.”¹, care a cucerit băi și pe Valea Someșului începând chiar de la izvor, din vreme a năpădit lumea cu reclamele ei nesuferite, ca să-și recomande băile chiar și lumii românești.

Și să nu ne mirăm că toate băile din Ardeal le-a înșirat, iar despre Sângeorgiul-românesc nu a spus nici un cuvânt. Pentru că în privința bunătății apelor minerale Sângeorgiul se poate amăsura cu Gleichenberg, Faschingen, etc., locuri de cură cu renume european. Pe lângă toată rătăcirea, însă Sângeorgiul e, și nădăjduim că va rămâne, singura baie românească din această țară².

Ca de altădată și est timp n-a întrunit aici o aleasă societate românească. Oaspeți de la noi și din România. Remarcabil că evrei sunt cu mult mai puțini ca altădată. Și aceasta nu e ușor în imediata apropiere a Bucovinei și Galiției. Ungurii, se poate zice, că [aceștia] chiar înconjură Sângeorgiul. Merg mai în sus pe Someș, la Dombhat și Valea Vinului, care se află în stăpânirea faimoasei „E.K.E”. numai cât până acum aceste băi sunt mai fără de oaspeți. iar cei ce sunt, mor de urât. Nu e așa însă la Sângeorgiu. Deși lipsește vioiciunea și însuflețirea de altădată, putem spune că sezonul, în toiu l său, abia s-a început de câteva zile. Și dacă ține timpul frumos și se fac câteva achiziții bune, sperăm că și astădată va fi aceeași veselie.

Duminică, în 24 l.c., a fost prima petrecere obișnuită de vară. Lume n-a fost multă, dar cu atât s-a petrecut mai bine. Atunci s-a făcut și cel dintâi Quadrille, „La fântână”. De atunci, în fiecare seară se dansează. La început perechi mai puțini, după aceea vine curajul și dansează mai multe. Toți doresc. Tinerii să danseze, bătrânii să chibițeze. Gogi cu ai săi tovarăși ține isonul, cum nici chiar Brașoveanu nu-l întrece. Iar noi, cei ce săturați până după cap de amețitorul zgomot al orașelor mari și mici și căroră ocupația ne-a permis să ne retragem în aceste mândre regiuni, gustăm cu prisos și deliciozitate toate bunurile, care cadrează clasificarea din sociologia lui Concha: fizice, spirituale și sociale.

Pentru cei curioși de cum se petrece la băile de la Sângeorgiu, să spunem programul mijlociu al unei zile. Dimineața ne sculăm ceva înainte de ceasul 6. De la 6 până la 8 cântă muzica „La fântână”. Bem apă minerală din cele trei izvoare principale. Ne preumblăm în jurul dealului într-o frumoasă alee, cu bănci din distanță în distanță. cărări sunt în toate direcțiile și în toate părțile dealului de o alcătuire atât de romantică. Și personajele, cu înclinările cele mai nostime, pot să fie satisfăcute prin chipurile variate de a se putea face preumblări. O tură în jurul dealului se face în circa 12 minute. De frumoasele prospecte și vederi ce se desfășură în toate părțile nici nu mai vorbim.

Către ora 8 muzica cântă „marșul” și plecăm la dejun. A sosit poșta. Ne-a adus scrisorile și jurnalele care fac să nu uităm că trăim în lumea cum o cunoaștem. Ne fac să ne reamintim că războiul cu grozăveniile lui și acum mai ține, că suveranii își fac vizite și țin toaste de prietenie, că judecătorii iau instrucție cu celebrele defraudări din Ungaria, că detectivi pleacă la Londra să pună pe Krivany și alte multe. Pe un moment ne readuc în memorie cât e lumea de rea. Dar a citi jurnale din scoarță în scoarță e pentru moșnegii care nu mai află altă distracție. Pentru tineri ajunge o privire. Pentru speculanți ajunge pagina primă din „P. Lloyd”. La ora 9 se începe distracția la popice. Tinerii și domnișoarele își încearcă dexteritatea acvirată în alte părți. Păcat că arena, puțin cam neîngrijită, nu permite ca să se nimerească unde s-a țintit. Azi s-a făcut un nemaipomenit haz cu sorțirea prin chibrite. Un chibrit rupt la mijloc dă o jumătate cu cap și una fără cap. vă închipuiți, cum a ieșit de la urnă partida celor „cu cap” și partida de celor „fără cap”. Și negreșit că s-au războit. Biruința a fost pe

¹ Erdélyi Kárpát-Egyesület (Asociația Carpaților Transilvăneni - EKE) asociație fondată în 1891 la Cluj.

² S-a zvonit că societatea „Hebe”, care ține în arendă băile, vrea să le lase să treacă în mâini străine!

Scrisori de la băi

partea celor „fără cap”.

Pe la 10 unii încep a face baia. E vorba de baie de sănătate și de baie de răcorire. Cine face baie mai târziu, iese la plimbare. Domnișoarele lucrează câte ceva, ca să le treacă, poate, indispoziția. Se mai zice că „spun și minciuni”. Am vrut să le ascult, dar regret că n-am avut vreme. Bărbații serioși în acest timp ies printre brazi și-și fac lectura obișnuită. Subsemnatul, crezându-se în astă categorie, încă și-a pus de gând să facă aici lectură. Deși e a șasea zi de când se află aici, abia și-a desfăcut pachetul cu cărțile. De lectură încă nu s-a încumetat a se apuca. Și, foarte probabil, că are să plece de la băi fără a fi gustat cât de puțin din drăguța de „procedură civilă”.

În ceasul următor facem și noi obișnuita baie rece. Forța ne-o arătăm întru a dovedi cât putem rezista la răceala apei. Câteodată, norii ne privează de deliciul ce-l ai, privind soarele, când stai într-o apă rece de 12° R. Țipetele din bazinul de alături, de care al nostru e despărțit cu un mur chinezesc, ne fac să înțelegem că sexul gingaș e mai puțin rezistent în fața senzațiilor produse de apa rece. După baie, de obicei, se face preumblare în pas grăbit în jurul dealului. Fiindcă n-avem pahare la noi, când ieșim din baie, ne place a bea apă și cu „căușul” național. Acesta e cel mai vechi pahar la băi și e întrebuițat de un mai mare număr de oaspeți.

La „masă” mâncăm cu un apetit teribil. Cei bolnavi de stomac se însănătoșează în curând. Dovadă dl. N. D. Miloșescu di Târgu Jiu care, drept recunoștință, a lăsat să se scrie o broșură despre băile de aici, a tipărit-o pe socoteala proprie și a dat-o să se vândă în favorul băilor. Afară de asta, la izvoarele nr. 1 și 2 a lăsat să pună o frumoasă marmură cu inscripție aurie: „Izvorul tămăduirii”.

După amiază, puțină recreere, pentru unii joc de cărți, pentru alții „criquet”, etc., tot în acest timp ar fi potrivit să se facă vizite. Dar sunt alte inconveniente care mai că nu-ți permit să faci și vizite la băi. Nu rămâne îndoială că sunt alte multe chipuri de a face cunoștință.

La ora 5 începe a cânta muzica. Este timpul de veritabilă cură. Locul de convenire a „La fântână”. Se dansează polci, quadrille, se face curte sau cu vorba de aici „se pune frumosul”. Când înserează, descindem și stăm la masă. Pentru cei ce nu le place a se culca chiar devreme, tocmai acum e bun prilej de a face preumblări și, după cină, la raze de lună. Când nu este lună, sunt lămpi.

Acesta ar fi programul unei zile. Se înțelege, că zilele trec așa de repede, cât nici nu ești în stare să le ții socoteala. Sunt apoi multe alte variații.

În fiecare duminică sunt petreceri cu dans, care întrunesc și multă lume din jur. Joia sunt concerte. Duminica mai cântă muzica și la masă. Excursii se fac la valea Vinului și la Rotunda, în depărtare și pe munții din vecinătate. De astădată însă lipsește un energic aranjator de excursii.

Înșir, la sfârșit, și numele oaspeților români sosiți până acum. De la noi sunt: dl. Mihai Șerban – jude de tribunal Seghedin cu familia, Vasile Petri – profesor pensionat Năsăud cu familia, Dr. Alexandru Pop – medic Bistrița cu familia, Ioan Moț - jude de tablă pensionat Deva, dr. Paul Tanco – profesor Năsăud cu familia, Iuliu Herbai – secretar de bancă Arad cu familia, Dr. A. Gheție – profesor Gherla, d-na Emilia Coroian – Dăbâca, Alexandru Velican – avocat Alba Iulia cu familia, N. Popovici – căpitan Bistrița, Alexandru Haliță – profesor Năsăud cu familia, Aurel Bungărdean – student teolog Bileag¹, d-na Valeria Manu – Bistrița cu familia, Octavian Pop – notar Unguraș, Vasile Pop – notar Aghireș, Dr. Larionesi – avocat Năsăud cu familia, Ioan Ciocan – deputat Năsăud, Macedon Simul – institutor Năsăud, Victor Onișor – Zagra. Din România sunt: G. Vasilescu – funcționar la CFR Băilești, Scarlat Balint București cu familia, N. D. Miloșescu – Târgu Jiu, Emanoil Părăianu – căpitan Târgu Jiu, Dr. G. Onișor – profesor Bârlad cu familia, N.G. Borgovan – profesor București cu familia, Solomon Haliță – inspector general de școli București, Alexandru Pop – profesor Bârlad, Romul Ionescu – profesor Iași cu familia, Dr. Sever Mureșianu – profesor Iași cu familia, R. Linke – student în medicină Iași, Șuteu – profesor București. Însemnările despre numele oaspeților le-am făcut din cartea de înscriere a direcțiunii băilor. Sunt încă o mulțime de sângeorzeni care, însă, sunt întotdeauna acasă.

Ca noutate de încheiere: luni, ziua de Sf. Ilie, are să fie mare petrecere în salonul cel mare al hotelului „Hebe”².

¹ Domnești, sat aparținător comunei Mărișelu, județul Bistrița-Năsăud.

² *Tribuna*, Sibiu, Anul XV, 1898, nr. 157, p. 629-630 (articolul este semnat cu pseudonimul *Vioni*).

Scrisori de la băi

Sângeorgiul-român, 14 august st. n.

În legătură cu prima scrisoare de aici vă scriu și a doua. Nu de alta, fără că redacția a numerotat și i-a numărul I. curiosii de pe aici mă întrebau, când are să urmeze și a II-a. le spuneam că I nu înseamnă că are să mai urmeze ceva. Dar nimenea nu voia să creadă și trăiau în buna credință că în câteva zile are să fie și a II-a. la urmă le-am spus, să binevoiască a căuta II, în aceeași foiță, ca scrisoarea de la băile din Reichentall¹. Mare le-a fost surprinderea.

Totuși, ca să nu abuzez de dorul celor ce au nădăjduit, scriu și aceste câteva șire, deși nu prea am un subiect de care să mă ocup. Nici vorbă, că la băi nu poți să te ocupi tot cu același lucru. Nu degeaba ai venit să cauți distracție și să ai variație în raport cu viața, ce ai trăit-o mai înainte și ce ai să o trăiești după ce pleci. Deși adus de ispită să te plictisești, mai ales dacă îți lipsește spiritul de întreprindere la ștregării, totuși urăști monotonia și cauți mijloace să o alungi. Așa și noi cu dorul după variație. Da, căci numai în variație, fie oricum, putem să aflăm distracție.

Consecvent acestor vederi, nu se va mira nimenea că eu încă voi scrie despre varii lucruri.

Necontestabil, că cele mai multe variații le putem face la petrecerile cu dans. De acestea am avut cu prisosință. Cea dintâi am atins-o în prima scrisoare. A doua, cea de Sfântul Ilie, am anunțat-o în postscriptul scrisorii. E obiceiul locului, ca una dintre petrecerile ce se dau aici în decursul sezonului, să fie numită cea mai frumoasă petrecere. După ce se hotărăște această frumusețe, până acum n-am putut să înțeleg. Am întrebat pe mulți și, mai ales, pe multe, ca să mă conducă pe urmele acestei enigme, să-mi deie firul în mână, ca să pot dezlega această problemă. Mărturisind adevărul, zadarnice mi-au fost încercările de a ști cu ceva mai mult. La început, eu îmi făcusem un plan, cum aș putea să determin acest lucru, chiar și utilizând formula ecuațiilor diofantice². La urmă, văzând că fiecare află frumosul în altceva, că mă aflu în fața alor atâtea păreri, câte capete am consultat, m-am dezbrătat³ de gândul de a mai ști și acest lucru. Așa, rog înainte, ca să fiu dispensat de a spune care a fost cea mai frumoasă petrecere de la Sângeorgiu: cea de la Sfântul Ilie ori cea din Duminica următoare.

Cei ce țin mult la aceea, ca să se orienteze după amintitul obicei al locului, să-și ceară informații cum mi-am cerut și eu. Dacă vor putea să ajungă la vreun rezultat, am să le mulțumesc foarte mult, dacă vor binevoi să mi-l comunice și mie.

Eu pot să spun cu conștiința liniștită că mi-am petrecut foarte bine toate petrecerile ce s-au dat în sala cea mare a hotelului „Hebe”. Vă pot asigura, ca [și] corespondent conștiincios, nu am neglijat a lipsi de la niciuna. Deosebirea că la petrecerea de la Sfântul Ilie, având în vedere deosebite considerente, am preferat să-mi petrec cu cunoștințele vechi. Pricina o spun. Fiindcă nu s-au oferit prilejuri de a-mi reaminti frumoase suvenire din vremuri de mai înainte. Pentru aceasta însă nu poate să ridice nimeni acuză asupra mea, că am fost unilateral.

La petrecerea din 7 august care, pentru mine e mai mult decât oricare, am făcut chiar dimpotrivă. Am dansat mult, mult de tot. Nu înseamnă însă neconsecvență cu principiile mele, dacă la quadrille⁴ am răspuns cu disponibilitate, dar ce credeți, că nu aș fi vrut să dansez? Sau poate am vrut să demonstrez? Toți cei ce mă vedeau îmi aruncau aspre muștrări. Nu puteau să-și dea seama de atâta nepăsare din parte-mi.

Coloanele de quadrille, lungi de la un capăt până la celălalt al sălii, se află vesele față în față. ultimele pregătiri, de un viguros atac, se isprăvesc. Melodioasele acorduri de la galerie fac să se pună în vibrație păturile de aer și isprăvită introducerea primei figuri, comanda dă semnalul. Cu plăcute senzații se alunecă pe luciul parchet. În astfel de momente, ce nu poți să citești de pe înveselitele fețe ale vioilor dansatori? Ce deliciu să ai fericirea a face mișcările în lunga coloană! Un amestec de tot variu⁵ în acest dans de salon.

¹ Oraș din regiunea administrativă Bavaria Superioară, landul Bavaria, Germania.

² Ecuații cu mai multe necunoscute (din matematică).

³ A renunța, a dezvăța.

⁴ Dans care a fost la modă în Europa la sfârșitul secolului al XVIII-lea și al XIX-lea .

⁵ Deosebit, diferit, divers, felurit, variat.

Scrisori de la băi

Nu încerc să-l analizez. Mulți, puțini își vor fi dând seamă de situație în astfel de momente.

Am gustat de atâtea ori și aceste delicii. De astădată eram dornic și de altceva. Muream după rolul de observator într-un ascuns colț al sălii. Mă potopea dorul să ocup astădată loja moșului Moțu.

Și mi-am împlinit dorința.

Drept amintire a acestui privit din loje, mi-a rămas – înclinare de gazetar – însemnarea doamnelor și domnișoarelor care au jucat acest quadrille. Nu o țin numai pentru mine. Iat-o, doamnele: Șerban, Avram, Coroian, Onișor, Haupt, Ștepoaie, Tanco, S. Mureșanu, Haliță, Monda, Marțian și domnișoarele: Lucreția Moisil, Letiția și Iuliana Mureșanu, Blanca Mărcuș, Elenuța Domide, Neli Petri, Mărioara și Geni Borgovan, Estela Mureșanu, Beti Șuteu, Alexandrina Sohorca, Elena Strâmbu, Elena Eskeles, surorile Szakács.

Nu pot să nu însemn că în drăgălașul costum național s-a prezentat numai domnișoara Elena Strâmbu. Pentru această deosebită atenție nu putem să-i fim decât recunoscători.

Nota petrecerilor cu dans de la Sângeorgiu e că se isprăvesc îndată după pauză. Galopul¹ numai o dată am avut prilejul de a-l dansa. Natural, continuarea petrecerii e cheful de muzică, cam de regulă până la începutul curei de dimineață. corespondentul dumneavoastră încă și-a permis a sta la o continuare de aceasta. Nu din alte motive, decât ca să vă poată da seamă și drept o mică amintire a veselelor jour-fix-uri² de odinioară.

Să nu creadă cineva că singurele distracții de aici sunt petrecerile cu joc, spus în limbajul obișnuitelor „învățătoare”, proprii cărturarilor cu știință de limbă românească nășăudeană sau, mai bine spus, în terminologia lumii de aici care, totdeauna, vorbește despre baluri. Dar mi se pare că am devenit confuz. Nu în gândire, ci în exprimare.

Rămânând la obiect, voi spune că la băile de aici s-a dat și un „Kinderball”³. Într-adevăr, o admirabilă idee a fost aceasta. N-avem cuvinte de a felicita pentru acest drăguț cadou făcut mititeilor din partea d-lui căpitan Popovici. Acest bal – adevărat bal, nu petrecere - a fost foarte reușit. „Hora”, drăguțul nostru joc național, care n-avusem prilej să-l văd las celelalte petreceri, o am văzut și admirat, jucată de generația viitoare. Ne sălta inima de bucurie – mă uzez de o frază stereotipă – la vederea frumoasei hore, înaintând în vioi pas de dreapta și la stânga, pe urmă de două ori la mijloc și... iar înapoi. Au mai dansat mititeii, între care s-au amestecat sub pretext că ajută și câțiva mărișori, și polci⁴ și „Someșana”. Despre quadrille, spunea d-l aranjator, că pe lângă toate încercările nu a reușit.

În pauză, după ce s-a făcut o colectă, pentru care, urmându-se formalitățile de la noi, ar fi trebuit să se ceară voie de la administrație, micii dansatori au fost tratați cu prăjituri. Lumea adunată și, mai ales, mamele, deplin satisfăcute, priveau încântate. Un prieten hazliu de alături îmi spunea, cam în glumă, cam într-adins, că aici sunt viitoarele noastre neveste. Dacă ar fi avut gustul să insiste mult la această temă, ar fi fost în stare să mă zăpăcească.

Aș spune și despre bal, că a ținut până în zori, dacă nu mi-ar fi frică că spun un neadevăr.

Studiind pragmatic urmările acestui bal, am văzut că de aici s-a iscat și între noi, dansatorii zilnici, gustul de a învăța și dansa hora și alte jocuri naționale. Nou prilej de întrunire seara după cină. Până acum încă ne adunam seara „La fântână” și ne jucam „de-a lupul și mielul” și „de-a țit mălai”. După ce ne prea încălzeam, mai ales având de lucru cu miei șireți și lupi blânzi, plecam în plimbare, admirând în natură drăguțul tablou din „Noapte de vară” a lui Coșbuc:

„Iat-o! Plină despre munte
Iese luna din brădet
Și se-nață-ncet, încet
Gânditoare ca o frunte
De poet”.

După „Kinderball” serile ne adunam în sala de hotel „Hebe” ca să învățăm. Și am învățat ca

¹ Dans foarte rapid.

² Petrecere care avea loc în jur-fix; zi de primire la unele familii aristocrate.

³ „Kinderball” este un obicei care marchează intrarea în Postul Paștelui, cea mai mare sărbătoare creștină de primăvară.

⁴ „Polca” este un dans de origine cehă și gen de muzică de dans familiar în întreaga Europa.

Scrisori de la băi

oameni stăruitori. A fost vorba de horă. La început n-am putut să convenim asupra chestiunii, care horă s-o învățăm. Fiecare din cei prezenți știa câte o horă. Și fiecare voia să se preteze de instructor. Rezultatul era să fie zădărnicea seratei. Am tranșat chestia, statorind¹ să probăm mai întâi „Romana”, căci ar fi potrivită să o dansăm și sus „La fântână”, alternând cu quadrille-ul. Am probat-o și am învățat-o, dar numai adoptându-se un regim absolutist. Am dansat-o, cu mici abateri, cum se dansează în saloanele Casinei române din Sibiu.

Despre alte lucruri care, de astădată n-au avut loc, într-o viitoare foiță².

Sângeorgiul-român, fără dată

Sfârșisem cu „Romana” și încep tot cu ea. Mi-e atât de scumpă și atât de plăcută. Întotdeauna aș vrea să fiu cu ea și să-mi petrec cu ea... dansând. Mă gândesc că e singura noastră națională. Cu ea avem cu una mai mult. Străinii nu o au. Și dacă ar avea-o, ar purta-o pe palme, ar adora-o, ar iubi-o, s-ar îndrăgi de ea. Iar noi rămânem nepăsători, o neîngrijim. Nu vrem s-o cunoaștem, s-o privim. Nu o învățăm. Nu încercăm să o facem cunoscută în cercuri cât de largi. Nu o prezentăm totdeauna și s-o arătăm străinilor cât e de frumoasă. Cât de indolenți! Să nu ne știm noi „Romana” și, chiar știind-o, să n-o jucăm cu precizie! Așa suntem noi!

Reflecțiile mele socot că se potrivesc pentru toate ținuturile de dincolo. Nu, pentru că ei... români fiind în ținuturi românești, nu cunosc... „Romana”. Câtă nepăsare față de ce e național! Cât de departe suntem de deșteptarea sentimentului național și pe acest teren!

Stau și mă mir și nu știu pe cine să mă supăr.

Înainteși de ai noștri, trăitori în veacuri de mai mare înălțare pentru idealul național, din motive românești, mândre și încântătoare, alcătuit-au „Romana”... dans și melodie. Primită a fost cu dragoste și însuflețire, studiată, învățată, dansată și cântată la orice prilej de convenire și petrecere, unde graiul românesc se vorbea. Adorată și cinstită a fost, deschis-i-s-au ușile tuturor saloanelor românești și pusă alături de Quadrilul franțuzesc, însoțită cu aceleași drepturi și privilegii.

Puși în mirare de uimitoarele ei grații, i-au dat cele mai dulci nume ce pot să fie în graiul nostru. Octavia, augusta, Nimfa, Amata. O, cât de plăcute, cât de încântătoare, cât de vesele sunteți! veșnic tinere, cu surâsul pe buze și zâmbitoare. Născute pe mândrele și fermecătoarele plaiuri ale țării cântate de Bălcescu. O, scumpe zâne, fiice ale geniului românismului!

Stimabililor cavaleri și amabilelor damicele³, nu vă place a juca... aceste zâne ale neamului nostru? Mai că îmi vine a crede că v-ați lipsi de această plăcere, când ați ști cu cine aveți de-a face și necunoscându-le nu-mi pot da seamă, că nu v-ați roși de ce n-ați știut până acum.

Sunt mai mult decât sigur că în viitor nu vom fi așa de nedrepti față de „Romana” și față de frumoasele ei fete, pe care atât de mult le iubesc.

Le vom face cunoștință și nu vom prefera niciodată pe cele străine înaintea lor.

Un lucru ar fi de dorit, care însă e aproape nerealizabil, ca să le cunoaștem la fel. Căci multe am văzut, dar ca să danseze „Romana” în două locuri la fel, nu am văzut.

Diferențele la unele figuri – diferențe între tineri și diferențe între tineri și bătrâni – erau să zădărnicească și încercările noastre de aici, de a învăța „Romana” și a o dansa cu precizie. Am trecut peste ele și ne-am lăsat conduși de considerente mai înalte. Astfel numai am ajuns la un rezultat.

Din parte-ne, am saluta o anchetă națională cu menirea de a statori, după izvoare demne de credință, ființa dansului românesc de salon „Romana”. Am avea un areopag național, drept autoritate în această materie.

Alt dans național căruia, de asemenea i-am dedicat o seară de convenire în salonul „Hebe”, a fost „Hora”. Seara dintâi am trecut peste horă, din pricina că nu putusem conveni asupra horei, care să o învățăm. Cea învățată de copii, din prilejul balului lor, „Hora Severinului” nu o puteam primi pentru

¹ Stabilind.

² *Tribuna*, Sibiu, Anul XV, 1898, nr. 173, p. 693-694 (articolul este semnat cu pseudonimul *Vioni*).

³ Domnișoare.

Scrisori de la băi

că o jucaseră copiii și noi nu mai eram copii. Era adusă în combinație o horă ce se joacă prin banat, de asemenea și una a căpitanului Părăianu de la Târgu Jiu. Amândouă ne păreau prea simple. Și încă un neajuns, că neobositul nostru muzicant nu nimerea o melodie potrivită pentru pașii acestor hore.

După multă chibzuire, am adoptat părerea de a învăța „Hora Sinaii”. Instructorul era o amabilă domnișoară care o învățase în școala civilă din Sibiu. Muzica încă ne era la toți cunoscută. Diplaușul¹ o trăgea cu foc și duh. Instructorul începuse a ne arăta pașii. Noi îi încercam și îi nimeream foarte repede. De astădată înțelegeam așa de ușor. Ce avantaj când ai un dascăl în stare să te răpească!

Uf! Dar parcă eram vrăjtit, să nu ne meargă bine. Parcă cineva descântase să ne alegem fără horă.

Când încercam să facem cu toții pașii în horă, un răzvrătit nemulțumit strigă că nu e bună. E aici dl. inspector, să ne arate hora. Toți, ușuratici, sunt de acord. Fără nici un scrupul se uită tot ce se făcuse și se dansează într-una cea mai simplă și mai ușoară horă, care o știam fără a o învăța. Vorba era numai de comandă. Iar „Hora Sinaii”, la care țineam atât de mult să o dansăm, a rămas fără a răsplăti pe drăguțul nostru instructor cel puțin cu un „merci”. Ce nerecunoscători!

Să nu uit a spune, că în zelul nostru de a înconjura monotonia cu orice preț, nu ne mărgineam numai să învățăm. la toate seratele de acest soi am dansat în regulă, ca și la celelalte petreceri. Deosebire că acestea se isprăveau pe la orele 10.

La o stațiune balneară mică, ești chiar necesitat să te culci devreme. Știți de ce? Ca să te poți scula de dimineață. altfel nu ai putea să faci cura de dimineață, să te plimbi în jurul dealului, să vorbești cu fetele, care sunt în stare să-ți afle și gândurile cele mai ascunse. Mă veți întreba, că în ce chip? Vă spun ce am aflat și eu, aici, de la o veselă cuconiță, câteodată cam indispusă:

Când unei domnișoare îi iese un ac din păr la urechea stângă, se gândește la ea un blond; când îi iese de la dreapta, se gândește un brunet; când îi iese dindărăt, se gândește unul, nici blond, nici brunet.

Domnișoara, de la care am aflat aceste mistere, se plimba cu o prietenă căreia, chiar îi ieșise un ac de păr dindărăt.

- Cine o fi gânditorul? se întrebau.

Eu chiar le veneam în față. una susținea că sunt brunet, cealaltă că sunt blond-brunet. Mă întrebă și pe mine. Sunt pentru părerea din urmă. Și domnișoara mi-a scos veste că eu sunt gânditorul. Credeți că n-a avut dreptate?

Tot ce se făcuse până acum la Sângeorgiu ne părea monoton. În toate zilele să se repete același program, ne părea de nesuferit. Ideea unei bătaii de flori a adus-o dl. Dr. V. Rusu. Domnia-sa stăruia să o realizăm. Toți erau pentru, mai ales, că nici n-a fost bătaie de flor de patru ani. După multe încercări degeaba, într-o zi am decis serios ca să ne batem.

Și acum era să nu fie nimic. Un mic incident la popice a vârat supărare între domnișoare.

Înainte de masă am convenit ca la ceasul 2 să plecăm după flori. Nu mai credeam nimic după atâtea decepții. Dar a fost să fie. Curios, ies de acasă înainte de ceasul fixat. Între copacii din parc câteva domnișoare lucrau la buchete. Pacea era restabilită, supărarea trecuse. Alții erau prin sat să adune flori. În câteva minute au sosit cu o bogată recoltă. Acum credeam... totul.

Am ieșit pe deal să culegem flori sălbatice și să gătim buchetele între brazi. Doi prieteni au plecat după flori. Din nenorocire, pe vârful dealului au găsit o bancă. Unul obosit de căldură se culcă pe bancă. Al doilea așteaptă până ce crede că doarme și, la un moment, îl răstoarnă cu banca pe coastă la vale.

În același timp, cei harnici au gătit buchetele și după ce nu aveam încă 200, am mai cules flori cu toții. la trei și jumătate erau gata toate pregătirile. Întreagă provizia, încărcată în coșuri, am transportat-o la loc sigur. Urma să se facă o probă. Am făcut-o cu boabe roșii. foarte nimerită și cu mult haz.

La „cură” s-a dat bătaie de flori. La început s-a făcut Quadrille. La figura a șasea s-a distribuit muniție de buchete. S-a făcut vizita de două ori – neobișnuită la bătaie - și s-a dat atacul. Șirurile dușmanului au fost aduse în dezordine. Florile s-au mântuit. Pe urmele noastre au rămas numai ruine.

¹ Ceterașul, vioristul (diplă=vioară).

Scrisori de la băi

Nu mai puteai culege nimic, nici de suvenire.

Cât pentru rezultat, proba, deși în mic, mi-a părut mult.

Seara a fost încă o convenire de adio, la care am dansat. A doua zi, scriitorul acestor șire a plecat¹.

SÂNGEORZ-BĂI
Izvorul Tămăduirii - nr.1 si 2
Carte poștală circulantă în 19.08.1904
- Colectia Cornel Rusan -

¹ *Tribuna*, Sibiu, Anul XV, 1898, nr. 180, p. 721-722 (articolul este semnat cu pseudonimul *Vioni*).

Impresii de călătorie

Sângeorgiul-român

Iubite amice!

Depart de țara noastră, îți scriu în această epistolă impresiile mele de călătorie. Cred că fac bine dacă aceste impresii ți le voi comunica prin foaia noastră „Oltenia”, acest far de lumină, care are ca scop să ne lumineze cărarea vieții noastre românești. Trimit călduroase salutări d-lui redactor și editor, acești cârmaci a năii¹ care, cu energie, luptă în contra vijeliilor care ar vreăa s-o cuprindă în valurile cotropitoare.

Într-o dimineață frumoasă, din luna iulie, pe când aurora dimineții își dezmiarda încă cosițele aurii prin razele soarelui, am sosit cu automobilul în Sângeorgiul-român, însoțind pe unchiul meu, Ierotheiu Crișan, preot în Abafaia².

La sosire ne-a întâmpinat preotul Ioan Chintovan³ și învățătorul Mureșanu, bravii săteni cărora au de a mulțumi susținerea în toate a caracterului românesc. Prima impresie mi-a făcut-o pitoreasca poziție a acestei comune mari.

La poalele muntelui Ineu, ca prin o ceață rară, își arăta falnic turnul biserica greco-catolică care e de o frumusețe antică. Satul e situat în o încântătoare vale înconjurată cu un colan mândru de dealuri pe care, ici-colea, vezi câte-o căsuță ascunsă, numită „hodaie⁴”. Din satul în înțeles propriu trecem printre două dealuri pe lângă o vale către băi. De departe îți apare o filigorie⁵ mică, care se află deasupra izvorului. Trecem pe lângă oficiu poștal, pe lângă „Vila Puiu”, pe lângă restaurantul „Celler” și ajungem la „hotelul băilor”, un edificiu destul de mare, cu încăperi largi și sănătoase. În jur, întreg ținutul e acoperit cu brazi obli⁶ ca lumina care parcă stau la pază, pururea în veghere.

Acum parcă simți o renaștere trupească și o deosebită desfătare sufletească. Un aer curat de munte, un murmur ușor de apă, un ciripit vesel de păsărele, sunt tot atâtea desfătări pentru omul care, trudit de drumul îndelungat a motorului, vine aici ca simțurile obosite să și le învievă, să și le recreeze.

După ce am luat dejunul în hotel, primul gând ne-a fost să vedem băile acum în realitate, căci am auzit destul de vestitele scălzi. Cam la o sută de pași de hotel sunt situate băile. Sunt de un aranjament splendid. Sunt cam 30 chilii pentru scaldă. Pe pereți, în tot locul, citeam pe ambite scris cu litere mari „este de a se observa cea mai mare curățenie”. Și, într-adevăr, și sunt de o curățenie exemplară. Ei, ne-am înțeles, că după masă, pe la ora 5, vom face o baie. Am mers apoi să vedem izvorul. Cu ceva mai sus de băi îți apare o statuie mică, modestă, reprezentând potolirea setei. O zeiță, încununată cu lauri, ține în mâna dreaptă o cană, iar în mâna stângă un pahar și stă gata de a turna apă. Mai suim puțin și vedem izvorul. Dintr-un loc curg două izvoare, iar mai în jos puțin, altul. Cele două izvoare sunt înconjurată cu grilaj de fier în patru colțuri. E o îmbulzeală și o dichiseală în jurul izvoarelor. Aici vedeai o jidancă⁷ bătrână cum se năzuia să ajungă mai iute „shă bhee un plahar, shăi

¹ Corabie, naos, navă.

² Apalina, localitate în județul Mureș.

³ Autorul acestor „Impresii” a menționat greșit numele preotului. Este vorba de preotul greco-catolic local Aurel Chintean.

⁴ Odaie.

⁵ Foișor.

⁶ Drepti.

⁷ Evreică.

Impresii de călătorie - Sângeorgiul-român

mai treacă de nichaz”, colo o copiliță zveltă trecând cu paharul de apă în mână. Lângă izvoare e o terasă frumoasă. Pe aici mișunau domni ca furnicile. Am așteptat și noi să se mai rărească de lângă izvor. Până atunci unii înghițeau la noduri, că nu le mai venea rândul să guste din apă.

Ne-am apropiat de izvoare. Dintre cele două izvoare, cel din dreapta e un izvor conținător de fier, din acesta beau mai mult cei anemici. Cel din stânga e izvorul tămăduirii. Din acest izvor umplu sticlele. Mai în jos este izvorul, care are o apă mai tare, dar în sticle nu se poate conserva. Cele două izvoare sunt înconjurat cu un grilaj de fier. Aici citesc pe o tablă de piatră următoarele cuvinte săpate:

Izvorul Tămăduirii

Recunoștință de I. D. Miloșescu

1896 Târgu Jiu, România.

Într-adevăr, e izvorul tămăduirii. Bei un pahar de apă și – apoi trebuie să faci o preumblare prin aleile umbrite de brazii seculari. Bem din apă și – apoi iute pe alee preumblare. Pe alee încă mișună o mulțime de domni. Ici vezi câte un grup de domnișoare vorbărețe, coala mai în sus un grup de tineri, colo pe o bancă doi moșnegi își destăinuiesc necazurile unul altuia.

Mai încolo, în o filigorie împresurată de crengile umbroase a unor brazi, cu capul rezemat pe mâna stângă, la o masă, în un carnet mic pictează poetul naturii minunate peisagii turnate în poeziile idilice, în care cântă cu atâta gingășie farmecul vieții de la țară. Îți vine să uiți toate necazurile și să trăiești desfătându-te în aceste minunate podoabe pe care le cântă cu atâta duiosie poetul. Auzi în juru-ți vorbă românească. Și, într-adevăr, sunt mulți români.

Ne întorcem iar la izvor, mai soarbem câte un pahar din apa „Hebe”, îl luăm ca de dușcă. Aici vedem țărânci vesele bând din apă și sfârâind vesele din fus, trec spre câmp la lucru. Am întrebat pe una că de ce toarce pe drum și mi-a zis: „d-apoi, domnule,, trebuie să folosim timpul, căci la noi așa-i datina”. Și, într-adevăr, aceasta e o însușire caracteristică țărâncilor de pe aici. Ținând furca sub umărul stâng și traista cu merinde pe umăr le sfârâie încet fusul în mâna dreaptă. Ele înțeleg bine zicala englezului, că „timpul e ban”. Țărâni, niște oameni plini de vigoare, înalți, bine făcuți, doar pentru aceea sunt „fiii lui Marte de pe Valea Rodnei”. Vorbesc o românească foarte curată și cuvintele lor au o accentuare pronunțată cu caracter românesc. Locuitorii satului sunt în măsură covârșitoare români, dar în grâu se strecoară și neghină. Aici sunt vreo două sute de jidani¹, această viță a lui Israel și slăvită națiune din Ardeal și Țara Ungurească. Veșnic umblă după gheșeft² și chilipir. Pe cap are o pălărie cu streșinile rotunde date în sus, unsă de slănină de porc, pardon de găscă. Sub cele două gene se ascund doi ochi ca de vultur care de abia se văd de nasul considerabil și încovoiat. Urechile mari le acoperă cărlionții lungi de păr sau, mai bine zis, perciunii. De barbă le atârnă un păr lung, care acoperă jumătate pieptul. Au un capuț lung, a cărui guler e nins de țărăța scuturată din păr, a cărui mâneci sunt roase de șoareci, care stăpâneau hălă de vechituri a tată-si. Umblă cu niște cizme mari, încovoiate la vârf, pe care n-a mai fost pusă unsoarea, de când i le-a vândut ciobotarul jupânului Moses. Și acest soi de oameni poartă negoț nu numai aici, ci în întreg ținutul. Umblă printre vizitatorii băilor îmbiind și aici și colo marfa lui ieftină și trainică. Încolo satul e curat românesc. Vesel sună doina țaranului pe aceste plaiuri. El poartă în suflet focul sacru a iubirii de neam și lege și e în curent cu conștiința națională, dovadă e școala care o zidesc acum cu 50.000 coroane. Riscă bani, nu cruță osteneală, numai ca [și] copiii lor încă să știe carte românească. Întreprinderile le execută d-ra Preda din Bistrița. merită laudă și recunoștință, preotul și învățătorul acestui sat, care stau treji întotdeauna ca niște santinele și știu conduce pe oameni spre lumină.

Iubite amice! Cred că îți poți face și tu o idee de încântătoare ținuturi de pe aici. Și când seara încet se coboară și brazii se văd în o culoare neagră, mă întorc acasă. Muzica de lângă izvor mai întonează încă cântări românești pline de spirit și vioiciune. Și dacă acum, poate, mă înțelegi de ce am venit aici? Îți spun c-am venit să-mi văd de sănătate la *Izvorul Tămăduirii*³.

¹ Evreu.

² Afacere mărunță, cu caracter necinstit.

³ *Olteanul*, Făgăraș, Anul II, 1910, nr. 36, p. 3-5 (articolul este semnat de Valeriu Crișan)

Activitatea Partidului Național-Țărănesc din județul Năsăud Grandioasele manifestații populare din Sângeorz-Băi, Ilva Mică și Poiana Ilvei

Organizația național-țărănistă din județul Năsăud a convocat în ziua de duminică mari adunări în comunele de pe Valea Ilvei, cu participarea d-lui dr. Victor Moldovan.

Întrunirea din Sângeorz-Băi

Ea s-a ținut în mijlocul comunei, unde d-lui Victor Moldovan i s-a făcut o frumoasă primire de către peste 1.000 locuitori și intelectuali, în frunte cu dl. Alexandru Astalușiu, învățător și preot Anton Buga. Dl. Victor Moldovan și însoțitorii pornesc spre biserică pentru a lua parte la serviciul religios, de unde au plecat în corpore spre locul de întrunire în ovațiile mulțimii.

Deschiderea adunării a fost făcută de dl. Alexandru Astalușiu, vrednicul învățător din acea comună, care spune următoarele: „Astăzi avem bucuria și cinstea de a saluta în mijlocul nostru pe dl. deputat Victor Moldovan, apărătorul graniței și făuritorul legii defalcării și pe dl. avocat dr. Cornel Pop, apărătorul nostru în toate procesele înscenate în contra noastră de dl. Laurențiu Oanea, fiul comunei”.

Cuvântarea d-lui dr. Cornel Pop

Frați sângeorzeni!

Prezența dumneavoastră numeroasă la această mare manifestație este cea mai puternică dovadă că atunci când interesele și averea comunei dumneavoastră sunt serios periclitate, dumneavoastră știți să faceți front puternic în fața căruia să cadă toți dușmanii comunei dumneavoastră, în frunte cu jefuitorul județului și averilor grănicerești, Laurențiu Oanea și cumnatul său Gagea, pe care l-ați alungat din funcțiunea de primar ca pe un nevrednic, pentru ca în locul furtului averii publice să întronați la comună domnia legilor, a cinstei și a dreptății, deopotrivă pentru toți locuitorii comunei.

Bunul Dumnezeu v-a ajutat și v-a dat puterea ca să rezistați torturilor și să suferiți prigoana la care ați fost supuși în lupta grea care ați dus-o pentru ca să puteți birui. Toată lumea știe că jefuitorul averilor grănicerești, Laurențiu Oanea, acest ordinar fiu al comunei dumneavoastră, nu are curajul să vină în comună decât însoțit de zeci de jandarmi, care n-au lipsit nici de la cununia cumnatului său Gagea, care sfidează grănicerimea cu vila ce și-a ridicat-o de curând la „Hebe” din averile noastre grănicerești.

Șeful bandeii, Laurențiu Oanea, are neobrăzarea să-și împrucesueze și comuna sa natală pentru onorarii de sute de mii de lei, cu toate că s-a angajat că va lucra pentru interesele comunei în mod absolut gratuit.

Ați fost batjocoriți, chinuiți, terorizați, purtați pe la parchet și pe la Tribunal, întocmai ca niște criminali ordinari, căci „Zdrobău în denunțurile lui spunea că dumneavoastră ați pregătit asasinarea sa și a fostului primar Gagea, pentru ca, îmfundând pușcăriile cu dumneavoastră, să poată opera în comună liber și nestingherit de nimenea după bunul lor plac. O singură vină vi s-a găsit, „că v-ați făcut datoria salvând averea comunală din mâinile acestora”.

Ați biruit și răfuiala cea mare nu va întârzia să sosească. Numai noi avem autoritatea morală să-i sancționăm, căci niciunul dintre conducătorii noștri nu poate fi învinuit că a luat măcar un leu din graniță. vom pedepsi pe slugoiul liberal Tudor Dan. Vă aduceți aminte că fostul tovarăș de afaceri a lui Oanea, Dumitru Nacu, atunci când nu se mai putea înțelege cu șeful lui, cum să împartă între ei porția, a făcut la Bistrița o manifestație purtând o pancartă pe care era scris „Jos cu Laurențiu Oanea, jefuitorul județului!”. Ei sunt aceia care spun că fură și se acuză reciproc, pentru ca apoi să-i vezi din nou la braț așa cum adineauri l-am văzut pe Oanea cu Nacu, pe care l-a împăcat dându-i o

Activitatea Partidului Național-Țărănesc din județul Năsăud

slujbă la „Regna” cu 15.000 lei lunar.

O nouă viață va începe în comuna dumneavoastră odată cu venirea partidului nostru la putere. Ceea ce se petrece la dumneavoastră, se petrece în întreaga țară.

Discursul d-lui Dr. Victor Moldovan

Dl. Victor Moldovan a vorbit timp de două ceasuri și discursul domniei-sale, des întrerupt de aplauzele mulțimii, a produs o profundă impresie, el a culminat prin expresia că „Oanea este cel mai mare jefuitor al țării Românești”. În momentul când domnia-sa se urca pe tribună, un detașament de jandarmi a sosit și a cerut să nu țină întrunirea în loc deschis, ceea ce dl. Moldovan a refuzat categoric. Mulțimea era atât de indignată și revoltată, încât jandarmii au fost siliți să se dea la o parte și adunarea a continuat.

Fraților, cu 20 de ani înainte de Horea și Cloșca, a murit moarte de erou precursorul acestei răscoale țărănești, un moșneag în etate de 104 ani, țăranul Tănase Todoran, întocmai ca și Horea și Cloșca, frânt pe roată, care în timpul execuției îmbărbăta pe ceilalți 20 tovarăși ai săi, care asistau la această execuție, pentru a-și dezrobi semenii, pe țăranii lui din graniță de sub iobăgia străină. Curajul acestui mucenic a stârnit admirația celui mai mare scriitor al Ardealului, George Barițiu, iar vitejia ostașilor grăniceri de mai târziu a pus în uimire pe cel mai mare cuceritor, pe marele Napoleon, reținut trei zile de-a rândul la Aredo de Venezia de către ostași îmbrăcați în straie țărănești, ai căror descendenți sunteți dumneavoastră.

Formidabila avere a celor 44 comune grănicerești, care se evaluează la două miliarde, pe care ați moștenit-o, s-a câștigat cu sângele vitejilor grăniceri care au înscris cele mai frumoase pagini în istoria țării. Aceste averi au fost date pradă acaparatorilor cu complicitatea organelor statului și cu concursul politicienilor.

Treziți-vă grăniceri, căci strămoșii voștri v-au învățat să țineți pieptul și să muriți la datorie, nu să fiți lași. toți avem datoria să ne ridicăm și urniți să salvăm aceste averi din mâinile hrăpărețului Laurențiu Oanea care a păgubit grănicerimea cu sute de milioane, care a distrus pădurile, vânzându-le jidanilor pe prețuri de nimica, care a falsificat bilanțul societății sale personale, „Regna”, păgubind comunele cu zeci de milioane, împărțind câștigul între prietenii lui politici, bineînțeles, partea leului revenindu-i lui.

Tovarășul lui de afaceri, Popa Grigore din Telciu, mi-a confirmat acest lucru, căci și el sfidează grănicerimea cu o vilă de curând clădită pe dealul băilor din averile dumneavoastră.

Vorbește în continuare de activitatea nenorocită a „Regnei” condusă de oameni fără dragoste și suflet românesc și trage concluzia că pe toți conducătorii acestei societăți, îi va deferi din nou Parchetului ca să răspundă pentru gestiunea lor. Amintește despre operațiunile de la Banca Grănicerilor, al cărei consiliu i-a vota senatorului „Beșa”, zis Bejan, drept recompensă, pentru că a băgat banca în faliment, păgubind grănicerimea cu 25 milioane, un cadou ce credeți dumneavoastră, de cât, nu mai puțin de 2 milioane lei. Domnul Moldovan continuă:

Eu, care am expropriat 3.500 de iugăre pentru comunele județului, n-am luat nici un ou clocit din graniță. nu mă poate nimenea învinui că eu aș fi păgubit măcar pe un singur om din acest județ. Toate serviciile le-am făcut absolut în mod gratuit, căci așa am înțeles eu să-mi fac datoria față de alegătorii mei. În schimb, liberalii – pe care îi numește jefuitorii averilor grănicerești - și-au făcut zeci de milioane pe spinarea dumneavoastră.

Face în continuare o examinare a împrejurărilor locale din Sângeorz-Băi și spune că a rămas uimit când a văzut vila edificată de cumnatul lui Oanea, a țăranului Gagea, cu 36 camere, cu 2 etaje, parter, subsol care, cu întreg mobilierul costă peste 2 milioane lei. Acest Gagea și-a cumpărat pământuri de peste 400.000 lei și de ce vă plângeți dumneavoastră, sângeorzenii, căci vedeți, Oanea, Gagea și ceilalți și-au făcut și pentru ei, dar au făcut și pentru dumneavoastră ceva, ei vreau să vă lase muritori de foame, dar cu electrică în Sângeorz, căci am văzut că aveți electrică și lelea Saveta Ciocan mi-a spus că de când aveți electrică ați rămas în întuneric și ziua și noaptea. știți ce mi-a mai spus Saveta Ciocan, că motorul „Buic” când l-au pornit pentru prima oară, a înroșit numai lămpile,

Activitatea Partidului Național-Țărănesc din județul Năsăud

așa cum înroșiți dumneavoastră câte o bucată de zahăr cu cleștele de foc, ca să colorați vinarsul și lămpile s-au stins pentru totdeauna, rămânând o datorie la comună de 70.000 lei. Până zilele trecute Gagea fura chereștea de la fabrica din Ilva Mică cu căruțele, dar acuma o aduce cu vagonul, probabil de ce sunt la spartul târgului, căci lumea dumneavoastră a țăranilor, strânși uniți în jurul Partidului Național-Țărănesc.

Acest faimos Laurențiu Oanea, care face de rușine însuși partidul liberal, am auzit că va fi dat afară din partid. Nerușinarea și obrăznicia acestui jefuitor public este fără de margini și, fraților, vă rog să țineți minte și îi rog pe domnii jandarmi, care au venit aici să-și facă datoria, să-și noteze că, eu, Victor Moldovan spun că Laurențiu Oanea este cel mai mare jefuitor din Țara Românească.

Ministerul, pe cale legală, a expropriat un teren păduros care a revenit comunelor Rodna, Sângeorz-Băi, Feldru. Exproprierea s-a făcut la dorința d-lui ministru Valer Pop, iar Laurențiu Oanea, și de astădată, și-a luat rolul în serios atribuindu-și că el este autorul exproprierii și nu domnul ministru Valer Pop și, din această danie pe care au primit-o locuitorii comunei Rodna, și-a votat cu consilierii comunei, drept onorar avocațial, 200 iugăre pădure rășinoase care a și luat-o în primire și care valorează între frați 15 milioane lei.

Se zice că domnul ministru Valer Pop ar fi auzit de această ispravă nouă a lui Laurențiu Oanea și că s-ar fi exprimat: „dacă îi adevărat, atunci îl scuip în față când îl întâlnesc”.

Analizează în continuare starea comunei Sângeorz-Băi, arătând celor prezenți rezultatul dezastruos al gospodăriei liberale.

Expune programul Partidului Național-Țărănesc și dă sfaturi sătenilor cu privire la creșterea vitelor, singurul izvor rentabil de îmbogățire pentru țara noastră, dar mai ales pentru regiunile montane.

Popa Grigore, la care face aluzie, mi-a recunoscut că și el este părtaș la furniturile din graniță, care încă și-a edificat o vilă în stațiunea balneară cu 24 încăperi, cea mai elegantă din stațiune. Această vilă, numită „Mălăița”, are și o poezie.

Domnia-sa explică sătenilor de ce vila este numită „Mălăița” spunându-le că aceștia când au adus mălai în județ pentru lumea înfometată, au făcut un gheșeft de 5 milioane lei.

Îndeamnă sătenii să-și curețe pășunile muntoase de jnepeni, să-și aranjeze fiecare gospodăria sa în așa fel ca să crească numai vite de soi în mod rațional. Posibilitățile în această privință li se vor deschide larg prin punerea în aplicare a legii defalcării.

Dar, vă rog, să curățați toți jnepenii și din graniță, să-i scoateți din rădăcină, căci Laurențiu Oanea este cel mai mare jefuitor al averilor dumneavoastră și acest lucru îi rog pe domnii jandarmi să îl noteze în procesul verbal că eu l-am spus. Odată jnepenii curățiți, bunăstarea dumneavoastră nu va întârzia să vină.

Cu aceasta întrunirea a luat sfârșit și dl. Victor Moldovan, însoțit de dl. dr. Cornel Pop, au plecat în comuna Ilva Mică, unde s-a ținut o întrunire la care a luat cuvântul din nou domnia-sa și dl. dr. Cornel Pop.

În comuna Poiana, oaspeților li s-a făcut o primire maiestuoasă de către sătenii care au venit să întâmpine pe dl. Victor Moldovan cu steaguri și flori. Întrunirea s-a ținut la casa de sfat, unde a luat cuvântul dl. Victor Moldovan și dl. dr. Cornel Pop.

De aici au plecat în comuna Măgura unde, asemenea, s-a ținut o întrunire, de unde s-au reîntors la Bistrița¹.

¹ Patria, Cluj, anul XIX, 1937, nr. 136, p. 2.

ASPECTE PRIVIND CRIZA ECONOMICĂ DIN 1929-1933 LA SÂNGEORZ-BĂI

Dorin Dologa

Ca urmare a distrugerilor masive provocate de Primul Război Mondial, refacerea agriculturii românești a fost un proces dificil și de durată. Nivelul antebelic al producției cerealiere românești a fost atins din nou abia în anul 1926¹. Datorită faptului că România a fost teatru de război în timpul Primului Război Mondial, scăderea producției agricole românești a fost mai mare față de cea din țările vecine. Astfel, producția cerealiară pe cap de locuitor a României a fost în anii 1921-1925 de doar 67,6 % față de nivelul mediu din anii 1901-1913, în timp ce în Bulgaria nivelul a fost de 72,1 %, iar în Iugoslavia nivelul se situa la 80,4 %. Același lucru s-a petrecut și în ceea ce privește industria. Producția industriei prelucrătoare se situa în România anului 1921 la doar 47,2 % față de nivelul anului 1913, în timp ce pentru Ungaria valoarea era de 64 %, iar pentru Polonia de 81,1 %². Producția cerealiară în România a scăzut ca urmare a Primului Război Mondial cu mai bine de o treime, iar producția industriei prelucrătoare cu mai bine de jumătate. Distrugerile economice suferite de România, atât în ceea ce privește agricultura cât și în ceea ce privește industria prelucrătoare, erau mai mari față de cele din țările vecine, Bulgaria, Iugoslavia, sau Ungaria.

Scăderea producției țărilor europene afectate de război a determinat creșterea producției la produsele alimentare de bază, ceea ce a stimulat exporturile de cereale și carne ale producătorilor care reușiseră să-și păstreze sau să-și extindă capacitățile productive. Restabilirea producției țărilor europene combinată cu creșterea producției țărilor extraeuropene și cu un anumit declin al cerealelor în țările dezvoltate a condus la răsturnarea tendinței prețurilor și la instaurarea unei recesiuni agricole deosebit de grave³.

În centrul crizei cerealelor s-a aflat criza grâului. Prețul grâului a scăzut începând cu anul 1928, continuând până la minime istorice în anii 1932-1934⁴. Potrivit datelor oficiale prețurile produselor agricole era în anul 1933 în România cu 55,1 % mai mic decât în anul 1929, ceea ce a făcut ca producția agricolă să scadă din punct de vedere valoric în perioada respectivă de la 88,5 miliarde de lei la 39,2 miliarde de lei⁵. Prețul produselor agricole s-a redus în anii crizei economice cu mai bine de jumătate.

Țară preponderent agricolă, România își obținea o mare parte din venituri din exportul de cereale. Prețul acestora a scăzut în anii crizei economice în mod dramatic. În anul 1931 prețul de export al grâului a scăzut la valoarea de 37,6 % față, iar cel al porumbului la 43,3 % față de cel din anul 1929⁶. În această situație România s-a confruntat cu deteriorarea balanței de plăți, ceea ce amenința să compromită decisiv balanța financiară, să ducă la imposibilitatea plății datoriilor externe și la funcționarea în continuare a statului. În aceste condiții, factorul politic a acționat pentru sporirea cu orice preț a volumului exporturilor de cereale, astfel încât România să obțină devizele necesare plății datoriei publice și acoperirii importurilor minimale⁷. În anul 1930 România a exportat 118.000 vagoane de porumb, obținând o sumă aproximativ egală cu aceea realizată în anul 1928, când a expor-

¹ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 226.

² *Ibidem*, p. 225.

³ *Ibidem*, p. 232.

⁴ *Ibidem*, p. 232.

⁵ Nicolae Păun, *Istoria economică a României*, Cluj-Napoca, 1989, p. 221.

⁶ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 237.

⁷ *Ibidem*, p. 238.

Dorin DOLOGA

tat doar 47.000 vagoane¹. Pentru a forța exportul, în perioada 1931-1939 Statul Român a plătit marilor exportatori, sub formă de premii, subsidii și alte avantaje, peste 20 de miliarde de lei².

În condițiile scăderii prețului cerealelor, a scăzut și prețul mâinii de lucru. Plata pentru ziua de lucru era în anul 1934 de numai 35-45 % față de cea din anul 1928³.

Datorită scăderii prețurilor produselor agricole, în anul 1932 datoriile gospodăriilor țărănești atingeau suma de 52 de miliarde de lei⁴. Datorită imposibilității plății împrumuturilor contractate la bănci, aproape 60 % din pământurile țărănești urmau să fie scoase la vânzare silită⁵. Într-o asemenea situație Statul Român a fost obligat să intervină. Legea asanării datoriilor din anul 1934 a redus datoriile agricole cu 50 %, restul urmând să fie plătit de în 2-17 ani cu dobândă de 3%. Pagubele suferite de către bănci, care acordaseră împrumuturile cu dobânzi mult mai mari urmau să fie acoperite de către stat, adică de la buget, din impozitele strânse de la populație⁶. Aceste măsuri au salvat de la ruină gospodăriile țărănești, dar au contribuit totodată la restrângerea creditului agricol⁷.

În ceea ce privește localitatea Sângeorz-Băi, în toamna anului 1926 și în primăvara anului 1927, aici s-au semănat 19 hectare cu grâu de primăvară, 108 hectare cu porumb, 26 hectare cu orz de primăvară și 193 hectare cu ovăz⁸.

În toamna anului 1933 și în primăvara anului 1934 la Sângeorz-Băi s-au cultivat 2 hectare cu grâu de primăvară, 287 hectare cu porumb, 2 hectare cu orz de primăvară și 707 hectare cu ovăz⁹.

Astfel în perioada 1926/1927-1933/1934 suprafețele cultivate cu grâu s-au redus de aproape 9,5 ori, iar cele cultivate cu orz de primăvară de s-au redus de 13 ori. În schimb, suprafețele cultivate cu porumb au crescut de 2,6 ori, iar cele cultivate cu ovăz de 3,6 ori. Grâul și porumbul se foloseau îndeosebi pentru hrana oamenilor, iar orzul și ovăzul pentru hrana animalelor. În perioada Marii Crize locuitorii din Sângeorz-Băi au renunțat în mare măsură la cultivarea grâului și orzului, care erau cereale mai pretențioase, cu un randament scăzut în condițiile de relief și climă de deal și munte de aici, în favoarea cultivării porumbului și ovăzului, care erau cereale mai puțin pretențioase, cu un randament crescut, care se pretau mai bine condițiilor de la Sângeorz-Băi. Grâul și orzul de primăvară erau mai puțin productive decât cele de toamnă, dar mai bine adaptate la condițiile de relief și climă de la Sângeorz-Băi. Cultivarea unor suprafețe mai mari cu porumb asigura hrana necesară populației, iar cele cu ovăz a hranei animalelor, precum și mici disponibilități de vânzare.

Prețul produselor agricole era scăzut. În luna iunie 1930 în zona năsăudeană 1 kg de grâu se vindea cu 6,00 lei, 1 kg de porumb cu 2,00-2,25 lei, 1 kg de orz cu 2,25 lei, iar 1 kg de ovăz cu 2,00 lei. În luna mai 1934 în zona Năsăudului 1 kg de grâu se vindea cu 3,50-4,00 lei, 1 kg de porumb cu 2,00-2,50 lei, 1 kg de orz cu 3,00 lei, iar 1 kg de ovăz cu 2,50-3,00 lei. Buletinul situației agricole a Județului Năsăud din luna septembrie 1930 menționa faptul că „din cauza crizei grozave de numerar întreaga piață de desfacere a cerealelor stagnează”¹⁰. Prețul produselor agricole era redus, cea mai mare scădere înregistrându-se la grâu.

În ansamblul, agricultura românească a avut de suferit nu numai din cauza slabei sale dezvoltări interne, ci și datorită fenomenelor externe, așa cum a fost criza economică din 1929-1933.

¹ Nicolae Păun, *op. cit.*, p. 221.

² I. Rachmuth, B. Zaharescu, C. Murgescu, E. Hutira, N. N. Constantinescu, *Economie politică, Manual, Vol. I, Capitalismul*, București, Editura Politică, 1967, p. 670.

³ *Ibidem*, p. 670.

⁴ *Ibidem*, p. 670.

⁵ Nicolae Păun, *op. cit.*, p. 222.

⁶ I. Rachmuth, B. Zaharescu, C. Murgescu, E. Hutira, N. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 670.

⁷ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 242.

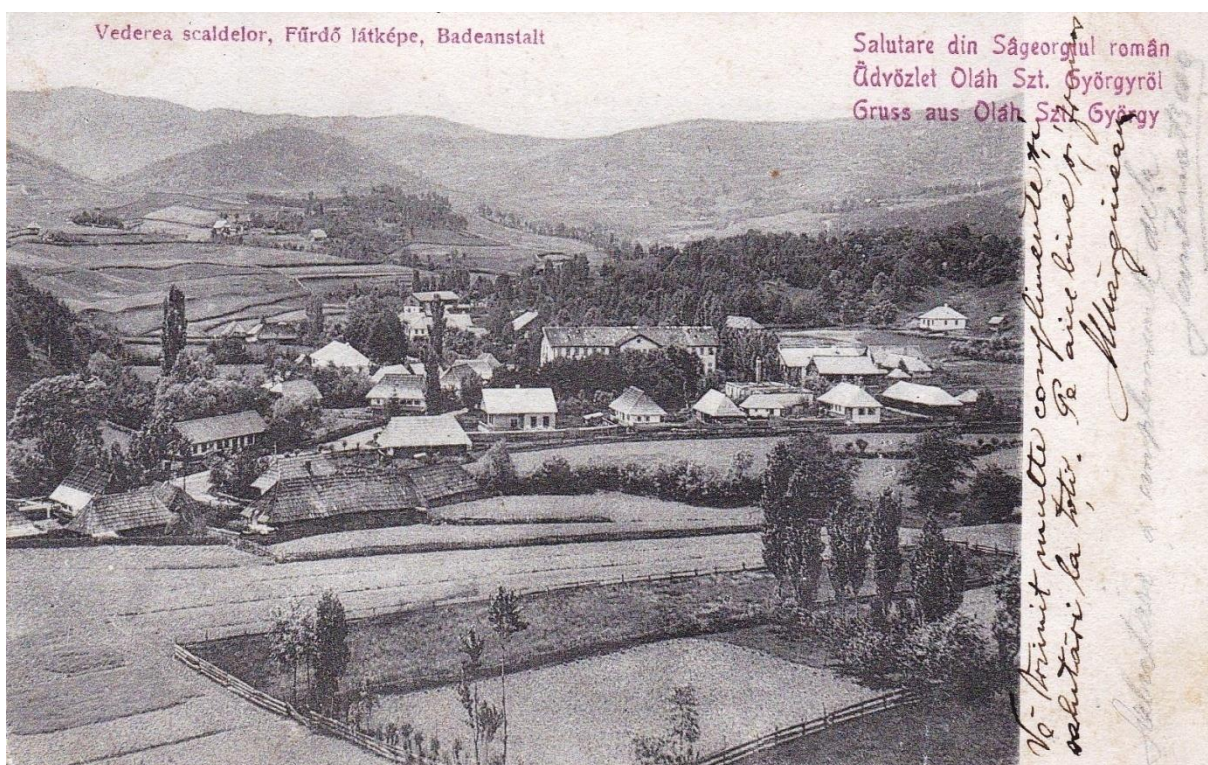
⁸ Dorin Dologa, *Situația agricolă a localității Sângeorz Băi în perioada 1926-1927*, în „Pisanii Sângeorzene”, Anul VIII, 2019, Nr. 3(79), p. 31.

⁹ Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz Băi în perioada 1934-1940*, în „Pisanii Sângeorzene”, Anul VIII, 2019, Nr. 6(82), p. 32.

¹⁰ Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene”, Anul VIII, 2019, Nr. 5(81), p. 23.

Aspecte privind criza economică din 1929-1933 la Sângeorz-Băi

Criza economică din 1929-1933 s-a resimțit și la Sângeorz-Băi. Prețul cerealelor a scăzut, ceea ce a afectat foarte mult veniturile țăranilor. Deși cel mai mult a scăzut prețul grâului, fenomenul a blocat piața cerealelor. Această scădere a fost urmată de o relativă redresare, apoi de o nouă scădere, mai redusă, în preajma celui de-Al Doilea Război Mondial. Departe de a fi una liniară, evoluția prețurilor agricole în perioada interbelică a fost una marcată de creșteri și scăderi succesive, în funcție de conjuncturile externe, pe care România, stat preponderent agrar, nu avea capacitățile și mijloacele necesare de a le evita, sau măcar de a le atenua, astfel că le-a resimțit din plin, în timp ce majoritatea locuitorilor, având ca ocupație agricultura, a fost puternic afectată. În aceste condiții nivelul de trai a rămas redus, ceea ce a condus la o stare de nemulțumire socială, cu efecte în timp. Dacă după cel de-Al Doilea Război Mondial instaurarea comunismului în România s-a datorat în principal ocupației sovietice, faptul că starea materială a multor locuitori era precară, a făcut ca propaganda comunistă, care promitea o viață mai bună, să câștige adepti printre aceștia.

SÂNGEORZ-BĂI
Vederea Scadelor cu Hotelul „Hebe”
Carte poștală circulantă în 08.08.1905

- Colectia Cornel Rusan -

Serată la Sângeorz-Băi

Societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva” a elevilor de la Liceul Grăniceresc „George Coșbuc” din Năsăud, sub președinția profesorului Aurel Șorobetea, a susținut un festival artistic-literar, urmat de dans, în saloanele restaurantului „Hebe” din Sângeorz-Băi.

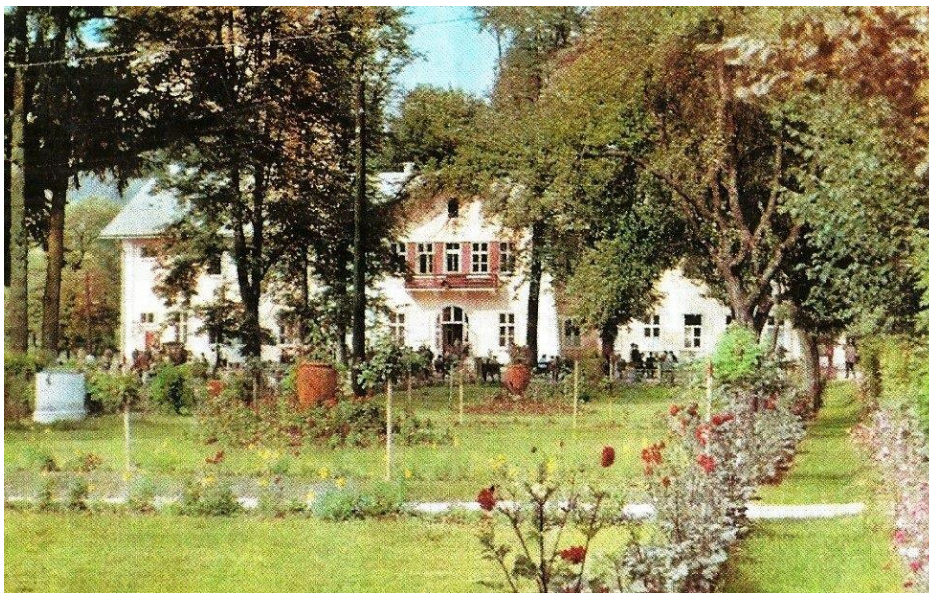
Programul festivalului a fost bine întocmit, elevii dovedind o pregătire specială. Cu această ocazie s-au prezentat piese corale și recitări.

Domnul profesor Vasile Bichigean, directorul liceului, a conferențiat despre regimentul II de graniță de la Năsăud. Conferința a stârnit o deosebită atenție și admirație pentru toți vizitatorii din toate colțurile țării ce se aflau în stațiune.

La sfârșit a vorbit profesorul Aurel Șorobetea, președintele Societății de Lectură, mulțumind călduros publicului asistent pentru deosebita atenție cu care au ascultat desfășurarea programului arătând totodată cum a luat ființă Societatea de Lectură „Virtus Romana Rediviva” a elevilor la anul 1872, asigurând totodată publicul că acest liceu va fi veșnic un focar de cultură românească în nordul Ardealului.

Printre publicul asistent au fost remarcăți: dr. Laurențiu Oanea – avocat și fost senator, dr. Valer Pop – fost ministru, dr. Oana – medic, dr. Bodescu – medic, dr. Ostatea – medic, inginer Popescu, dr. Emil Precup – director liceu Gherla, dr. Haliță – medic, Emil Mărcușiu – profesor, Sonea și Moșil – profesori, colonel Păcurariu, dr. Ciobanu, domnii Vârtic, Maxim Lupoai și Oancea, Dumitru – prim-pretor, dl. Simion Pop, colonel farmacist Nițu Marica, colonel Mandiu, căpitan Bocancea, dr. Vasile Condrea – profesor și fost prefect, Caranica – profesor, inginer Suceava, locotenent Costel Georgescu, Emil Gagea și alții.

Urmând apoi dansul, a fost aleasă și regina balului în persoana domnișoarei Stan¹.

¹ *Universul*, București, Anul L, 1933, nr. 212, p. 10.

RESTITUIRI

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

Maxim POP¹

Scăpat de dame, și-a început rolul de nou cu o comedie. Cunoscând împrejurările și, sigur, că să poate ține la putere, merse la regina și zise: „De cumva nu vă plac Maiestății Voastre, atunci aveți numai să mișcați pe regele să-mi deie demisia. Căii mei stau gata spre a putea pleca îndată”. Maria crezu și se lăsa înșelată. Maurepas păși acum însușii să insulte ca mătușile regelui. El își bătu joc de Maria Terezia și puse stavilă între rege și regină. Merse până acolo, încât începu a face pe regele să creadă că depărtarea Mariei Antoinette de la toate afacerile publice, de la tron și din stat este o necesitate. De aici a urmat neîncrederea regelui în regină, îndosirea corespondențelor față cu dânsa, altcum serioasă, botezarea lor de instrucțiuni, de aici scrisorile contra Austriei. Numai în timp de nevoie și după ce între dâșii a intrat unirea dorită de regina, a venit aceasta la cunoștința ei.

S-au mai făcut căsătorii din politică fără iubire adevărată și pentru aceea s-a cultivat simpatia între căsătorii, fie prin gustul comun, fie prin datini. Însă puține alianțe politice au unit două persoane care, prin caracterul și urmarea creșterii lor, se potriveau așa de puțin. De o parte o nobleță regească, de altă parte o simplitate țărănească. Ici o natură vială², colo o natură închisă, posomorâtă. Nu numai însușirile spirituale proprii principiilor i-au lipsit regelui, ci chiar cele corporale. Ocuparea lui privată cu lucrări de lăcătar³ i-a răpit noblețea princiară și i-a făcut un trup țărănesc. Afară de aceea, ocupația ca atare a fost ceva nesuferit. A vedea pe rege ieșind din lucrătoare mânjit de cărbuni și cu consorți du-

¹ Maxim Pop s-a născut la 10 august 1838 în comuna Sângeorgiul-românesc, din părinți economi, însă oameni de frunte și cu stare. La sfatul vicarului de atunci, Anchidim Pop, care descoperise în tânărul copil un talent mare, părinții săi l-au dat șa școala trivială grănicerească din Sângeorgiu, unde absolvi toate clasele cu testimoniu pur eminent.

De aici fu trimis șa școala normală din Năsăud unde dovedi aceeași diligență și o absolvi cu același rezultat îmbucurător.

De aici a mers „per pedes apostolorum”¹ la Blaj unde absolvi gimnaziul clasă de clasă cu rezultat asemenea eminent, iar la examenul de maturitate obținu clasificarea „eximio modo”¹.

Absolvind gimnaziul, la dorința expresă a unchiului său Macedon Pop, prepozit capitular, intra ca alumn în Seminarul greco-catolic din Gherla de unde, după un an de studiu, fu trimis în Seminarul central „Santa Barbara” din Viena unde absolvi studiile teologice în anul 1865 „per eminentiam”¹, obținând din diligența privată și absolutoriul de la cursul catehético-pedagogic la Școala normală cesaro regească.

Tot atunci absolvi la universitatea centrală de acolo și cursul profesoral din secțiunea istorică. Îndată după absolvirea cursului, fu denumit ca profesor la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud, iar la 1871 fu denumit, totodată, și catehet și exortator¹ greco-catolic la același gimnaziu și întărit de profesor ordinar. Schimbându-se însă împrejurările, deși avea toate testimoniile și absolutoriile „pur eminent”, se năzui a-și câștiga censura de la vreo universitate din patrie. Se puse deci pe studiu și deși nu poseda limba maghiară, se pregăti cu sârguință exemplară și însinuându-se la examen la universitatea centrală din Budapesta, obținu la anul 1874, cu succes bun, censura de profesor.

Încă în decursul aceluși an fu întărit de profesor definitiv pentru catedra de istorie și geografie. Nu peste mult timp episcopul de Gherla, Ioan Szabo, îl denumi de vice-protopop onorar și asesor consistorial.

În 17 mai 1892, copleșit de un morb greu, căzu la pat și în 23 iulie a aceluiași an, muri, în etate de abia 54 ani, lăsând în urmă-i o văduvă și patru copii (*Memorialul „Reuniunii învățătoarești greco-catolice Mariana din Năsăud”, Perioada I, 1876-1901, Năsăud, 1901, pp. 55-57*).

² Plină de viață.

³ Cel ce face lacăte.

Maxim POP

pă el, a fost un lucru puțin atrăgător pentru Maria Antoinette.

Lângă toate acestea, se mai adaugă jugul etichetei celei secante, pentru ea nesuferibil. Descrierea unei dimineți ne poate da o icoană fidelă despre aceasta. Regina se îndatina a se deștepta la ora 8. Îndată intra o damă de la garderobă și aducea o corfă¹ acoperită, în care erau cămăși, năfrâmi de buzunar și ștergere. Până când isprăvea aceasta, prima camerieră² da reginei o cartă³ de model de 12 robe sărbătorești, 12 veșminte pentru crinolini⁴ și 12 veșminte de fantezie pentru iarnă sau vară. Maria Antoinette împungea cu un ac pe cartă veșmintele pentru liturghie, pentru ziua de după amiază, pentru joc sau soupe și îndată se aduceau veșmintele. Mai în toată ziua se scâldea. Cât ce depunea corseta, mânecările și năframa de la grumaz, cu care dormea, se învelea în un veșmânt mare de flanel englezesc. Dejunul ei era o tasă de cafea sau ciocolată, care în ziua când nu se scâldea, îl lua în pat. După ce ieșea din scaldă îi aduceau pantofi de lână și peste trup punea o manta de scaldat albă de mătase. După aceea se așeza iară în pat și lua o carte sau un lucru de mână. Acesta a fost timpul de audiență pentru intrările mici. Atunci aveau intrare la ea primul medic, primul chirurg, medicul de casă, cititorul și secretarul de cabinet, cei patru camerari dintâi ai regelui, medicii de casă și chirurgul regelui.

La amiază se făcea toaleta de gală. Toaleta se punea în mijlocul chiliei. După aceea dama de onoare îi da manta de pudărit și două dame îmbrăcate în costum de stat schimbau pe alte care avuse serviciul de noapte. Cu frizatul se începeau intrările mari. Pe lângă toaleta reginei stau scaune pentru intendentă supremă, damele de onoare și de stat și pentru guvernantele prinților. Intrau apoi frații regelui, prinții de sânge, căpitanii de gardă, toți demnitarii cei mari ai imperiului francez îi făceau curte reginei, care saluta cu capul.

Sigur, prinților de sânge făcea regina semn să se scoale prin rezemarea mâinilor de toaletă. După aceea se începea îmbrăcarea. Dama de onoare îi da cămașa și-i turna apă să se spele. Damele de stat îi dau haina și coleiul. Fiind îmbrăcată, sta în mijloc și, înconjurată de curtenii săi, mergea de asculta liturghia dimpreună cu regele. Înainte de pornire, subscria mandatele și demisiona pe coloneii gărzii. După liturghie avea să prânzească regina în toate zilele cu regele, se întâmpla însă numai în Duminici. Măiestrul de curte al reginei, cu un toiag mare de 6 urme de lung, înfrumusețat cu figuri de aur în formă de tulipan, anunța reginei, că e gata prânzul și-i da carta de mâncări, iar în decursul mesei sta îndărătul reginei, ca să poruncească când e de pus și când de pe masă. Finindu-se prânzul, regina se retrăgea în odăile sale, depunea crinolinel și veșmântul și era numai pentru sine, întrucât putea fi aceasta, deoarece damele aveau dreptul să fie totdeauna la ea.

În atari împrejurări nimic nu i-a putut conveni mai bine decât prezentul făcut de rege.

Era o zi în anul 1774, când regele, fiind odată galant, zise către regină, poate ca să o mângâie, că a voit să facă ministru pe Choiseul: „D-voastră iubiți florile. Eu am pentru d-voastră un buchet, acela e Trianonul cel mic”.

Acesta a fost un pavilion pătrat în stil roman lângă parcul Trianonului mare. Era cam de 50 urme⁵ de lung, consista din parter și două etaje, înconjurat de pilaștri⁶ în stil corintic. Ludovic XV petrecea aici adeseori, mai ales în zilele ultime ale etății când, după orgiile de noapte, îi plăcea a se preumbla aici neobservat de lume, gustând mirosul plăcut al florilor din grădina botanică de aici și botaniza⁷ câteodată.

Un prezent mai acomodat nu putea să fie. Regina iubea ținuturile țărănești și florile. Mai bine-

¹ Coș, de obicei rotund, cu fundul tare și cu o toartă prin care se petrece brațul, având diverse întrebunțări în gospodărie.

² Femeie de serviciu care avea grijă de camera de culcare și de îmbrăcămintea stăpânei.

³ Carton subțire de formă dreptunghiulară.

⁴ Fustă lungă și foarte largă, în formă de clopot, susținută în interior de arcuri subțiri de oțel, la modă pe la mijlocul secolului XIX.

⁵ Unitate de măsură.

⁶ Stâlp paralelipipedic prevăzut de obicei cu o bază și cu un capitel, care servește ca element de ornamentație sau de consolidare a unui zid.

⁷ A strânge plante pentru studiul botanicii.

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

venit nu putea fi și, de aceea, căci exclusă de la amestecul în afacerile politice, a abzis și de ambiție și de speranță și se exprima către încrezuții săi: „Dl. de Maurepas e foarte nepăsător, dl. de Vergeunes foarte mediocru, însă frica că mă pot înșela în oamenii care, poate, servesc mai bine regelui de cum cuget eu, mă va reține totdeauna a vorbi contra miniștrilor săi”.

Trianonul a fost un loc acomodat pentru o regină fără ocupații, a fost mult pentru o muiere fără prunci, căsătorită, dar fără de bărbat. Aici a avut ocupație destulă, fantezia ei s-a putut manifesta în edificiile, parcurile, florăriile care erau așezate și croite după modelele cele mai moderne. Aici s-a simțit ea liberă de jugul greu al etichetei, de secăturile curții, de ceremoniile și primirile cele multe. Aici a avut în jurul său altă societate. O amică nedespărțită întru toate a fost prințesa Lamballe, acea prințesă care mai preferase a petrece în parcurile socrului ei decât în Versailles și pe care Maria Antoinette numai cu greu a putut-o deda cu aerul de curte. Nu numai manierele fine, ci și simțul ei pentru binefaceri, apoi limba italiană în care începuse a învăța, mai întâi, Maria Antoinette, erau menite a întări legătura între dânsa și prințesa Lamballe.

Regina, în privința binefacerilor, a mers până acolo cât odinioară, lipsindu-i bani pentru a ajuta pe niște săraci, a făcut colectă de la curtenii săi.

Așa, regina și prințesa aveau aceleași simpatii și asemenea simțăminte și ambele erau ca destinate spre o prietenie de acele rare și mărețe care și moartea le împreună. La întărirea legăturii de amicitie a contribuit și incidentul, că venind ducele Maximilian, fratele reginei, la Paris, acesta a recercat¹ pe doamna de Coffe să aranjeze un bal. Însă ziua când era să se țină balul, principii de sânge încă nu-i făcuse vizita și așa regina a lăsat să-i spună d-nei de Coffe că, dacă nu abzice principilor, atunci dânsa și fratele ei nu participă la bal. Aceasta a trimis epistola la principii.

Pasul d-nei de Coffe a rupt și ultima legătură de simpatie care era între regină și dânsa. Regina a rămas avizată la amicitia prințesei Lamballe, pe care însă nu voia să o piardă. Ca să o lege de curte, a voit să-i deie un post și așa cugeta să reactiveze postul de intendentă supremă, care fusese casat pentru că ajunsese prea puternic. Intendenta avea de a conduce consiliul reginei, de a denumi și înainta pe demnitari, de a depune și pedepsi servitorimea. Cu un cuvânt, acesta era postul cel mai însemnat. Descoperind regelui această dorință, acela s-a opus. Regina, însă, a stăruit cu perseverență pe lângă rege până când acesta și-a dat învoirea. Reactivarea postului și conferirea lui prințesei Lamballe a produs o revoltă formală. Mai multe dame de stat și de onoare au demisionat. Din Versailles s-a lăsat nemulțumirea în Paris, unde începură a vorbi despre prada reginei. Fiindcă dânsa încă ținea la modă, care în acest timp consista², ce deosebire, în cultura părului, de aceea începură satirizările portului reginei. Fiindcă regina, iarna după dejun, făcea preumblare cu sania și mergea la gheață cu damele sale, cei invidioși priveau aceasta cu ochi răi. Pentru că juca în veșminte ușoare, i se lua în nume de rău. Agitația venea de la o societate contrară reginei, în care erau și damele din fosta curte a lui Ludovic XV.

De aici ieșeau toate suspiciunile, insultele, pamfletele, damele erau indignate, pentru că regina, pentru ele, a închis curtea sa. Odinioară, voind a se prezenta d-na de Monaco, amoreza principelui de Condé, regina refuza primirea zicând că „nicidecum nu primește muieri care sunt despărțite de bărbat”³.

V

Timpul schimbă toate. În timp se schimbă etatea, cu ea gustul, fantezia, aplecările, iluziile și aspirațiile. Altele sunt aceste pentru junețea așa-zisă copilărească și altele pentru etatea junească în înțelesul strâns al cuvântului. Și, arareori, s-a văzut undeva o schimbare așa radicală ca la Maria Antoinette, regina Franței, și la bărbatul ei, regele Ludovic XVI.

Din prințesă răsfățată, iubitoare de petreceri fără etichetă, de plimbări fără ceremonii, deveni în scurt o frumusețe rară regească. Ea poseda toate atributele care le-a împărțit fantezia maiestății unei

¹ A solicita din nou, a cerceta din nou.

² A fi compus, a se alcătui din...

³ *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 210, p. 839-840.

Maxim POP

muieri. O bunătate blândă, mai cerească, așezată pe față. o statură, după vorbele doamnei de Polignac, ca născută pentru tron. O diademă aurie de păr blondin. Culoarea feței așa de delicată și de albă ca nu alta. Grumazii și umerii cei mai frumoși. brațe și mâini elegante. Un mers armonic, clătinând. Un pas cum se atribuie zeitelor în poeziile vechi. Un mod regesc, dar propriu ei, de a-și ține capul. Privire nobilă, dar amicală, care silea o curte întreagă să salute frumusețea ei și, în fine, în persoana ei: o frumusețe rară și fermecătoare, populară și grațioasă.

Atari însușiri, care făcură pe Maria Antoinette să apară ca o viziune în ochii Europei, au fost în stare să deștepte pe regele din somnul său și l-a și deșteptat. Dânsul a început a închide urechile la dăscăliturile mătușilor, a început a-și întoarce ochii spre regină, a-i face prezențe, a o surprinde cu daruri. Ceea ce mai înainte i se păru ca o deșertăciune a Mariei Antoinette, acum i se părea că o ocupație naturală, ba mai necesară, însă trecătoare a unei muieri, care avea să fie îndată liberată de ele prin datoriile de mamă.

Din ființa posomorâtă, deveni o ființă din ce în ce mai afabilă, până în urmă simpatia ajunse culmea, ea se prefăcu în iubire și, regele, după ce în dânsul a parcurs o revoluție a iubirii, în urmă se simți că și dânsul iubește.

Bucuria se adause după ce mai câștigă o amică nouă în persoana contesei de Polignac. O ființă femeiască cu ochi vineți, vioi, frunte înaltă, nas ceva cam ridicat, însă totuși plăcut, gura de sărutat, dinți mici, albi, bine așezați, păr brunet, grumazi lungi, era noua amică a reginei. Pe lângă aceea, o femeie talentată și pioasă. La dânsa toate: zâmbetul, privirea și trăsurile erau engleze, însă după felul îngerilor bruneți ai Italiei, care au să reprezinte amorul. Cu însușirile, armonia, îmbrăcămintea, o roză¹ în păr, o manta de pudărit, o cămașă albă ca neaua, toate o făceau grațioasă; neglijența era cea mai mare toaletă a ei și niciodată nu-i sta mai bine decât când nu era înfrumusețată cu nimic. Prin purtarea ei a voit să asigure și să conserve amicitia reginei, fără de a-și uita însă de poziția sa și fără de a întrebuița alte mijloace de a intra în favorul reginei. Din contră, se arăta indiferentă față de acel favor. „Dacă regina ar înceta de a mă iubi, voi deplânge pierderea amicei, însă nici un mijloc nu voi întrebuița pentru a câștiga grația suveranei”. Așa zise odată contesa de Polignac.

Însă steaua reginei se ridica mai sus pe orizontul fericirii. Ea se plânse regelui asupra unui supus al său, care a fost destul de cutezător, încât să o lovească cu piciorul în pânțece. Cu aceasta voi să-i descopere că este în stare binecuvântată. Această stare pentru regină însă era foarte grea și ostenitoare. Mai ales căldura de vară era apăsătoare. Numai seara se restaura puțin când, îmbrăcată în un veșmânt larg alb, pălărie mare de paie pe cap, înconjurată de cumnate și amici, umbla la preumblare. O parte de noapte o petrecea ascultând concertul, la care se adunau oameni atât de mulți, încât, de multe ori, însăși familia regească era strâmtorată.

Bucuria ce o produse starea binecuvântată a reginei nu rămase restrânsă numai între murii castelelor regești sau numai în pieptul reginei și al regelui, ci se extinse în publicul cel mare. Însă în legătură cu aceasta și grija pentru actul de naștere. În toate catedralele se făceau rugăciuni, în toată Franța au lăsat arhiepiscopii, abații, universitățile, oficialii municipali, prioratele regești, gărzile cetățenești, școlile militare ale nobililor și, chiar privații, să se citească Sfânta Liturghie pentru fericita ușurare a reginei. S-au făcut daruri spitalelor și săracilor.

Într-aceea timpul a înaintat și momentul s-a apropiat. Era 19 decembrie 1778, o jumătate de oră după miezul nopții, când simți regina cele dintâi dureri. La jumătate la două trase clopoțelul și cheamă pe doamna Lamballe și damele de onoare. La ora trei cheamă doamna Chunay pe regele și după aceea a trimis doamna Lamballe după familia regească, prinții și prințesele, care erau la Versailles. În scurt timp se adună curtea. Mătușile regelui merseră la regină, ale cărei dureri încetase și care se preumblase până la ora opt. Miniștrii și ceilalți demnitari, cu suita regelui și a reginei, așteptau în cabinetul cel mare. Deodată răsună un ton: „Regina va naște”. Acum intra, în chilia unde era regina, curtea și o mulțime de popor, căci eticheta Franței cere, ca în acel moment, fiecare să poată intra, să nu fie respins nimenea și să nu fie o scenă teatrală cum dăruiește regina un erede coroanei sau un prunc regelui. Poporul intra cu atâta vehemență, încât vaiurile care înconjurau patul reginei, ar fi fost rupte, de nu ar fi fost legate cu funii. În chilie era atunci ca într-o piață publică. Se urcau pe mobile, ca să va-

¹ Trandafir.

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

dă mai bine și nici nu se putea mișca. Regina gemea. La ora 11 și 35 minute veni pruncul. Căldura, zgomotul, mișcarea, despre care avuse înțelegere cu doamna Lamballe și care era semn, că e fetiță, a avut un efect penibil, sângele se sui spre cap, gura se usca. „Aer”, striga magistrul de obstreleuție¹, „apă caldă, sânge să se sloboadă din picioare”. Prințesa Lamballe își pierdu conștiința de sine și a fost dusă de aici. Regele se repezi la ferestre și le deschise cu vehemență ca un furibund. Servitorii depărtează pe cei curioși. neaducând apă curând, primul chirurg slobozi și fără aceea sânge din piciorul reginei. Sângele improșcă în sus și, după un pătrar de oră, deschise regina ochii, a fost mântuită. După două ore a fost dusă prunca în capela din Versailles și a fost botezată prin cardinalul Rohan, în prezența parohului de la Notre-Dame. Nănași, prin substituie, au fost regele Spaniei și împărăteasa-regină. Numele i s-a dat Maria Terezia Charlotte. Deși prințesă, totuși i s-au făcut prezentarea ca și unui prinț de coroană. Două sute de fete au fost înzestrate și cununate în Notre-Dame. Regina nu și-a făcut mult scrupul din aceea că e prințesă și nu prinț. „Sărmană micuță”, zise ea sărutând-o, „tu n-ai fost dorită, însă cu toate aceste nu-mi vei fi mai puțin scumpă”.

Grija cea nouă ce a avut-o d-na de Polignac, cu ocazia nașterii reginei, a întărit legătura de amicitie între ambele. Îmbolnăvindu-se d-na de Polignac de cori, reginei i s-a părut timpul foarte lung și abia aștepta să se însănătoșească. În recunoștința acestei amicitii, regina s-a năzuit a ridica familia Polignac și, după îndatinata-i bunătate, a face tot ce credea, că va cauza bucurie amicei și familiei sale. Fiindcă dânsa era în pat, după naștere, regina o cerceta în toate zilele.

VI

Starea Franței era critică. Finanțele țării, în urma relei economii și a marilor depravări ale lui Ludovic XV, erau în cea mai mare dezordine, statul cufundat în datorii, aproape de bancrotat². Ludovic XVI a adus pe tron o inimă bună, o voie de a vindeca relele, nu însă și însușirile de a putea duce și [la] îndeplinire. Conducător de favoriții săi, a făcut în minister o schimbare după alta. Regina încă nu se amestecase în afacerile guvernării, însă cu toate acestea n-a stat pe picior bun cu miniștrii. Maurepas voia să domnească singur, se păzea de dânsa și zicea regelui că: „Nu strică nimic, dacă în opinia publică regina trece de un caracter ușor”. Miniștrii Necker și Turgot încă agitară contra reginei, pentru că dânsii aveau sistemul lor de cruțare și credeau că vor mântui statul prin reducerea sumelor care se dau pentru cheltuielile curții, ca și cum s-ar fi făcut cheltuielile curții cele enorme și ar fi mai existat și acum economia de pe timpul madamei Dubary. Miniștrii știau că unica opoziție la curte o află la regina, care își bătea joc de iluziile lor, pentru fiecare sumă denegată își răzbuna făcând de răs persoana lor. Așa pe Tugot îl boteza „ministrul negativ”, pe Necker „servitor de neguțător”. Și în faptă regina nu avea încredere în un sistem care credea că va reduce epoca de aur prin aceea că regina și regele vor avea numai un bucătar sau se vor casa anumite sărbători sau anumite posturi și șarje la curtea reginei. Ea nu credea că va putea scăpa statul de bancrot dacă vor arde luminile de ceară din lumânări de tot. Ambiția ei s-a vătămat și prin zgârcenia și prin poveștile lățite, care spuneau mai mult decât era în faptă și acum își băteau joc de cele patru cameriere, care mai rămăseseră reginei, acum făceau pe regină o cetățeană din strada St.-Denis, cu o legătură de chei la brâu. Însă mai mult! Chiar și simțul ei pentru binefaceri i-a fost vătămat; acel simț care era cea mai frumoasă însușire a dânsiei. Ce durere pentru dânsa, când trebui să privească servitori tineri fără a-i putea ajuta! Mai mult crescă opoziția curții, după ce ministrul Necker expuse starea financiară și arăta care sunt cheltuielile curții și că statul datorează peste 4.000 milioane.

Regele a schimbat un minister după altul și miniștrii săi făceau experimente financiare, fără a putea afla calea mântuirii. Atâta aflară însă, că lucra contra reginei. Mai ales, de când se grupase familia Polignac, în jurul reginei se înmulțiră intrigile și partida așa numită franceză pași pe față cu planul de a depărta pe regină în Val-de-Grace. Cu această partidă trebui acum să lupte regina³.

(Va urma)

¹ Obstetrică.

² Faliment.

³ *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 211, p. 843-844.

DIN GRANIȚĂ

Momente din călătoria Arhiepiscopului și Mitropolitul Ardealului, Miron Românul, în partea nordică a Transilvaniei

Din vechime poporul român a avut pietate și cinstire deosebită către păstorii săi sufletești. Afară de bunul simț religios al poporului român – îmi vine a crede, că în împrejurările noastre sociale și politice a contribuit foarte mult la aceasta și poziția arhierilor români ca [și] capi naturali ai națiunii. Cine va voi să scrie istoria românilor din Austro-Ungaria se va convinge că arhierii români mai mult sau mai puțin au jucat rolul unor principii naționali. De aici încrederea cea mare a poporului român în capii săi bisericești. De aici cinstirea cea mare a poporului către arhierii săi și fericit acel arhieriu care, această ereditate strămoșească, o a păstrat curată și nevătămată și așa o predă următorilor săi; și mângâiere pentru popor până ce știe că în împrejurări grele, ca și cele de față, are totuși pe cineva care să se îngrijească și să cugete și la el și să-l apere contra multor injurii ce le întâmpină.

La câtă însuflețire și entuziasm se poate poporul nostru ridica, când primește pe arhierul său – am avut o ocazie a vedea în călătoria Preasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Miron Românul în părțile noastre și, adică, prin Reghin, Bistrița și Bârgău, până la comuna Coșna, în partea nordică a Transilvaniei spre Bucovina, unde a sfințit o biserică nouă. Poporul din satele pe unde a călătorit Preasfinția Sa, încă la anumite depărtări a primit pe Preasfinția Sa cu bucurie mare în haine de sărbătoare, cu banderii¹ de călăreți, steaguri și alte semne de bucurie. În comune, sub trasul clopotelor, sunetul treascurilor², preoțimea, în haine bisericești, prezenta înaltului prelat Evanghelia spre sărutare, iar poporul cu sutele și cu miile, bărbați, femei, bătrâni, tineri, copii, copile aruncau cununi și buchete de flori până ce acopereau trăsura în care călătorea. Unde nu mai era posibil, Preasfinția Sa a intrat în bisericii, și aici, iar într-alte locuri, în mijlocul uliței a adresat poporului cuvinte călduroase de mângâiere și îmbărbătare pentru înaintarea cauzelor bisericești și școlare, iar poporul, cu lacrimi de bucurie în ochi, asculta la cuvintele păstoritului lor sufletesc, aprofundați în privirea lui și când observau că scurte sunt momentele petrecerii lui în mijlocul lor, cu un dor sufletesc se grămădeau la sărutarea mâinii – spre a putea pomeni despre acest mare eveniment până ce vor trăi și a povesti și la copiii lor.

În Mureș Oșorhei³, Reghin și Bistrița a fost întâmpinat Preasfinția Sa de preoțimea tuturor confesiunilor, de jurisdicțiunile politice și judecătorești, de primarii orașelor care, în tot locul, s-au prezentat spre a face onorurile Preasfinției Sale și a-l bineventa⁴. În Reghin, precum și în Bistrița, s-a ținut prânz comun în onoarea Preasfinției Sale și onorațiori⁵. Îndeosebi, nu pot trece cu tăcerea toastul adus în sănătatea Preasfinției Sale din partea veteranului și venerabilului decan Kinn din Reghin unde, acest bărbat ca unul ce cunoaște istoria dezvoltării bisericii noastre în timpul recent, a făcut cu mult simț și o amintire plină de laude pentru fericitul în Domnul Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, baron de Șaguna, ca pentru bărbatul cel mai eminent român pentru tron, patrie, biserică și națiune.

Cetatea Reghinul Săsesc are pentru călător o deosebită putere atrăgătoare, atât pentru amabili-

¹ Ceată, detașament.

² Tun mic, primitiv, folosit în trecut pentru a produce focuri de artificii sau pocnituri la petreceri, la serbări.

³ Târgu Mureș.

⁴ A-l întâmpina cu bun venit.

⁵ Persoane importante, notabilități.

*Momente din călătoria Arhiepiscopului și Mitropolitul Ardealului, Miron Românul, în
partea nordică a Transilvaniei*

tatea cetățenilor fără destindere de naționalitate și confesiune, cât și pentru situația romantică a orașului care, deși numără numai vreo 5.000 locuitori, totuși are aproape toate comoditățile și frumusețile unui oraș mare. Acestei împrejurări se atribuie că Preasfinția Sa și altcui obosit de drum, a rămas peste noapte aici, folosind timpul liber a cerceta locurile mai de însemnătate, precum gimnaziul real, apoi promenada cea frumoasă pe lângă care curge Mureșul, pe acel timp plin de plute ce veneau din minți și fac multă vioiciune și bunăstare pentru oraș.

A doua zi, joi 13 mai, pornind Preasfinția Sa spre Bistrița, a fost întâmpinat, binevenat și însoțit de inteligența română de acolo care, sub conducerea domnului jude Mărginean, venise în cale pe la ora unu și jumătate d. a., dimpreună cu ai săi ce-l însoțeau din Sibiu. Aici fu din nou binevenat și onorat de toate notabilitățile orășenești cu care, în sala de la hotelul „Sahling”, luă prânz comun la care se purtară mai multe toasturi în sănătatea Preasfinției Sale. Între alte deputațiuni, se prezentă aici și una de la Năsăud pentru a bineventa pe înaltul oaspete și a-l pofți totodată, cu această ocazie, să cerceteze și opidul Năsăud care, în timpul din urmă, a devenit prin gimnaziul de bun nume un focular al culturii naționale. Preasfinția Sa informându-se că de la Bistrița până la Năsăud e cale de numai două ore, promise a satisface dorinței generale la întoarcerea sa. Din Bistrița, însoțit Preasfinția Sa de mai multe trăsură, ajunse la șapte și jumătate, seara, în Josenii Bârgăului unde, după vizitarea bisericii, luând cuartir la administratorul prezbiteral Ioan Buzdug, fu binevenat de preoțime, direcțiile civile, corpul învățătoresc, etc. A doua zi (14 mai), vineri, însoțit de protosinghelul Dr. Ilarion Pușcariu, protosinghelul Nicanor Frateș, administratorul prezbiteral amintit mai sus, profesorul Simion Popescu și diaconul Ioan Reu și alți preoți și clerici, porni la comuna Coșna unde avea să îndeplinească actul sfințirii bisericii noi. Comuna Coșna este cea din urmă comună în arhidieceză pe partea nordică a Transilvaniei. Ea zace izolată de celelalte comune într-o depărtare de 6-7 ore cale cu trăsura de la Bârgău. Drumul trece prin păduri frumoase de brad și se ridică în „Măgura Calului” la o înălțime de 5.000'. Drumul, ce trece până la Coșna, în o parte și pe teritoriul Bucovinei este bun și călătorul iubitor de natură este recompensat pentru strapaț¹ prin frumusețea locului. Până în comuna Coșna trece călătorul prin comuna Poiana Stampei, aparținătoare Bucovinei. Când se apropiară trăsurile de Coșna, pe o cale ce acum mergea pe jos – un banderiu² de călăreți se arătară și însoțiră pe doritul oaspete între jocul falnic al cailor de munte bine hrăniți. Ajungând în Valea Coșnei, unde în dreapta se întinde comuna Candreni, aparținătoare Bucovinei, iar în stânga comuna Coșna, zărirăm biserica nouă din Coșna cu turnurile ei, în număr de trei, acoperite cu tinichea, pe care soarele își aruncă razele sale, spre a o arăta în toată frumusețea ei. Aici, zelosul paroh Sever Orban cu poporul, întâmpină pe Preasfinția Sa și-l petrecură între strigări de bucurie până la cuartirul pregătit în casa parohială.

Comuna Coșna numără la 80 familii. Locuitorii se ocupă cu economia de vite cornute și se susține în stare bună din produsele sale, provăzând³ între ținutul Bistriței cu unt și lapte. Oamenii sunt vârtoși, nu mari, dară bine legați cu piepturile dezvoltate, precum îi dezvoltă aerul cel dulce de brad. Locuințele lor sunt depărtate una de alta, încât teritoriul comunei se extinde pe mai multe miluri⁴. Îmbrăcămintea lor seamănă peste tot cu a celorlalți economi de vite români de pe la poalele Carpaților, - deși coșnenii se află în stare mai primitivă. Nici nu este de mirare dacă cugetăm că acești oameni au fost izolați cu desăvârșire și puțin îngrijiți cu cele spirituale. E de însemnat, adică, că aici începutul parohiei și al școlii se datează numai înainte cu 10 ani; cu toate acestea sunt oameni religioși și jertfitori pentru biserică, ceea ce s-a văzut, mai ales, de acolo, că numai de vreo 8 ani căpătând paroh în mijlocul lor, ei au și zidit una dintre cele mai frumoase biserici. Biserica e zidită în stil bizantin, în formă de cruce, din lemn, precum este datina în Bucovina a se zidi bisericile. Sub conducerea bună a parohului se poate spera că [această] comună va avea în scurt timp și o școală corespunzătoare, în care privință până astăzi stau mai rău – poate fi și din cauza locuințelor împrăștiate.

În Sâmbăta Rusaliilor, la timpul obișnuit, s-a început serviciul sfințirii bisericii și, adică, după

¹ Arșiță.

² Ceată, detașament.

³ Aprovizionând.

⁴ În sensul de unitate de măsură, adică mile.

*Momente din călătoria Arhiepiscopului și Mitropolitul Ardealului, Miron Românul, în
partea nordică a Transilvaniei*

pregătirea și întocmirea Sfințelor Moaște în biserica veche, Preasfințitul Mitropolit, condus în procesiune la biserica nouă, aici începu serviciul cu Vecernia, Litia, Utrenia și Privegherea, iar a doua zi, condus Preasfințitul Mitropolit tot în procesiune la biserică, se ținu sfințirea bisericii după tipic și Liturgia la care, în asistență numeroasă, a participat și doi preoți din Bucovina și adică, unul din Candreni și celălalt din Vatra Dornei. La Liturghie, Preasfinția Sa hirotesi de parohul din loc de duhovnic, iar pe clericul Vasile Bălan din Blașfalău de Sus¹ îl hirotoni de diacon. Mulțime nespusă de popor, nu numai din Coșna, dar și din comunele vecine bucovinene a venit aici la biserică. Biserica, relativ destul de mare, nu cuprindea nici a patra parte din poporul adunat. Pe locul ceva mai înclinat, unde e așezată biserica, erau mii de oameni cu căruțe și cai ca la târg mare de țară. Nu e mirarea dară că serviciul, început la ora 8 dimineața, se fini numai pe la ora 2 după amiază, căci numai stropirea poporului cu apă sfințită, făcută de Preasfințitul Părinte Mitropolit în particular, a durat peste o oră și jumătate. După biserică a urmat prânz comun la casa parohului care, măcar că ne aflam în vârful muntelui, totuși ar fi făcut onoare și unui prânz în cetate. Meritul, că Preasfinția Sa și cu suita sa a fost pe deplin mulțumit și aici cu ale mâncării, se cuvine în prima linie doamnei Ușieriu care n-a pregetat a veni din depărtare cu onoratul ei bărbat pentru a face comoditățile posibile înaltului oaspete. De față a fost și pretorul cercului, d-l Isip, care și-a ținut de datorință a însoți în cercul său pe Preasfinția Sa. Poporul adunat, parte în case private, parte la mese comune întinse pe pajiștea verde între brazi frumoși, s-a așezat la mâncare. Aici e la modă ca fiecare bărbat și femeie să poarte o traistă cu sine, care e bine făcută de pânură în culori și, de regulă, prinsă în cruce de umăr cu o curea cu ținte argintii pe care ei le și lucră. De aceste trăisti nu se dezlipesc ei nici în timpul jocului ce se încinse la locul larg între bărbați și femei; în aceste trăisti poartă ei merindea. Jocurile sunt cam cele obișnuite pe la oierii noștri din părțile Brașovului și Sibiului. Bărbații poartă pălării pe cap, cămeși lungi, cizme lungi, cei mai mulți opinci cu nojițe, cioareci largi, pieptare lungi și desfăcute; iar femeile ie (cămeși) cusute cu arnici și mătase pe piept și pe umeri, pe cap sunt îmbrobodite cu ștergare, iar de la mijloc în jos au înfășurătoare (fote, ca în ținutul Branului și la Câmpulung în România) prinse la mijloc cu brăcele și brâne mai lățișoare, toate făcute de ele. Mergând în casa unui locuitor din Coșna, am aflat aceeași întocmire, care este îndeobște la economii noștri de vite. Femeia ține, cu deosebire, mult la aceea, ca să aibă cât mai multe cămeși pentru sine și bărbatul ei, - lucrute cu multă îngrijire cu arnici și mătase. La o singură femeie mai de frunte am văzut până la 3 de cămeși femeiești atârinate de culme (pe o prăjină, rudă) și tot atâtea ștergare și ștergărele. M-am convins că femeile știu să-și prețuiască bine munca lor, căci voind a-mi cumpăra de suvenir un ștergărel, întrebai pe femeie „cât face?”, femeia răspunse, că „trei lei”. Eu am scos preș de trei lei spre a plăti și a-mi da ștergărelul. „Nu Domnule!” – zise femeia, văzând că eu sunt un om galant – „numai cusutul face trei lei, trebuie să mai dai și pentru pânză un leu”. „Ei bine, ai aici dară patru lei”. Văzând femeia că eu nu fac târgul cum se face târgul, adică să mai dai și să mai lași – ca omul care capătă apetitul mâncând, zise „dară Domnule, lei la noi sunt florini, așadar 4 florinii să-mi dai pe ștergărel”. Atunci, observând istețimea femeii, care căuta mod a nu-și știrbi seria Ștergărelelor de pe prăjină, - i-am lăsat ștergărelul.

Poporul, de la natura lui, ca tot poporul român și aici este bun și curat; comuna are păduri frumoase, deși a treia parte o a donat pentru gimnaziul din Năsăud în preț până la 30 mii florini. Un ce îngrijorător rămâne însă totuși și pentru această comună, cangrena generală ce bântuie îndeobște comunele rurale din Bucovina – jidanii², care și-au țesut firele de păianjen și aici și care prea ușor trage la ruină pe acești locuitori buni, însă lipsiți până astăzi de lumina școlii. și de prezent se află aici 3-4 familii, dintre care unul să fie proprietarul cel mai mare de pământ. Mai înfiorător lucru am văzut însă în comuna vecină Vatra Dornei unde, lângă biserica noastră, au format jidanii o piață cu case cu un etaj. În Candreni și Vatra Dornei sunt bune școli și buni învățători, dar sistemul de germani tare se observă și aici.

Este deja ora 4 d. a.; e timpul a ne întoarce la Prundu Bârgăului pentru a pregăti pe a doua zi de Rusalii și acestui popor o zi de bucurie, a adevărată sărbătoare. Patru trăsuri se pun în mișcare din

¹ Blăjenii de Sus, sat aparținător comunei Șintereag, județul Bistrița-Năsăud.

² Evrei.

*Momente din călătoria Arhiepiscopului și Mitropolitul Ardealului, Miron Românul, în
partea nordică a Transilvaniei*

Coșna spre Bârgău între entuziasticile urări ale mulțimii și salvele de treascuri; și Preasfinția Sa încă în acea zi, seara la ora 9, se afla în Prundu Bârgăului unde luă quartir la inteligentul paroh Teodor Vrajmaș.

Preasfinția Sa, deși obosit peste măsură de strapațele unui drum îndelungat și ale înaltului său oficiu, totuși a doua zi de Rusalii a celebrat în biserica cea mare și frumoasă din Prundu Bârgăului și după serviciul divin ținu către popor un cuvânt arhieresc plin de învățături folositoare. Cu bucurie și însuflețire poate produce în popor apariția iubitului lui arhieru s-a putut vedea și aici, unde toată poporațiunea din 7-8 comune din Valea Bârgăului era adunată.. oricât de mare este biserica din Prundu Bârgăului și oricât de îndesată era de popor, totuși încă și afară de biserică, care nu mai încâpeau, erau de 3-4 ori așa mulți. Solemnitatea se ridică și prin hirotosirea de duhovnici a preoților Simion Monda și Pavel Beșa și a profesorului seminarial Simion Popescu de protodiacon și, în fine, prin hirotosirea clericului Leon Buzdug de diacon. Poporul adunat și după terminarea serviciului divin săvârșit cu mare poampă – nu s-a depărtat până la plecarea Preasfinției Sale și cu miile înconjurau quartirul Preasfințitului Mitropolit. Parohul Vrajmaș a întrunit la prânzul Preasfinției Sale pe fruntașii și inteligența din Bârgău fără distingere¹ de naționalitate și confesiune.

Poporul român în Valea Bârgăului este dotat de la natură cu frumusețea naturală, bărbații și femeile sunt robuști și viguroși; în aerul și mișcarea lor, în port și curățenia veșmintelor și în iubire, de regulă, se văd urmele creșterii militare, precum și semnele culturii prin școli bune.

Din Prundu Bârgăului Preasfinția Sa Mitropolitul, încă în aceeași zi, însoțit de inteligența din loc, cu mai multe trăsuri și banderiu voinicilor călăreți, porni între „vivatele” mulțimii spre Bistrița, de unde avea a-și continua călătoria spre Dej. În depărtare de Bistrița, cam de o oră și un sfert, cercetă comunele Blașfalăul de Sus și Blașfalăul de Jos², locuite de un popor bun și evlavios, unde află că parohienii din Blașfalăul de Sus în curând își vor ridica o biserică frumoasă pe locul unde mai înainte era biserica luteranilor ce s-au stins din comuna aceea.

În inima poporului din Valea Bârgăului va rămâne neștersă plăcuta impresie ce o a făcut înaltul prelat al bisericii ortodoxe române și tot sufletul oftează din inimă ca Dumnezeu să poarte cu sănătate pe Preasfinția Sa în călătoria sa, spre a putea mângâia pe credincioșii bisericii sale în toate părțile arhidiecezei³.

¹ Deosebire.

² Blăjenii de Jos, sat aparținător comunei Șintereag, județul Bistrița-Năsăud.

³ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul XXX, 1882, nr. 61, p. 242-243.

Din Năsăud – comedia cu abdicarea lui Ciocan

Într-o zi se șoptea prin Năsăud că d-l Ciocan ar fi demisionat din postul de președinte al comitetului și comisiei pentru administrarea averilor școlare din districtul Năsăudului, voind a ține pe viitor numai postul de director și profesor gimnazial. „Ai auzit de demisia lui Ciocan?” – „Dar drept să fie?” – „Am citit-o cu ochii mei; e scurtă și fără motive”. – „târziu se duce, dar în fine se duce, și lucrurile au să ia în curând o întoarcere spre mai bine”. Așa vorbeau oamenii, auzind de demisia lui Ciocan.

Erau unii care credeau că demisia e serioasă, mai vârtos că domnia-sa se exprimase odată că, ce drept, lucrurile la noi nu merg bine, dar că o schimbare radicală nu se poate produce până nu va avea loc mai întâi o schimbare în persoanele din capul afacerilor, reflectând aici și la postul vicarului din Năsăud. „Apoi”, mai adăugau ei, „vacă încă a stârpit acum rău de tot, se duce”.

Erau, iarăși, alții care nu împărtășeau credințele acestea. Ei ziceau: „Un om care a reușit a pune mâna pe toate puterile din district, astfel, că azi firma <<Ciocan et. Comp.>> domnește și în școală, și în corporațiunea de supraveghere a profesorilor și în organele de administrare ale averilor școlare, și în tot locul, încât nu mai are să-i pese și nici că-i pasă de nimenea și de nimic, un astfel de om nu-și dă cu una cu două puterile din mână, mai vârtos, că opoziția nu mai făcea taină din planul ei de-a răsfoi, la ocazie, toate actele administrației de la 1880 încoace și a calcula până într-un ban, cât de scump e d-l Ciocan grănicerilor noștri și, dacă e drept ce se spune, că el și-ar fi calculat în particulariile sale de călătorie la Pesta, nu numai diurne, ci și „nocturne”.

Aceștia bănuiau că este o „comedie” la mijloc. Se așteaptă, adică, denumirea unui nou comite suprem; de altă parte aureola d-lui Ciocan se spălăcise prea din cale-afară. Cum să se prezinte cavalerul într-un halat atât de deranjat? Se simțea, deci, trebuința de un pic de renovare, de un vot de încredere, plus alte accidenții pe cât se va putea.

Și oamenii cu bănuiala că aveau dreptate. Aceasta se văzu din primul pas al d-lui Ciocan. El, adică, își prezintă abdicarea la comisia fondurilor, deși știa destul de bine că însușii înțelesul statutelor octroate, nu comisia, ci comitetul alege pe președinte, prin urmare că numai el este competent a decide asupra demisiei.

Comisia a fost convocată în ședință. a doua zi se zvonește că în comisie ar fi vorba a respinge demisia d-lui Ciocan, a-i vota deplină încredere, plus o remunerațiune de vreo 500-600 florini, astfel ca pe viitor el să aibă o plată rotunjoară de 2.000 florin pe an. Convingându-se însă în urmă că nu este competența ei, comisia decise a ruga pe d-l Ciocan să-și retragă însușii demisia, fiindcă ea are încredere în el. atunci d-l Ciocan convoacă comitetul pentru 24 c. în adunare extraordinară, datând convocările: „Din ședința comisiei”.

Mai direct s-a văzut că demisia d-lui Ciocan este o „manevră”, din vorbele unui profesor gimnazial, în favorul căruia d-l Ciocan a avut întru nimic a călca așezăminte grănicerești, acordându-i un stipendiu la studii, lui, care nu este fiu de grănicer, formând astfel un prejudiciu foarte periculos pentru timpul următor. În 17 iunie, adică zi neagră pentru gimnaziul nostru și pentru corpul său didactic, acest profesor, inspirat de darul lui Gambrin, a purtat un toast în care puse în perspectivă o nouă ediție a „inchiziției spaniole” și „zdrobirea materială și psihică” (cu mătrăgună?) a tuturor acelor care, la 24 c., s-ar încumeta a nu fi cu d-l Ciocan. Și, în adevăr, comedia cu votul de încredere s-a jucat, cum a fost plănuț; zdrobirea poate că va urma mai târziu.

În 24 iunie, la ora 10 din zi, d-l Ciocan deschide adunarea și, declarându-se interesat în cauză, dă prezidiul d-lui Dr. Paul Tanco, prodirector gimnazial. Înainte de a trece la obiect, d-l avocat Dr. Larionesi face următoarea propunere „în cauză de regulament”.

„Onorat comitet!

Considerând că în sensul § 30 din statute și § 3 din regulamentul nr. 1 numai președintele poate conchema adunarea generală, iar nu și comisia administratoare, această adunare este ilegal convocată;

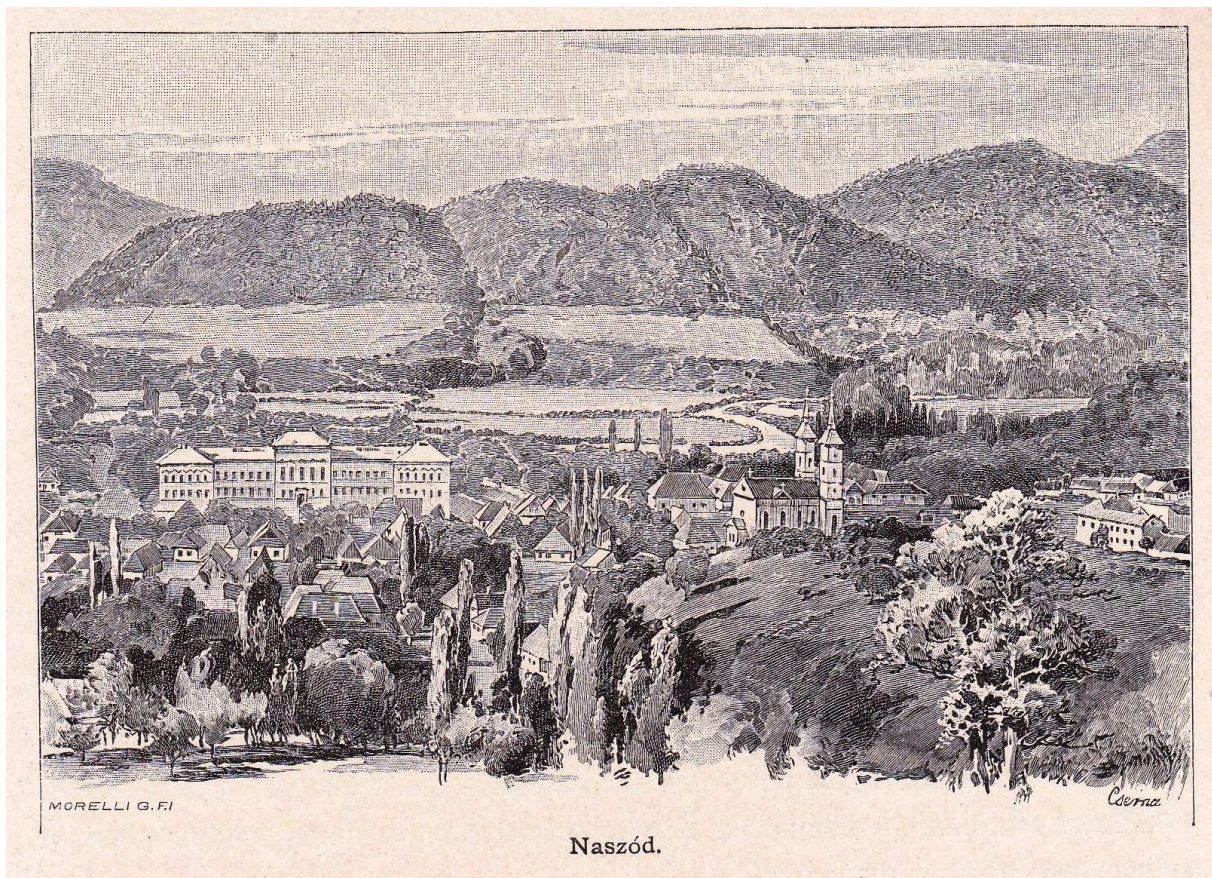
Din Năsăud – comedia cu abdicarea lui Ciocan

Considerând că § 30 din statute, pct. 2 și § 1 din regulamentul nr. 1 prevăd numai două adunări generale la an, anume în martie și septembrie, iar adunări extraordinare nu sunt prevăzute nici în statut, nici în regulament;

Considerând că în sensul § 22 din statute, lit. a) despre obiectul din program numai în adunarea generală ordinară, adică în adunarea din martie sau septembrie, se poate delibera și decide, astfel propun, ca adunarea prezentă să se dizolva.

Dr. Larionesi”.

Urmează discuții pro și contra, pe urmă făcându-se votare, propunerea cade¹.

NĂSĂUD

Vedere generală cu Gimnaziul Superior Fundațional Greco-Catolic Român și Biserica Greco-Catolică

Litografie de la sfârșitul sec. XIX

(executați de Cseracz; gravor Morelli Gusztav F.I. n:Pest 15.02.1848 - d: Budapesta 21.03.1908)

- Colecția Cornel Rusan -

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LIV, 1891, nr. 137, p. 2-3.

Năsăudenii

(Simple constatări)

Năsăud, 12 februarie 1902

În mijlocul corupției generale, ce a pătruns în viața constituțională, sub domnia liberalismului maghiar, ca un punct luminos se ridică până în timpul de urmă institutiile locuite de Români: Năsăudul și jurul său.

Moșii și strămoșii noștri, crescuți în spiritul militar, și-au făcut totdeauna datoria către tron și patrie ca eroi, iar după desființarea confiniului militar, averile câștigate cu prețul sângelui a miilor de frați căzuți în luptă – nu le-am împărțit ca secuii, ci au fondat în opidul Năsăud un gimnaziu complet național român în care să predeie toate acele științe care s-au predat până acum și se vor preda și pe viitor în celelalte gimnazii complete publice ale patriei; „apoi limba învățământului pentru totdeauna cât va exista acest institut să fie cea română” – așa se zice în instrumentul fundațional aprobat de Monarhul în 1871, 10 aprilie, sub numărul 6.806.

După înființarea gimnaziului, ținutul năsăudean a luat un mare avânt cultural, iar sentimentul național român era mai dezvoltat ca oriunde. Având la spate frumoasele tradiții ale părinților, averi mari și școli, Năsăudul și ținutul său deveni, în scurt timp, un centru românesc care era temut de maghiari, redută falnică care pune în respect pe contrarii noștri. Și, atunci, când Românii aveau atât de puține centre cu școli, cu o legitimă mândrie, privirile tuturor Românilor erau îndreptate spre acea puternică redută românească.

Astăzi, însă, în zadar ne îndreptăm privirile acolo, căci nu vedem decât pustiu și devastare, oameni neputincioși, intriganți și ambițioși care, în nesocotința lor – ca să nu zic prostie – predau singuri falnica redută românească de odinioară în mâinile dușmanului.

Locul conducătorilor cinstiți, devotați, care aveau la inimă soarta instituțiilor și a populației române din acest ținut, de la anii 1880-1881 îl ocupă dl. Ciocan, un om ambițios, fără talent și aptitudini, dar în schimb materialist și egoist fără pereche care, unindu-se cu comisarul regesc de atunci, baronul Bánffy, face primele încercări cu succes de-a nimici și călca drepturile noastre.

Cu dl. Ciocan, deodată, vin și anii blestemului asupra noastră. Ciocan, ca un aderent sincer și neîntrecut al „ideii de stat național maghiar” și prieten de cruce a lui Bánffy – prin politica sa vicleană, ajutat de organele oficiale, prin folosirea tuturor mijloacelor neiertate, îi succede a sparge falanga națională, care se formase în jurul instituțiilor grănicerești, aducând la neputință pe toți oamenii cinstiți și capabili de luptă; rămâne singur stăpân pe situație. Ciocan, pe atunci, era în frunte la gimnaziu, la fonduri, la societatea balneară „Hebe”, la librăria „Concordia”, la societatea de lemnărit din Rebra mare, la banca „Aurora”, dar parcă-i bătaia lui Dumnezeu, gimnaziul decade, fondul seacă, „Hebe” bolește, „Concordia” se închide, Rebra lichidează, toate se uscă sub mâinile lui Ciocan.

Până și viața socială decade, căci dl. Ciocan, cu oamenii săi, nu invitau la petreceri nici familii cu fete ai căror părinți erau în contra politicii sale.

Cum toate lucrurile au un sfârșit, așa și poziția lui Ciocan se zguduie în urma unei hotărâri de-a se vinde bunul de la Ciceu Cristur, pentru a se coloniza ceangăi, care vindere numai prin o luptă disperată se împiedică. Cu toate acestea, Ciocan rămâne domn pe situație, dar nu pe față, ci în secret mâna lui lucră mai departe.

Dezorganizați, demoralizați și corupți, năsăudenii, prin politica lui Ciocan – pe care și azi îl țin de conducător al lor - și-au plecat capul la orice atac venit din partea contrară și nu l-au putut para. Și, acum, neputincioși fiind, atacurile se înmulțesc și e numai chestie de timp ca tot ce au fondat strămoșii noștri să treacă în mâinile statului. E ora a douăsprezecea și năsăudenii dorm și visează.

După ce dl. Ciocan și-a făcut mendrele cu fondurile grănicerești și cu gimnaziul, e remunerat

Năsăudenii (Simple constatări)

din partea guvernului, pentru acțiunea patriotică ce a săvârșit, cu *Ordinul Francisc Iosif cu rangul de cavalier*, cu o sumuliță de câteva zeci de mii și e denumit profesor la Universitatea din Budapesta.

Se credea că năsăudenii se vor grupa sub steagul luptei desfășurate de regretatul vicar Dr. Pop care, pentru ținuta sa cinstită, românească și dorul de luptă, de la venirea sa în Năsăud până la moarte a fost ținta atacurilor veninoase a oamenilor lui Ciocan. Dar nu! Năsăudenilor nu le trebuie averile străbune, nu le trebuie gimnaziu românesc și viață politică națională, ci lor le trebuie Ciocan, pe care îl și aleg de deputat național român – cu program liberal. Cum se potrivesc! Din acest moment, Ciocan iar se întărește, dar grănicerii pierzându-și rostul politic, îi vedem luați și purtați de către administrația politică cum ei îi place, ca la comandă. Nicăieri nu-i o rezistență, nici o energie pentru apărarea drepturilor atacate.

Ajungându-și Ciocan ținta și văzându-și împlinit visul, se credea că va înceta cu denunțările și informațiile sale la guvern, se credea că cel puțin nu va strica ce a mai rămas întreg, căci bine de la el nu așteaptă nimeni. Aici are dreptate proverbul „lupul își schimbă părul dar năravul nu”. Sălășluindu-se Ciocan la Pesta, întreținea cele mai intime legături cu prietenii săi unguri de la Năsăud și, mai ales, cu protopretorul Bodo, iar prietenii săi, Pletosu, Gheție et comp., sunt cei mai agili informatori ai lui.

Legăturile politice și amicale ai prietenilor lui Ciocan cu ungerimea din Năsăud erau așa de strânse și frățești încât orice mișcare românească se făcea, ei informau pe Bodo și, laolaltă, plănuiau armele și tactica cu care să o suprimă. Ajutat de amicii săi de la Năsăud și de aparatul oficial, Ciocan lucră și mai departe ca să-și întărească, pe deoparte poziția sa față de guvern, iar de altă parte să răsplătească serviciul ce i l-au făcut intimii săi. Ocazie i s-a dat, devenind postul de director gimnazial, prin abdicarea sa – post care l-a ocupat doi ani cât a fost și deputat – comisia fondurilor a ales de director de Dr. Paul Tanco, bărbat cu o activitate rodnică pe terenul instrucțiunii și care, timp mai îndelungat, a fost prodirector. Dar guvernul și lui Ciocan nu-i trebuie Dr. Tanco, a cărui aprobare o respinge, ci prin ordinațiunea dată în 17 ianuarie 1899 ministrul Wlasics, nesocotind chiar statutele impuse de Bánffy, numește de director substituit pe individul Gheție, care nu are nici un merit pentru școală, în schimb are o mulțime de fapte scandaloase și imorale. Contra acestei denumiri volnice a protestat comisia fondurilor și însușii corpul profesoral în ședința din 20 ianuarie 1899 a declarat că nu are încredere în Gheție și-l provoacă să abdică. Dar Gheție a zis că asta ar fi pentru el un testimoniu de paupertate spirituală și a rămas până azi director – grație slăbiciunii comisiei fondurilor și a corpului profesoral. Nu mult după acea memorabilă conferință, tocmai acei domni profesori care au început acțiunea contra lui Gheție, care nu aveau astâmpăr și făceau cea mai mare gură în jurul acestei delicate chestii, trec de partea contrară, iar cu începutul anului viitor scolastic trimit pe Gheție, cu doi profesori, la Pesta în o cauză a profesorilor. Cu câteva luni înainte îl disprețuiau, iar acum îl trimit ca reprezentant al lor. Frumoasă consecvență.

Cu cuvenitul respect, mă adresez către maturul corp profesoral și îi rog ca pentru buna sa reputație și demnitate să citească din nou acel protest și, revenind asupra lui, să-l execute. E un document care rămâne în veci și de la a cărui executare generațiile viitoare își vor face o idee despre actualul corp profesoral.

În ședința comitetului administrativ a fondurilor din 30 martie 1899 părintele Gherasim Domide face o interpelare în chestia directorului, iar răspunsul prezidentului a fost liniștitor „căci toți factorii competenți au asigurat dreptul de alegere a comisiei fondurilor”. Dar vedem că „acea asigurare a factorilor competenți” a rămas numai promisiune goală, căci însușii articolul 32 din statute asigură dreptul de alegere a comisiei, dar nu și întărirea alesului. Astfel comisia fondurilor e pusă în trista poziție de a alege în tot anul câte un candidat de director pe care ministrul nu-l aprobă. Așa s-a întâmplat și cu dl. Șotropa, comisia l-a ales de director, iar ministrul n-a întărit alegerea. Un nou caz care trebuie să pună pe gânduri pe toți cei ce au la inimă soarta gimnaziului de la Năsăud.

Pe la finea lui martie, anul trecut, comisia fondurilor alege de director pe profesorul Emil Domide, a cărui neaprobare a sosit nu de mult la Năsăud, iar motivele ministrului sunt că dl. Domide nu poate reprezenta gimnaziul. Cum dl. Domide, om cinstit, profesor bun și activ, talentat, notarul conferințelor profesionale nu poate reprezenta gimnaziul, iar Gheție – candidatul ministrului – cu un trecut pătat și plin de scandaluri urâte, îl poate reprezenta? Oare ministrul nu știe că nu e o lună de

Năsăudenii (Simple constatări)

când a sărit să lovească cu scaunul pe un domn?

Notez că dl. Domide e al treilea profesor ales ca director, dar neîntărit. În acest stadiu se află chestiunea directorului de la gimnaziu, iar o rezolvare așa cum grănicerii doresc abia se poate spera.

Deodată cu chestia directoratului, vine asupra năsăudenilor un nou și cumplit atac îndreptat asupra averilor private ale acestora. Pe când era Bánffy la putere, se vorbea că Ciocan, în însoțire cu mai mulți jidani, umblă după concesiune de-a putea clădi o cale ferată pe Valea Someșului. Dar lipsindu-le paralele, comunele grănicerești să contribuie cu 500.000 fl. pe care, neavându-i gata, să-i împrumute, pentru a căror asigurare apoi grănicerii să-și intabuleze averile lor imobile: munți, pădurile, pășunile, etc. Acest dezastruos proiect, care a produs o adevărată revoluție între grăniceri, după o luptă grea a fost respins de toate comunele grănicerești și azi pare înmormântat.

Aceste atentate contra grănicerilor, la care Ciocan sprijinind guvernul, a avut partea leului, i-a nimicit pe un timp „încrederea, vaza și popularitatea” înaintea grănicerilor. După căderea lui Bánffy, începe a apune și steaua lui Ciocan. Nu mai avea trecere la noul guvern, informații și noi planuri de ruinare nu avea să prezinte guvernului, iar guvernul l-a răsplătit cu plata tuturor renegaților: disprețul. „Maurul și-a făcut datoria – poate merge”. Nesprijinit de guvern în preajma alegerilor dietale, învrăjbit cu năsăudenii, politicianul Ciocan deodată schimbă fața, din renegat se face român naționalist. Ca să câștige din nou încrederea alegătorilor, umblă din sat în sat, promițând lucruri imposibile și îmbătând pe grăniceri cu apă rece. Ba că va câștiga din nou drepturile vechi, ba că va schimba administrația costisitoare a pădurilor sau va lucra la ridicarea plăților profesorilor, cu un cuvânt tot promisiuni a căror îndeplinire nu depind de la măriia sa. Cu toate acestea, i-a succes a câștiga pe toți românii care, apoi, la alegerea de deputat i-au dat votul. Ciocan cade la alegere. Disperarea la Năsăud e mare, iar frica că amenințările protopretorului Bodo se vor împlini, năsăudenii cer apărarea bistrițenilor care, apoi, după o luptă grea trântesc pe Bodo la alegerile municipale, meritul acestei înfrângerii însă nu revine năsăudenilor. O dovadă eclatantă că năsăudenii nu numără nimic în casa lor proprie e că la alegerea de membri în congregație, au căzut de două ori față de lista pe care, de altfel, figurau și amicii lui Ciocan: Dr. Filipan V. Pop, Pletosu și Gheție. Pe la finea lunii octombrie, Ciocan se reîntoarce de la Pesta având în buzunar protestul contra alegerii sale și năsăudenii îl primesc cu mare alai, banderiu, popor mult și treascuri. Tot atunci îl proclamă de șef al lor, dar de astădată „șef național – cu program libera”.

De atunci, nici o acțiune – dar numai – câteva chefuri care să mai însuflețească puțin pe năsăudeni. Că Ciocan, după mergerea sa la Pesta, și-a uitat promisiunile e dovadă neaprobarea profesorului Domide ca director.

Sigură și temeinică convingere am că și de astădată Ciocan va trage pe sfoară pe năsăudeni, ca și altădată, că și de aici încolo va lucra numai în interesul său propriu și al amicilor săi. Va începe domnia-sa cu politica sa veche, căci tot e mai bine să fii la oala cu carne decât șef național al năsăudenilor¹.

¹ *Tribuna Poporului*, Arad, Anul VI, 1902, nr. 24, p. 1-2 (articol semnat cu pseudonimul *Verax*).

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

Alexandru DĂRĂBAN

Număr curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat	A luat parte la mișcări impuse de război			
						Chemat fiind			A fost refugiat
						La partea activă, ca soldat pe front	La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc	Pentru a fi arestat sau internat	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Aldorfan Flore	Dorolea	plugar	soldat		X	-	-	-
2	Anca Ion	Josenii Bg.	zilier	caporal		X	-	-	-
3	Anca Niculae	idem	idem	soldat	Argint II	-	X	-	-
4	Bălan Cifor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
5	Baci Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
6	Baci George	idem	econom plugar	idem	-	X	-	-	-
7	Baci Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
8	Baci Crăciun	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
9	Baci Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
10	Badiu Ion tânărul	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
11	Beudean Toader	Cristur	idem	idem	-	X	-	-	-
12	Bucinaș Grigore	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
13	Budecan Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
14	Budecan Ion Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
15	Budăcan Vasile	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
16	Budăcan Niculae	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
17	Bugnar Ion	Budacul Român	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

18	Buraga Toader	Josenii Bg.	econom plugar	soldat	-	-	X	-	-
19	Buzdug Gustav	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
20	Buzdug Alexandru	idem	fierar	idem	-	X	-	-	-
21	Ciot Vasile Ion	idem	econom plugar	idem	-	X	-	-	-
22	Ciot Vasile Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
23	Ciot Petre Dănilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
24	Dan Andrei	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
25	Dan Dănilă	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1						22	3	-	-
26	Dan George	Josenii Bg.	econom	soldat	-	X	-	-	-
27	Dan Niculae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
28	Dan Constantin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
29	Dan Simion junior	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
30	Dan Simion	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
31	Dan Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
32	Dobzeu Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
33	Dobzeu Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
34	Daramba Iosif	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
35	Georgița Ilie	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
36	Giția Ștefan	Mijlocenii Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
37	Giția Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
38	Hampa Franț	Rusu Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
39	Hăngan Dumitru	Prundu Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
40	Hogiu Cirilă	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
41	Hogiu Ion Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
42	Hogiu Ion Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
43	Hogiu Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
44	Hogiu Timofte	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
45	Hogiu Toader	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
46	Hazbaci Niculae	Sighetul Marmației	muncitor lemn	idem	-	X	-	-	-
47	Hulpea George	Josenii Bg.	econom	idem	-	X	-	-	-
48	Hulpea Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
49	Ilea Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
50	Ilea Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
51	Icsai Gavril	Vișeul de Sus	muncitor lemn	idem	-	X	-	-	-
52	Conon Ilie	Josenii Bg.	zilier	idem	-	X	-	-	-
53	Calt Larion	idem	econom	idem	-	X	-	-	-
54	Cozac Ion	idem	zilier	sergent	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1+2						51	3	-	-
55	Cozac Samson	Josenii Bg.	fierar	soldat	-	-	X	-	-
56	Covaciu Ion	idem	zilier	idem	-	X	-	-	-
57	Covaciu Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

58	Cristea Ioan	Josenii Bg.	econom	caporal	-	X	-	-	-
59	Cristea Simion	idem	idem	soldat	Bronz	X	-	-	-
60	Labis Ion	Vișeul de Jos	muncitor lemn	idem	-	X	-	-	-
61	Lazar Ion	Josenii Bg.	econom	idem	-	X	-	-	-
62	Lazar Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
63	Lazar Necita	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
64	Lazar Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
65	Legian Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
66	Legioan Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
67	Lucuția Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
68	Lucuția Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
69	Lucuția Ion (?)	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
70	Lucuția Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
71	Lucuția Toader I. Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
72	Lucuția Toader Niculae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
73	Lucuția Toader Constantin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
74	Majeri Cifor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
75	Manarca Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
76	Mazar Grigore	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
77	Muntean Ion	Budacul Român	zilier	idem	-	X	-	-	-
78	Muntean Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2+3						62	4	-	-
79	Muntean Vasile	Budacul Român	zilier	soldat	-	X	-	-	-
80	Munzat Ion	Josenii Bg.	econom	idem	-	X	-	-	-
81	Natu Cifor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
82	Nedai Johann	Prundu Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
83	Oarches Alexandru	Năsăud	rotar	idem	-	X	-	-	-
84	Pahone Ion	Josenii Bg.	econom	idem	-	X	-	-	-
85	Pahone Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
86	Pop Gavril	idem	idem	sergent	Argint II	X	-	-	-
87	Pop Ioan a Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
88	Pop Vasile hinteu	idem	idem	plutonier	-	X	-	-	X
89	Pop Niculae	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
90	Pop Pal hinteu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
91	Pop Pavel Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
92	Pop Paramon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
93	Pop Vasile Ion	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
94	Porcilean Samoilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
95	Pui Cifor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
96	Pui Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

97	Pui Ion Petre	Josenii Bg.	econom	sergent	-	X	-	-	-
98	Pui Ion Simion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
99	Porcilean Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
100	Puțura Gavril	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
101	Puțura Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
102	Reu Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
103	Ruscău Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
104	Ruscău Constantin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
105	Ruscău Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
106	Selegean Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
107	Siauca Mihai	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
108	Șiut Gergely Larionuc	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 3+4						114	4	-	1
109	Șiut Gergely Iacob	Josenii Bg.	econom	soldat	-	X	-	-	-
110	Șiut Ștefan	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
111	Șiut Ion Cifor	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
112	Șiut Ion Niculae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
113	Someșan Dănilă	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
114	Someșan Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
115	Someșan Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
116	Sorcean Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
117	Sorcean Constantin	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
118	Sorcean Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
119	Sucilea George	Mijlocenii Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
120	Țala Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
121	Tămaș Cifor	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
122	Tămaș Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
123	Tămaș Irimie	idem	idem	idem	Aur	X	-	-	-
124	Tămaș Tanase	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
125	Teut Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
126	Teut Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
127	Timbuș Dămian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
128	Timbuș Ion	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
129	Tomuța Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
130	Tomuța Mihai	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
131	Tomuța Niculae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
132	Tomuța Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 4+5						127	5	-	-
133	Thanc Ion	Josenii Bg.	econom	soldat	-	X	-	-	-
134	Trăian Adolf	Ocna Câmp.	muncitor lemn	idem	Argint II	X	-	-	-
135	Triff Terente	Josenii Bg.	econom	idem	-	X	-	-	-
136	Buff Trifan Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
137	Urs Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
138	Urs Nistor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

139	Vlasiu Ion	Spermezeu	zilier	soldat	Argint I	X	-	-	-
140	Vait Tămaș	Rusu Bârgăului	econom	caporal	-	X	-	-	-
141	Vrâncean Dănilă	Mijlocenii Bârgăului	idem	soldat	-	X	-	-	-
142	Zaharie Simion	Rusu Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
143	Zarca Sdrăbou Ion	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
144	Zarca Sdrăbou Niculae	idem	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
145	Zarca Sdrăbou Pantelimon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
146	Zarca Sdrăbou Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
147	Zevoian Grigore	Dorna	idem	idem	-	X	-	-	-
148	Siauca Niculae	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
149	Siauca Necita	idem	idem	caporal	Argint II	X	-	-	-
150	Siauca Vasile Grigore	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
151	Vasile Pui	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
152	Moldovan Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
153	Cozac Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
154	Puțura Pantelimon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
155	Almaș Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
156	Galben Trăian	Susenii Bârgăului	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
157	Dan Ion I. Irimie	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
158	Radu George	Prundu Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
159	Șut Grigore I. Dănilă	Josenii Bg.	idem	sergent	-	X	-	-	-
160	Rău Vasile I. Niculae	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
161	Șiauca Anton	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 5+6						156	5	-	1
162	Simion Șiauca	Josenii Bg.	econom	soldat	Bronz	X	-	-	-
163	Dan Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
164	Platon George	Mijlocenii Bârgăului	idem	idem	-	X	-	-	-
165	Dan Tanasa	Josenii Bg.	idem	idem	-	X	-	-	-
166	Sorcean Cosma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
167	Cozac Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
168	Aluaș Vasile	idem	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
169	Șiauca Vasile Ezec.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
170	Șortuș Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
171	Varva Petre	Săcel Maramureș	muncitor lemn	idem	-	X	-	-	-
172	Puțura Miron	Josenii Bârgăului	zilier	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

173	Porcilean Ion	Josenii Bârgăului	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 6+7						168	5	-	1
TOTAL GENERAL						174			

Josenii Bârgăului, la 20 ianuarie 1922

Alexandru Luncan
Primar comunal

Liviu Guțiu
Notar comunal

Leo Buzdug
Paroh greco-ortodox

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

Numărul curent	Numele și prenumele	Soarta îndurată în timpul războiului					În urma decedatului i sau dispărutului a rămas		
		Mort pe câmpul de luptă	Mort în temniță, prăbiegie, în spital în urma bolilor sau rănilor	S-a reîntors acasă			Dispărut	Văduvă	Numărul orfanilor
				Ca invalid	Rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	Deplin sănătos			
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Aldorfan Flore	-	-	-	-	X	-	-	-
2	Anca Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
3	Anca Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
4	Bălan Cifor	-	-	-	-	X	-	-	-
5	Baci Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
6	Baci George	-	-	X	-	-	-	-	-
7	Baci Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
8	Baci Crăciun	X	-	-	-	-	-	1	5
9	Baci Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
10	Badiu Ion tânărul	-	-	-	-	X	-	-	-
11	Beudean Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
12	Bucinaș Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
13	Budecan Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
14	Budecan Ion Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
15	Budăcan Vasile	-	-	X	-	-	-	-	-
16	Budăcan Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

17	Bugnar Ion	-	-	-	-	-	X	1	-
18	Buraga Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
19	Buzdug Gustav	-	-	-	-	X	-	-	-
20	Buzdug Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-
21	Ciot Vasile Ion	X	-	-	-	-	-	1	2
22	Ciot Vasile Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
23	Ciot Petre Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
24	Dan Andrei	-	-	-	-	X	-	-	-
25	Dan Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1		2	-	2	-	20	1	3	7
26	Dan George	-	-	-	-	X	-	-	-
27	Dan Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
28	Dan Constantin	-	-	-	-	X	-	-	-
29	Dan Simion junior	-	-	-	-	X	-	-	-
30	Dan Simion	-	X	-	-	-	-	1	1
31	Dan Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
32	Dobzeu Ilie	-	-	-	-	-	X	1	1
33	Dobzeu Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
34	Daramba Iosif	-	-	-	-	X	-	-	-
35	Georgița Ilie	-	X	-	-	-	-	1	1
36	Giția Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
37	Giția Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
38	Hampa Franț	-	-	-	-	-	X	1	2
39	Hăngan Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
40	Hogiu Cirilă	-	-	-	-	X	-	-	-
41	Hogiu Ion Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
42	Hogiu Ion Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
43	Hogiu Maței	-	-	-	-	X	-	-	-
44	Hogiu Timofte	-	-	-	-	-	X	1	4
45	Hogiu Toader	-	-	-	X	-	-	-	-
46	Hazbaci Niculae	X	-	-	-	-	-	1	2
47	Hulpea George	X	-	-	-	-	-	1	-
48	Hulpea Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
49	Ilea Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
50	Ilea Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
51	Icsai Gavril	X	-	-	-	-	-	1	2
52	Conon Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
53	Calt Larion	-	-	-	-	X	-	-	-
54	Cozac Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1+2		5	2	2	1	40	4	11	20
55	Cozac Samson	-	-	-	-	X	-	-	-
56	Covaciu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
57	Covaciu Maței	-	-	-	-	X	-	-	-
58	Cristea Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
59	Cristea Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
60	Labis Ion	X	-	-	-	-	-	-	-
61	Lazar Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
62	Lazar Maței	X	-	-	-	-	-	1	-

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

63	Lazar Necita	-	-	-	-	X	-	-	-
64	Lazar Simion	-	-	-	X	-	-	-	-
65	Legian Vasile	-	-	-	X	-	-	-	-
66	Legioan Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
67	Lucuția Grigore	-	-	X	-	-	-	-	-
68	Lucuția Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
69	Lucuția Ion (?)	-	-	-	-	X	-	-	-
70	Lucuția Vasile	-	-	X	-	-	-	-	-
71	Lucuția Toader I. Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
72	Lucuția Toader Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
73	Lucuția Toader Constantin	-	-	-	-	X	-	-	-
74	Majeri Cifor	X	-	-	-	-	-	1	1
75	Manarca Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
76	Mazar Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
77	Muntean Ion	-	-	X	-	-	-	-	-
78	Muntean Toader	-	-	X	-	-	-	-	-
	TOTAL PAGINA 2+3	8	2	6	3	55	4	13	25
79	Muntean Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
80	Munzat Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
81	Natu Cifor	-	-	-	-	X	-	-	-
82	Nedai Johann	X	-	-	-	-	-	-	-
83	Oarches Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-
84	Pahone Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
85	Pahone Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
86	Pop Gavril	-	-	-	-	X	-	-	-
87	Pop Ioan a Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
88	Pop Vasile hinteu	-	-	-	-	-	-	-	-
89	Pop Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
90	Pop Pal hinteu	-	-	-	-	X	-	-	-
91	Pop Pavel Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
92	Pop Paramon	-	-	-	-	X	-	-	-
93	Pop Vasile Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
94	Porcilean Samoilă	-	-	-	-	X	-	-	-
95	Pui Cifor	-	-	-	-	X	-	-	-
96	Pui Ștefan	X	-	-	-	-	-	1	-
97	Pui Ion Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
98	Pui Ion Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
99	Porcilean Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
100	Puțura Gavril	-	-	-	-	X	-	-	-
101	Puțura Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
102	Reu Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
103	Ruscău Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
104	Ruscău Constantin	X	-	-	-	-	-	-	-
105	Ruscău Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
106	Selegean Ion	-	-	X	-	-	-	-	-
107	Siauca Mihai	-	-	-	-	X	-	-	-
108	Șiut Gergely Larionuc	-	-	-	-	X	-	-	-
	TOTAL PAGINA 3+4	11	2	7	3	81	4	14	25

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

109	Șiut Gergely Iacob	X	-	-	-	-	-	-	-
110	Șiut Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
111	Șiut Ion Cifor	-	-	-	-	X	-	-	-
112	Șiut Ion Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
113	Someșan Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
114	Someșan Ion	X	-	-	-	-	-	-	-
115	Someșan Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
116	Sorcean Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
117	Sorcean Constantin	-	-	-	X	-	-	-	-
118	Sorcean Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
119	Sucilea George	-	-	-	-	X	-	-	-
120	Țala Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
121	Tămaș Cifor	X	-	-	-	-	-	-	2
122	Tămaș Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
123	Tămaș Irimie	-	-	-	-	X	-	-	-
124	Tămaș Tanase	-	-	-	-	X	-	-	-
125	Teut Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
126	Teut Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
127	Timbuș Dămian	-	-	-	-	X	-	-	-
128	Timbuș Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
129	Tomuța Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
130	Tomuța Mihai	-	-	-	-	X	-	-	-
131	Tomuța Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
132	Tomuța Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
	TOTAL PAGINA 4+5	14	2	7	4	101	4	14	27
133	Thanc Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
134	Trăian Adolf	-	-	-	-	X	-	-	-
135	Triff Terente	-	-	-	-	X	-	-	-
136	Buff Trifan Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
137	Urs Vasile	-	-	X	-	-	-	-	-
138	Urs Nistor	X	-	-	-	-	-	1	2
139	Vlasiu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
140	Vait Tămaș	-	-	-	-	X	-	-	-
141	Vrâncean Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
142	Zaharie Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
143	Zarca Sdrăbou Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
144	Zarca Sdrăbou Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
145	Zarca Sdrăbou Pantelimon	-	-	-	-	X	-	-	-
146	Zarca Sdrăbou Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
147	Zevoian Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
148	Siauca Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-
149	Siauca Necita	-	-	-	-	X	-	-	-
150	Siauca Vasile Grigore	-	-	X	-	-	-	-	-
151	Vasile Pui	-	-	-	-	X	-	-	-
152	Moldovan Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
153	Cozac Iacob	X	-	-	-	-	-	-	-
154	Puțura Pantelimon	-	-	-	-	X	-	-	-
155	Almaș Ion	-	-	-	-	X	-	-	-

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Josenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

156	Galben Trăian	-	-	-	-	X	-	-	-	
157	Dan Ion I. Irimie	-	-	-	-	X	-	-	-	
158	Radu George	X	-	-	-	-	-	1	-	
159	Șut Grigore I. Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-	
160	Rău Vasile I. Niculae	-	-	-	-	-	X	-	-	
161	Șiauca Anton	-	-	-	-	-	X	-	-	
TOTAL PAGINA 5+6		17	2	9	4	122	6	16	29	
162	Simion Șiauca	-	-	-	-	X	-	-	-	
163	Dan Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-	
164	Platon George	-	-	-	-	X	-	-	-	
165	Dan Tanasa	X	-	-	-	-	-	-	-	
166	Sorcean Cosma	-	-	-	-	X	-	-	-	
167	Cozac Iacob	X	-	-	-	-	-	-	-	
168	Aluaș Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	
169	Șiauca Vasile Ezec.	X	-	-	-	-	-	-	-	
170	Șortuș Simion	-	-	-	-	-	X	-	-	
171	Varva Petre	X	-	-	-	-	-	1	4	
172	Puțura Miron	-	-	-	-	X	-	-	-	
173	Porcilean Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	
TOTAL PAGINA 6+7		21	2	9	4	131	7	17	33	
TOTAL GENERAL							174		17	33

TABLOU CU LOCUITORII DIN JOSENI BÂRGĂULUI DECORAȚI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Nr. crt.	Numele și pronumele	Ocupația	Gradul	Decorația primită			
				Aur	Argint I	Argint II	Bronz
1	Anca Niculae	econom	soldat	-	-	da	-
2	Dan Dănilă	econom	soldat	-	-	da	-
3	Dan Simion	econom	soldat	-	-	da	-
4	Hogiu Toader	econom	soldat	-	-	da	-
5	Cristea Simion	econom	soldat	-	-	-	da
6	Mazar Grigore	econom	soldat	-	-	da	-
7	Pop Gavril	econom	sergent	-	-	da	-
8	Pop Vasile Ion	econom	soldat	-	-	da	-
9	Puțura Gavril	econom	soldat	-	-	-	da
10	Selegean Ion	econom	soldat	-	-	da	-
11	Someșan Dănilă	econom	soldat	-	-	da	-
12	Tămaș Irimie	econom	soldat	da	-	-	-
13	Timbuș Ioan	econom	soldat	-	-	da	-
14	Trăian Adolf	muncitor lemn	soldat	-	-	da	-
15	Vlasiu Ion	zilier	soldat	-	da	-	-
16	Zarca Sdrăbou Niculae	econom	soldat	-	-	-	da
17	Șiauca Necita	econom	caporal	-	-	da	-
18	Galben Trăian	econom	soldat	-	-	da	-
19	Șiauca Simion	econom	soldat	-	-	-	da
20	Aluaș Vasile	econom	soldat	-	-	da	-
21	Puțura Miron	econom	soldat	-	-	da	-
TOTAL				1	1	15	4
TOTAL GENERAL				21			

După cum se poate vedea comuna Josenii Bârgăului a avut un număr de 21 combatanți decorați, ceea ce reprezintă un procent de 12,06 % din totalul de 174 trimiși pe front.

După numărul total de medalii, adică 21, acestea reprezintă un procent de 12,06 % din totalul participanților la război.

Concluzii

Conform statisticii care a fost realizată de Societatea „ASTRA” din Sibiu la câțiva ani după terminarea războiului, Tabelul Nominal cu toți combatanții care au participat la Primul Război Mondial din localitatea Josenii Bârgăului a fost întocmit de către primarul comunal Alexandru Lunčan, notarul comunal Liviu Guțiu, preotul ortodox local Leo Buzdug la 20 ianuarie 1922.

În anii Primului Război Mondial (1914-1918) au fost mobilizați în Armata austro-ungară 174 de bărbați (din care 6 au rămas pe loc) din localitatea Josenii Bârgăului.

Combatanții au fost:

- 153 economi/ plugari;
- 2 fierari;
- 5 muncitori în lemn;
- 1 rotar.

Din totalul de 174 de bărbați:

- au murit pe câmpul de luptă: 21.
- morți în temniță, în părăbie, în spital, în urma bolilor și rănilor: 2.
- au fost dați dispăruți: 7.

În urma lor au rămas:

- 17 văduve
- 33 orfani.

S-au întors acasă:

- Deplin sănătoși: 131.
- Invalizi: 9.
- Răniți, bolnavi, dar deveniți sănătoși: 4.

Din punct de vedere al gradelor militare avem următoarea situație:

- Soldați: 152
- Caporali: 6
- Sergenți: 5
- Plutonier: 1.

Pe pământul făgăduinței

- Primul pas în Transilvania liberă -

Năsăud, 4 noiembrie

După 18 ore de drum cu căruța și pe jos, am sosit de la Vatra Dornei la Năsăud.

Acest drum obositor îmi va rămâne, desigur, în amintire ca unul din cele mai memorabile.

Ca fugar politic, am părăsit pământul Transilvaniei acum sunt patru ani și câteva luni și o puternică emoție face ca inima să-mi bată acuma. Nu este teama de ochiul jandarmului ungar, de privirea veghetoare a justiției maghiare. Nu, zidurile temniței ungurești au căzut, osânda de moarte, ce mă aștepta aici, zace prăfuită și fără putere undeva în arhivele Clujului. Dar marea, uriașa minune a dezrobirii neașteptate mă cutremură și mă înfioră. Aceste pământuri bogate și frumoase ne aparțin astăzi. Gândul atâtor vremuri se înfăptuiește acuma. Cel mai mare vis, cel mai sfânt ideal, nu al meu sau al nostru, ci al tuturor generațiilor unui neam, al istoriei sale întregi, este acuma în clipa mare a realizării. La această clipă hotărâtoare pe care am visat-o și pentru care am luptat, acum voi fi unul din martorii cei mai apropiați și cei dintâi. Care român își poate dori o emoție mai adâncă, o fericire mai sfântă?

Din Vatra Dornei, încântătoare și cocheta, prin Dorna Candrenilor ajungi la Coșna după un ceas de drum cu căruța. dealurile sunt ninse și drumul este greu când zărești primele case ale acestui „sat sfios vărsat în vale”, satul ardelenesc tipic, la o parte de șosea, pierdut în creierul munților. Nicăieri vreo urmă de vamă sau hotar, nici o autoritate nu te întâmpină. Printre primele clădiri e un han mai bunșor. Peste firma românească a proprietarului flutură, în mișcări largi și liniștite, un mare steag roșu, galben și albastru. Bindecuvântat ești tu, semn de libertate și biruință, pe pământul slobod al părinților noștri! Prigonit ai fost și, acum, te-ai izbăvit, hulit ai fost, batjocorit și rupt și acum ți-a venit vremea de înălțare a cinstei după lunga mucenicie.

Coșna este un sătuleț împrăștiat și necăjit care, la vreo 800 de metri înălțime de la nivelul mării, își smulge cu greu dintr-un pământ sărac pâinea amară a existenței. Dar evenimentele din marile centre zvăcnesc cu putere și în această extremitate a unui organism în plină prefacere. O „gardă națională” locală s-a înființat și aici sub comanda unui subofițer. Notarul ungar, împins de conștiința marilor sale păcate săvârșite contra poporului, a fugit și conducătorul satului este acuma capul lui firesc: preotul. Părintele Truța cu fiul său, tânăr absolvent de teologie, însuflețesc și călăuzesc cu energie și căldură acest cuib de munte.

Clipe de puternică emoție inspiră adunarea sătenilor din Coșna. În primăria locală sunt strânși bărbați și femei și ascultă cu atenție și cuviință cuvântarea d-lui maior Tomescu, inimosul român, comandantul batalionului din regimentul 3 de grăniceri care a ocupat tot ținutul vecin al Bucovinei.

Într-o cuvântare limpede și populară, domnia-sa expune în linii generale originea și trecutul nostru, dreptul neamului românesc asupra acestui pământ și arată că a sosit în sfârșit momentul ca să punem din nou stăpânire pe el și să înfăptuim idealul unității noastre naționale. De pretutindeni suntem asaltați cu întrebarea: când vine armata? Și este greu să potolim nerăbdarea înfrigurată a celor ce de mult o așteaptă.

O gustare în casa ospitalieră a părintelui încheie această primă vizită pe pământul făgăduinței.

Spre Năsăud

Era seara târziu când părăseam casa părintelui Truța din Coșna. Nu știu ce emoție de noutate și sărbătoare mă stăpânește. Mergem deci spre Ardeal, spre țara visului împlinit acum.

La ieșirea în curte mă întâmpină un dulău mare și prietenos. E câinele de casă al părintelui Truța. el latră și sare în jurul nostru și, când îl ating, se ridică în două picioare, punându-și etichete pe

Pe pământul făgăduinței - Primul pas în Transilvania liberă -

piept. Îl strâng în brațe și-l alint cu drag și, fără de veste, o lacrimă îmi umezește vederea.

Sunt doi ani trecuți de când ai mei au părăsit tot așa o curte și o casă așezată între dealuri, plecând cu armata noastră în retragere și uitând în grabă să dezlege măcar pe bietul Ursu. Cât va fi lătrat, cât își va fi chemat bietul animal stăpânii care fugeau pe când norii negri ai unei catastrofe grozave ne arătau calea!

De la Coșna înainte ne convingem că minunea este azi realitate: vechea Ungarie, cu aparatul ei administrativ și jandarmeresc, a căzut cu desăvârșire. Cale de 17 ceasuri cu căruța, până la Năsăud, nicăieri nu am fost întâmpinați de vreun organ al vechilor autorități ungurești. Într-un singur loc, în comuna Vărarea, aproape de Năsăud, ne-au oprit patrula gărzii naționale românești. Câr despre unguri, au dispărut complet. Notari, jandarmi, finanțiști, cantonieri, pădurari, toată armata numeroasă și trufașă a unei politici de asuprire și maghiarizare, a plecat în descompunere și panică, cedând terenul poporului românesc victorios. Biruința este absolută și completă și, pretutindeni, sfintele noastre culori domnesc triumfătoare. Nu se poate spune cu ce emoție adâncă și curată se poartă aici aceste culori; nu se poate spune toată bucuria duiosă și dragostea pasionată cu care ele sunt arborate pretutindeni pe casele care poartă inscripțiunea „Senatul Național Român” sau „Garda Națională Română”, pe biserici și pe școlile care au aruncat în praf pajura Ungariei și odioasele inscripțiuni ungurești ale legii lui Apponyi. E o bătaie puternică, un delir amețitor în acest belșug de culori naționale și un dulce sentiment de răzbunare pare a se desprinde pe fiecare față când își înfige semnul naționalității stăpânitoare pe un pământ dezrobit de curând.

Căci Ardealul de acum e al nostru. Românii din Transilvania sunt dezrobiți de fapt, încă înainte de sosirea armatei românești. Ei sunt stăpâni în satele lor și se organizează și la orașe. acesta e rezultatul impresiilor mele cele dintâi și se confirmă la fiecare nou pas ce facem¹.

**Mormântul lui Eugen Orban, fiul preotului ortodox Sever Orban din Coșna
- Cimitirul central din Sângeorz-Băi -**

¹ *Neamul Românesc*, Iași, Anul XIII, 1918, nr. 323, p. 3 (articolul este semnat de G. Pădure).

Epistolar

Corespondența dintre Ion Al-George și Liviu Rebreanu

ICU CRĂCIUN

Familia Al-George din Sângeorz-Băi a fost foarte înstărită. Cei doi fii, Ion și Vasile au urmat școli înalte, devenind fiecare repere în cultura română. Poetul, traducătorul și publicistul Vasile Al-George s-a născut în 24 februarie 1895 în Sângeorz-Băi și a decedat în 18 martie 1960 în București. Clasele primare le-a făcut în localitatea natală, după care a urmat studiile liceale la Năsăud și Blaj, iar din 1912 s-a stabilit la București unde a absolvit Conservatorul de Muzică și Declamație, dar și Facultatea de Drept. A participat la luptele de la Mărășești, unde a fost rănit. A ajuns funcționar în Ministerul Instrucțiunii și în Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale. După 1918, s-a întors în Ardeal, unde a fost redactor-șef al gazetei *Glasul libertății* și redactor la ziarul *Voința*. În 1921 este numit director al Casei cercuale a asigurărilor sociale din Târgu-Mureș. Aici, a editat ziarul *Mureșul*, iar între 1927-1928 a condus săptămânalul *Astra*. A colaborat la periodicele: *Musa someșană*, *Foaia interesantă*, *Cosânzeana*, *Lucașfărul*, *Flacăra*, *Arta*, *Țara noastră*, *Societatea de mâine*, *Cele trei Crișuri*, *Gândirea*, *Ramuri*, *Familia*, *Evoluția* etc. În 1922, a tipărit volumul *Pământ: poezii*, după ce, înainte, tradusese (1916, București) din maghiară *Îngerul vărsării de sânge* de Jokai Mor. Este prezentat în: 1. *Dicționarul scriitorilor români* de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu (Ed. Fundației Culturale Române, București, 1995, vol. 1, pp. 56-57), 2. *Dicționarul general al literaturii române*, coordonat de Eugen Simion (Ed. Univers Enciclopedic, București, 2004, p. 117) și 3. *Dicționarul biografic al literaturii române* de Aurel Sasu (Ed. Paralela 45, Pitești, 2006, vol. 1, pp. 33-34). Vasile Al-George este tatăl celebrului medic și indianist Sergiu Al-George, al cărui centenar a fost sărbătorit în 2022, ocazie cu care Biblioteca Județeană *George Coșbuc* din Bistrița a tipărit un volum intitulat *Centenar Sergiu Al-George (1922-2022)*, volum coordonat de Ioan Pinte. Fratele lui Vasile, Ion, s-a născut în 27 martie 1891 în Sângeorz-Băi, jud. Bistrița-Năsăud. A fost poet, dramaturg și traducător. În publicațiile vremii sale și-a semnat creațiile și cu pseudonimele: Terentius, Varro, Vilica, Ion Vilica, Ion Al. Francesco, Ion Al. Cozia etc. Din volumul 5 al *Operele* lui Liviu Rebreanu (*Emil Rebreanu – Cronologie*, p. 536, și *Geneza romanului „Pădurea Spânzuraților”*, pp. 671-678), editate de Nicolae Gheran, reiese că a fost implicat în soarta tragică a lui Emil. A publicat volumele: *Aquile* (Câmpina, 1913), *Sapho* (comedie în versuri, București, 1915), *Domus taciturna* (București, 1916). A decedat la vârsta de 65 de ani, la București, în 9 ianuarie 1957. În volumul *Scrisori către Rebreanu, A – B* (Ed. Academiei Române, București, 2014, pp. 52-56), ediție critică de același Nicolae Gheran, în colaborare cu Emese Cîmpean, Rodica Lăzărescu, Andrei Moldovan și Lorența Popescu, sunt tipărite 5 scrisori adresate de Ion Al-George autorului lui *Ion*, din perioada 1923-1929.

Prima scrisoare este datată 7 martie 1923, când Ion Al-George îndeplinea funcția de bibliotecar la Fundația Universitară „Carol I”, iar romancierul locuia pe Strada Primăverii, în București. Iată conținutul ei:

„Iubite Liviu,

Își prezint pe Dl N. I. Drec, care îți prezintă la rândul-i o chestiune destul de interesantă. Ești cel mai indicat, după mine, fiindcă ești obiectiv – de a fixa pentru surioara D-sale punctele principale în dezvoltarea temei ce are de rezolvat, și cu atât mai mult cu cât este vorba despre una din lucrările tale.

Iar eu îți mulțumesc frățește dinainte,

Ion Al-George”

Cea de-a doua epistolă este din februarie 1926 și se referă la Eusebiu Măciucescu (1877-1940), casier al Societății Scriitorilor Români, ce se ocupa și de problemele administrative și economice ale acesteia; când Rebreanu s-a aflat la conducerea Societății Scriitorilor Români i-a fost un colaborator cinstit. Iată ce-i scria Al-George:

„Dragă Liviu,

Icu CRĂCIUN

Prezentându-mă la Dl Măciucescu, n-avea de la tine nicio dispoziție. Îți trimit chitanța alăturată și te rog pune pe ea aprobarea specificatoare – de unde îmi dai această sumă. Eu o fac vagă.

Îți mulțumesc cu dragoste,

Al-George

[P.S.] Dacă nu ești acasă, lasă-mi chitanța la cineva din ai tăi, voi trimite mai târziu.”

În cea de-a treia scrisoare, datată 30 noiembrie 1928, pune o vorbă bună pentru amicul său, Alexandru Zirra (1883-1946), compozitor profesor și director al Conservatorului din Iași, care, peste ani, va deveni director al Operei Române (1940-1941); Rebreanu era Director General al Teatrului:

„Iubite Liviu,

Până voi ajunge în situațiunea de a-ți încredința o piesă de teatru la care lucrez, mă văd în situațiunea – plăcută de a interveni la tine pentru un prieten. Te rog din inimă cheamă la tine și ascultă pe artistul Zirra. Din câte mi-a povestit se pare că are dreptate, iar tu *totdeauna* ai fost omul dreptății. Și deși s-ar părea că ce ți se cere este un lucru greu, tocmai de aceea te rog.

M-ai onora foarte mult dându-mi un răspuns favorabil pentru acest amic, la care țin foarte mult.

Cu dragoste și prietenie, al tău,

Ion Al-George”

A 4-a scrisoare datează din 22 august 1929, când Al-George lucra ca bibliotecar la Fundațiunea Universitară „Carol I” și îi cerea, disperat, 2000 de lei:

„Iubite Liviu,

Ca totdeauna, în rarele momente grele, mă adresez ție, rugându-te să-mi vii în ajutor, fiind extreme de strâmtorat. Cum jupânul meu nu este aici și nu am cui mă adresa în acest sfârșit de vacanță,

Te rog, deci, sub orice formă, fie de la T[eatrul] N[ățional], fie de la S[ocietatea] S[criitorilor] R[omâni] fă-mi rost de 2000 lei, ce-mi trebuie neapărat până la ora 1, azi.

Știu că în asemenea cazuri tu ai inimă și nu lași pe om să moară sub ochii tăi. În orice caz, chiar dacă nu s-ar putea deocamdată din nicio parte, te rog împrumută-mă de la tine și la prima lucrare ce mi-ai făgăduit-o pentru traducere, ți-i restituți.

Încă o dată te rog să nu-ți treacă prin gând să mă refuzi, căci mă prăpădești.

Al tău,

Ion Al-George”

În cea de-a 5-a scrisoare, din 24 august 1929, Al-George insistă să-i fie trimise cele 2000 lei promise:

„Dragă Liviu,

„Ein Mann, ein Wort” (trad. N. Gheran: „Un om, o vorbă!”)... Desigur că numai o neînțelegere te-a făcut să nu-mi trimiți ce mi-ai promis cu destulă amabilitate, deși comisionarul a așteptat 3 ore, ca să plece „fără răspuns”. Ți-am spus alaltăieri de ce insist. Te rog, dar, frumos trimite-mi acum cele două mii de lei promise.

Cu dragoste și mulțumiri,

I.Al.-George”

Ion Al-George este amintit de două ori de Liviu Rebreanu și în *Jurnalul* său, jurnal cuprins și în volumul *Opere*, volumul 17 (la pp. 42 și 84) Din *Jurnal I* (text ales și stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu, Addenda, note și comentarii de Nicolae Gheran, Ed. Minerva, București, 1984) reiese că relațiile dintre cei doi nu au fost destul de amicale. În însemnarea din 9 noiembrie 1928, p. 55, scriitorul, antrenat în cursa demnităților, odată cu desemnarea lui Iuliu Maniu ca prim-ministru, spera la o funcție însemnată. „Al George, la Fundații, mă salută ca secretar general” la Ministerul Artelor scrie romancierul, alții, directorul Teatrului etc. În schimb, în data de 11 februarie 1930, Rebreanu notează, printre altele: „Unul Fortunescu, un fel de gazetar care-mi furnizează informații secrete, fiind prieten cu Vlădescu și, în orice caz, bine informat asupra celor ce [se] se fac de către dușmanii mei, îmi spune că Nichifor Crainic a iscalit o hârtie împotriva mea, împreună cu Gregorian, Foti, Al.-George (s.n.), Karnabat, Vlădescu etc.”

Băile alcalino-muriatice dela Sângeorgiul-Român

(Oláh-Szentgyörgy, Besztercze Naszódmege).

Pentru cantitatea mare de **carbonat de sodiu, clorure metalice și acid carbonic** întrec cele mai renumite **ape minerale** din Europa. Se aplică ca **cură de bent** cu cel mai mare succes la toate boalele acute și cronice de stomac și intestine, la **obstipație cronică, la hyperaemie de ficat, la disolvarea pietrelor de beșică, biliare și rinichi, la haemoroide, la blenorhoe (Triper) și catare de uter, la afecțiunile catarale ale căilor respiratoare, la debilități nervoase (neurastenie, histerie), la reumatisme și podagră, la scrofulă etc.**

Ca bac (scaldă) influențează minunat resorbirea exudatelor pleuritice, peritonice, uterinare etc. precum și deosebitele boale de piele.

➡ Inceperea sezonului din 15 Iunie și durează până la 15 Septembrie 1908. ➡

O mulțime de **odăi** corespunzător mobilate stau la dispoziția publicului în preț dela 1—4 cor.

Bucătărie foarte bună și ieftină.

În salonul de cură sunt disponibile jurnale, bibliotecă etc. Parc și alee (promenadă) pe terenul băilor. — Locuri de excursiune în înalții munți din vecinătate etc. — Musică bună permanentă.

Prețul unei calde (calde) 1 cor., unei reci 40 fil.

Ultima stațiune a căii ferate e **Ilva-mică**, unde în orice timp stau trăsuri comode la dispoziția publicului.

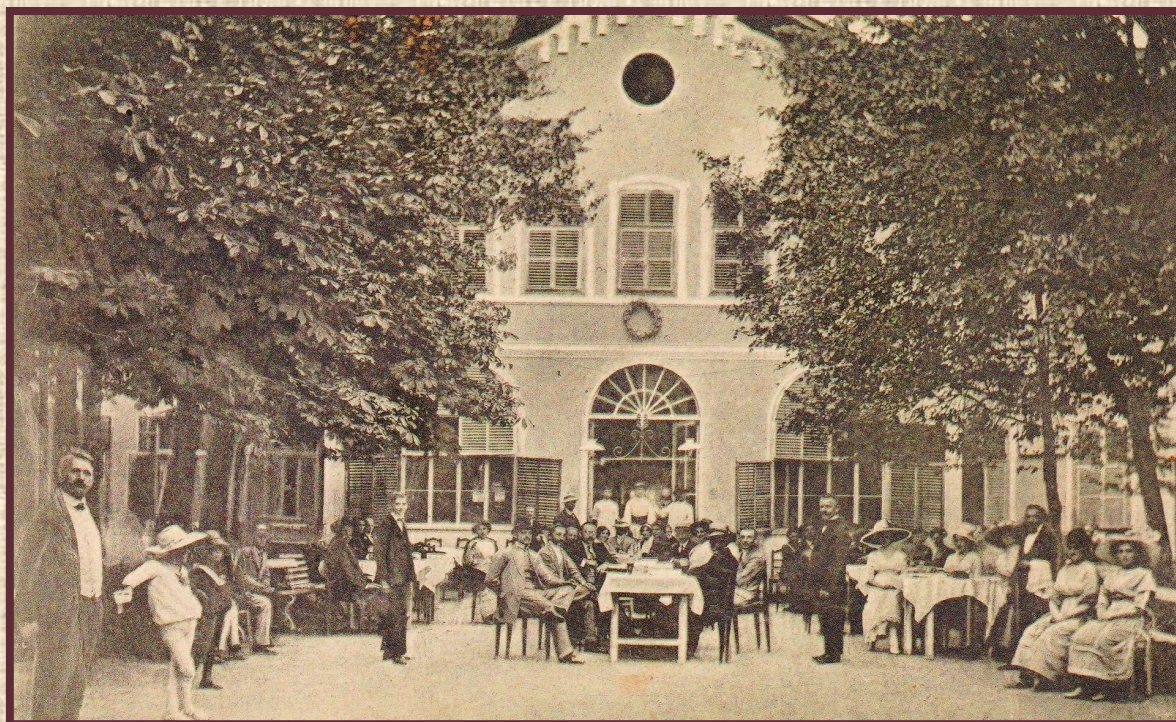
Medic de scaldă: **Dr. Andreiu Monda.**

Prospecte trimite franco

DIRECȚIUNEA BĂILOR.

(185,1—3.)

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

SÂNGEORZ-BĂI
- Hotelul „Hebe” cu Terasa Restaurant -

Carte poștală după o fotografie a lui Gustav Zikeli din Bistrița
Editată de „Ilustrația” Gherla în 1926 – necirculată
- Colecția Cornel Rusan -

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229